

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av domstolslagen och vissa andra lagar

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås ändringar i domstolslagen, fastighetsbildningslagen, sjölagen, lagen om grupptalan, lagen om företagssanering, utskökningsbalken, militära rättegångslagen och lagen om domstolspraktik.

Propositionen syftar till en strukturereform av tingsrätterna. Genom reformen ska tingsrättsnätverket utvecklas så att det efter den återstår 20 tingsrätter i Finland av de nuvarande 27. Tingsrättsorterna är enligt förslaget Björneborg, Esbo, Helsingfors, Joensuu, Jyväskylä, Kajana, Kouvola, Kuopio, Lahtis, Mariehamn, Rovaniemi, Seinäjoki, S:t Michel, Tammerfors, Tavastehus, Uleåborg, Vanda, Vasa, Villmanstrand och Åbo. Genom reformen sammanslås Esbo och Västra Nylands tingsrätter, Mellersta Österbottens och Österbottens tingsrätter, Uleåborgs och Ylivieska-Brahestads tingsrätter samt Kemi-Torneå och Lapplands tingsrätter. Dessutom indelas Hyvinge tingsrätts domkrets så att de sydliga kommunerna och Östra Nylands, Tusby och Vanda tingsrätter sammanslås, medan de nordliga kommunerna i Hyvinge tingsrätts domkrets sammanslås med Egentliga Tavastlands tingsrätt. Tingsrätternas namn följer huvudsakligen landskapsnamnen. Tingsrätternas verksamhetsställen minskar enligt förslaget från nuvarande 57 till 36. Utöver tingsrätternas 20 administrativa kanslier kommer det enligt förslaget fortfarande att finnas separata kanslier på fyra och sammanträdesplatser på 12 orter.

Dessutom föreslås i propositionen att vissa särskilda kategorier av ärenden, dvs. grupptalansmål, företagssaneringsärenden, utskökningsbesvär och militära rättegångsärenden koncentreras till färre tingsrätter än för närvarande.

Avsikten är att de föreslagna lagarna ska träda i kraft den 1 januari 2019. Undantag utgör i detta avseende ändringarna i 17 kap. 2, 7 och 15 § och i 19 kap. 6 § i domstolslagen samt i 14 § i lagen om domstolspraktik, som föreslås träda i kraft så snart som möjligt.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
INNEHÅLL	2
ALLMÅN MOTIVERING	5
1 INLEDNING.....	5
1.1 Domstolsväsendet och dess utveckling.....	5
1.2 Domstolarnas verksamhetsmiljö och de strukturella ändringsbehoven	6
2 NULÄGE	7
2.1 Lagstiftning och praxis.....	7
Allmänt.....	7
Tingsrätternas domkretsar och verksamhetsställen	8
Koncentrering av vissa ärendegrupper	9
Tingsrätternas språkliga indelning	11
<i>Svenska språket</i>	11
<i>Samiska språket</i>	12
Tingsrätternas ärendemängder och behandlingstider	13
Personal, ekonomi och produktivitet.....	13
Befolkningsutvecklingen i de nuvarande tingsrätternas domkretsar	13
2.2 Utvecklingen i de övriga nordiska länderna.....	14
2.3 Bedömning av nuläget	15
3 MÅLSÄTTNING OCH DE VIKTIGASTE FÖRSLAGEN	18
3.1 Målsättning	18
3.2 Genomförandealternativ.....	19
Alternativa modeller för att reformera tingsrättsnätverket	19
Synpunkter på de språkliga rättigheterna	20
3.3 De viktigaste förslagen.....	22
Tingsrätterna.....	22
Domkretsarna	23
Verksamhetsställen.....	24
Koncentrering av särskilda ärendegrupper	26
<i>Jordrättsärenden</i>	26
<i>Sjörättsärenden</i>	26
<i>Grupptalansmål</i>	26
<i>Företagssaneringsärenden och utsökningsbesvärärenden</i>	27
<i>Militära rättegångsärenden</i>	28
Tillgodoseendet av språkliga rättigheter	29
<i>Svenska språket</i>	29
<i>Samiska språket</i>	30
Hovrätternas domkretsar	30
4 PROPOSITIONENS KONSEKVENSER	31
4.1 Ekonomiska konsekvenser.....	31
Personal	31
Resekostnader.....	31
Lokaler	32
Investeringar som förutsätts av AIPA och säkerhetsarrangemang	33
4.2 Konsekvenser för personalen	34
4.3 Konsekvenser för myndigheternas verksamhet	36

RP 270/2016 rd

4.4	Samhälleliga konsekvenser	37
4.5	Språkliga konsekvenser	39
5	BEREDNINGEN AV PROPOSITIONEN	41
5.1	Beredningsskeden och -material	41
5.2	Remissyttranden och hur de har beaktats	43
6	SAMBAND MED ANDRA PROPOSITIONER	44
DETALJMOTIVERING		46
1	LAGFÖRSLAG	46
1.1	Domstolslagen	46
	2 kap. Tingsrätter	46
	17 kap. Sakkunnigledamöter	46
	19 kap. Övrig personal	47
1.2	Fastighetsbildningslag	48
1.3	Sjölagen	49
	21 kap. Laga domstol och rättegång i sjörättsmål	49
	23 kap. Särskilda stadganden	50
1.4	Lagen om grupptalan	51
1.5	Utsökningsbalken	51
	11 kap. Sökande av ändring i utmätningsmannens förfarande	51
1.6	Lagen om företagssanering	51
1.7	Militära rättegångslagen	51
1.8	Lagen om domstolspraktik	52
2	NÄRMARE BESTÄMMELSER OCH FÖRESKRIFTER	52
3	IKRAFTTRÄDANDE OCH ÖVERGÅNGSBESTÄMMELSER	53
4	FÖRHÅLLANDE TILL GRUNDLAGEN SAMT LAGSTIFTNINGSORDNING	54
LAGFÖRSLAG		58
	1. Lag om ändring av domstolslagen	58
	2. Lag om ändring av 241 a och 259 § i fastighetsbildningslagen	61
	3. Lag om ändring av sjölagen	62
	4. Lag om ändring av 3 § i lagen om grupptalan	65
	5. Lag om ändring av 11 kap. 2 § i utsökningsbalken	66
	6. Lag om ändring av 67 § i lagen om företagssanering	67
	7. Lag om ändring av 1 § i militära rättegångslagen	68
	8. Lag om ändring av 14 § i lagen om domstolspraktik	69
BILAGOR		70
PARALLELLTEXT		70
	1. Lag om ändring av domstolslagen	70
	2. Lag om ändring av 241 a och 259 § i fastighetsbildningslagen	75
	3. Lag om ändring av sjölagen	77
	4. Lag om ändring av 3 § i lagen om grupptalan	81
	5. Lag om ändring av 11 kap. 2 § i utsökningsbalken	82
	6. Lag om ändring av 67 § i lagen om företagssanering	83
	7. Lag om ändring av 1 § i militära rättegångslagen	85
	8. Lag om ändring av 14 § i lagen om domstolspraktik	86
FÖRORDNINGSGUTKAST		87
	1. Statsrådets förordning om tingsrätternas domkretsar	87
	2. Statsrådets förordning om tingsrätternas domkretsar i mål och ärenden som ska behandlas av jorrdomstol	88

RP 270/2016 rd

3. Statsrådets förordning om tingsrätternas domkretsar i ärenden som gäller utsökningsbesvär	89
4. Statsrådets förordning om tingsrätternas domkretsar i ärenden som gäller företagssanering	90
5. Statsrådets förordning om ändring av 2 § i statsrådets förordning om hovrätternas placeringsorter och domkretsar.....	91
6. Statsrådets förordning om ändring av 1 § i statsrådets förordning om placering av domartjänster som kräver särskilda språkkunskaper.....	92
1. Justitieministeriets förordning om tingsrätternas kansli- och sammanträdesplatser	93
2. Justitieministeriets förordning om jordrättsingenjörernas samarbetsområden....	95
3. Justitieministeriets förordning om ändring av 4 § i justitieministeriets förordning om handläggning av häktningsärenden och andra brådskande ärenden vid tingsrätter i vissa fall	96

ALLMÄN MOTIVERING

1 Inledning

1.1 Domstolsväsendet och dess utveckling

I Finland finns det för närvarande 27 tingsrätter, fem hovrätter och sex förvaltningsdomstolar. Den högsta dömande makten i tvistemål och brottmål utövas av högsta domstolen och i förvaltningsrättskipningsärenden av högsta förvaltningsdomstolen. Ålands förvaltningsdomstol verkar i anslutning till Ålands tingsrätt. Marknadsdomstolen, arbetsdomstolen och försäkringsdomstolen är specialdomstolar. Riksrätten är behörig i tjänstebrottmål som gäller de högsta tjänstemännen. Som specialdomstolar kan betraktas också krigsrätter som kan inrättas på områden som förklarats i krigstillstånd. I vårt land finns även jorddomstolar och sjörättsdomstolar, men dessa är inte separata domstolar i organisatoriskt hänseende utan endast delar av tingsrätten. Vissa grupper av ärenden, exempelvis jordrättsmål, sjörättsmål, grupptalansmål, utsökningsbesvär och företagsaneringsärenden, har koncentrerats till vissa regionala domstolar.

Det nuvarande domstolssystemet är resultatet av en lång historisk utveckling. Rättskipningen var dåligt ordnad i Sverige-Finland fram till 1600-talet. Tvistemål och brottmål behandlades på landsbygden vid ting (häradsrätter och lagmansrätter) och i städerna i råd (rådstuvurätter). Den högsta dömande makten utövades av kungen som alla hade rätt att vända sig till. I och med att rättsvårderna utvecklades inrättades 1614 kungliga hovrätten, dvs. Svea hovrätt i Stockholm. I Finland inrättades hovrätter under en lång period (Åbo hovrätt 1623, Vasa hovrätt 1726, Viborgs hovrätt 1839, Helsingfors hovrätt 1952 samt Kouvola och Rovaniemi hovrätter 1978 respektive 1979). Under autonomi åren 1809—1917 övergick man inom den allmänna rättskipningen från fyra till tre instanser. De lägsta instanserna var häradsrätterna och rådstuvurätterna, medan hovrätterna var överrätter och senatens rättsavdelning var den högsta instansen. Efter att Finland hade blivit självständigt inrättades år 1918 högsta domstolen.

Betydande omstruktureringar i de allmänna domstolarna genomfördes först i slutet av 1990-talet. Separeringen av rättskipningen i landsbygdens respektive städernas underrätter upphörde först år 1993, då häradsrätterna och rådstuvurätterna lades ned. Det tvådelade systemet upphörde och tingsrätterna inrättades som allmänna underrätter i hela landet. Redan då minskades antalet underrätter från 97 till 70 tingsrätter. Sammanslagningen av de minsta tingsrätterna har under 2000-talet stegvis fortsatt så att det år 2000 fanns 66 och 2007 endast cirka 50 tingsrätter.

Den senaste strukturreformen av tingsrätterna genomfördes i början av 2010. Syftet med den reformen var att flytta rättskipningens tyngdpunkt till den första instansen genom att skapa starkare tingsrätter i fråga om personalens antal och kompetens samt därmed också rättskipningens kvalitet. Vid reformen halverades antalet tingsrätter från 51 till nuvarande 27. I samband med strukturreformen överfördes inskrivningsärendena och personalen som sköter dessa till Lantmäteriverket.

En motsvarande utveckling har även skett i fråga om hovrätterna och förvaltningsdomstolarna. Strukturreformen av hovrätterna och förvaltningsdomstolarna trädde i kraft den 1 april 2014 (RP 105/2014 rd). Målsättningen med reformen var att förstärka hovrätternas och förvaltningsdomstolarnas struktur så att rättsskyddet kan garanteras under föränderliga samhälleliga förhållande. Strukturreformens mål var likartade som de som ovan konstateras i fråga om tingsrätterna.

1.2 Domstolarnas verksamhetsmiljö och de strukturella ändringsbehoven

Domstolväsendets och i vidare bemärkelse hela rättsväsendets uppgift är att garantera rättskyddet som hör till de grundläggande och mänskliga rättigheterna. Denna grundläggande rättighet innebär att var och en har rätt att på behörigt sätt och utan ogrundat dröjsmål få sin sak behandlad av en domstol som är behörig enligt lag samt att få ett beslut som gäller hans eller hennes rättigheter och skyldigheter behandlat vid domstol eller något annat oavhängigt rättsskipningsorgan.

Domstolarna har till uppgift att producera korrekta och motiverade avgöranden inom skäligen tid och till rimliga kostnader. Domstolarnas verksamhetsförutsättningar påverkas även av förändringar i verksamhetsmiljön, såsom ändrade befolknings- och näringsstrukturer samt internationaliseringen. Också utvecklingen inom teknik och arbetsredskap förändrar domstolarnas verksamhet och arbetssätt. Den alltmer komplicerade rättsliga miljön samt globaliseringen förutsätter att domstolarnas personal har ett starkt allmänt kunnande och specialkunskaper samt även språklig och teknisk kompetens. Den till följd av åldersstrukturen pågående pensioneringen av domstolväsendets personal innebär både en utmaning och en möjlighet att utveckla domstolarnas verksamhet och organisationer.

Den rådande statsfinansiella situationen och de därmed allt knappare resurserna sätter även press på domstolarnas verksamhet. Domstolarnas resurser har under de senaste åren skurits ned avsevärt. För att domstolarnas verksamhetsförmåga ska kunna tryggas förutsätts det nya effektivare metoder för organisering och ledning av domstolarnas verksamhet. Ett rättssäkerhetsprogram har utarbetats i syfte att förkorta de sammanlagda rättegångstiderna och förbättra kvaliteten. I justitieministeriets reformprogram för rättsvården för åren 2013—2025 (Betänkanden och utlåtanden 17/2013) föreslås ett antal åtgärder för att trygga rättsväsendets funktionsförmåga. Som ett sätt nämns förnyande av domstolväsendets strukturer.

Det finansieringsunderskott som håller på att uppstå kan dock inte längre täckas enbart med åtgärdsförslagen som lagts fram i reformprogrammet för rättsvården. Därför bör man gå vidare med att genomföra åtgärdsförslagen och samtidigt försöka hitta nya sätt att minska domstolarnas arbetsmängd och effektivisera verksamheten. Anslagsramarna inom justitieministeriets förvaltningsområde kommer att minska avsevärt fram till år 2020, vilket innebär omfattande utgiftsnedskärningar inom domstolväsendet. Genomförandet av reformprogrammet för rättsvården är ett viktigt projekt i verksamhetsplanen för statsminister Sipiläs regering (nr 9). Projektet genomförs i enlighet med justitie- och arbetsminister Jari Lindströms utvecklingsprogram för rättsvården 17.8.2016. Enligt programmet ska förändringarna i verksamhetsmiljön inom justitieministeriets förvaltningsområde beaktas genom strukturella reformer, elektroniska tjänster och processer samt flexibla lagstiftning och förfaranden. Genomförandet av strukturreformen för tingsrättsnätverket är ett av programmets centrala projekt.

Flera andra projekt som ingår i reformprogrammet och utvecklingsprogrammet är nära kopplade till utvecklandet av tingsrättsnätverket. De viktigaste av dessa är i synnerhet förslagen som gäller utvecklande av behandlingen av summariska ärenden (JM 6/41/2016) möjligheterna att utvidga tillämpningsområdet för bötesförfarandet (Betänkanden och utlåtanden 54/2016) samt för administrativa sanktioner (LVM 417/03/2013) och att lätta upp rättsprocesserna (JM 8/41/2015). Förslagen har, om de genomförs, en stor betydelse för antalet ärenden som i framtiden behandlas vid tingsrätterna. En stor betydelse för utvecklandet av domstolväsendets arbetssätt har också projektet för att utveckla ärende- och dokumenthanteringen inom åklagarväsendet och vid de allmänna domstolarna (det s.k. AIPA-projektet, JM 21/31/2007) samt andra åtgärder för att stödja den elektroniska ärendehanteringen, exempelvis ökad användning av videokonferenser. Digitaliseringen möjliggör effektivare förvaltningsfunktioner och utvecklande av nya typer av tjänster för medborgarna. Digitaliseringen är viktig för ut-

formningen av framtidens domstolstjänster och förväntningarna på domstolsnätverket (JM 9/021/2016). Våren 2016 tillsatte justitieministeriet dessutom en kommission med uppdrag att bereda inrättandet av ett domstolsverk. Syftet med projektet är att organisera domstolarnas centralförvaltning på ett sätt som framhäver domstolarnas oberoende ställning, främjar en effektiv och framgångsrik skötsel av domstolarnas förvaltningsuppgifter och stärker den höga kvaliteten på samt rättssäkerheten i domstolarnas rättskipning.

En förändring av domstolarnas verksamhetsmiljö förutsätter åtgärder för att säkerställa tryggheten av rättsvårdens kvalitet även i framtiden. För att detta mål ska kunna nås föreslås att det genomförs en strukturreform av tingsrätterna. Reformen innebär att tingsrätterna förstärks genom att större administrativa enheter skapas. Arbetsmängden och resurserna kan på så sätt fördelas effektivare och jämnare än för närvarande. Genom att göra förvaltningen lättare och sänka lokalkostnaderna kan domstolsväsendets resurser inriktas på rättskipningen.

2 Nuläge

2.1 Lagstiftning och praxis

Allmänt

Domstolarnas samhällseliga ställning och uppgifter regleras i grundlagen (731/1999). Enligt läran om statsmaktens tredelning, som framgår av grundlagens 3 §, utövas den dömande makten av oberoende domstolar. I grundlagens 9 kap. föreskrivs om rättskipningen och i 98 § om domstolsväsendets grundläggande struktur. Enligt paragrafens 1 mom. är högsta domstolen, hovrätterna och tingsrätterna allmänna domstolar.

Tingsrätterna är allmänna underrätter, dvs. de behandlar brottmål, tvistemål och ansökningsmål i första instans. I Finland har det sedan början av 2010 funnits 27 tingsrätter. Bestämmelser om tingsrätterna finns i domstolslagen (673/2016) som trädde i kraft den 1 januari 2017. I domstolslagens 2 kap. 3 § föreskrivs att tingsrätter är Birkalands, Egentliga Finlands, Egentliga Tavastlands, Esbo, Helsingfors, Hyvinge, Kajanalands, Kemi-Torneå, Kymmenedalens, Lapplands, Mellersta Finlands, Mellersta Österbottens, Norra Karelens, Norra Savolax, Päijänne-Tavastlands, Satakunta, Södra Karelens, Södra Savolax, Södra Österbottens, Tusby, Uleåborgs, Vanda, Västra Nylands, Ylivieska-Brahestads, Ålands, Österbottens och Östra Nylands tingsrätt. Tingsrätterna behandlar årligen närmare 500 000 ärenden (tingsrätternas arbetsmängd, se närmare s. 13).

Tingsrättsavgöranden överklagas hos hovrätten. Vid hovrätterna tillämpas ett system med tillstånd till fortsatt handläggning, vilket innebär att en part får söka ändring i alla tingsrättsavgöranden. I vissa ärenden kräver en fullskalig handläggning av besvär över tingsrättsens beslut dock att hovrätten beviljar tillstånd till fortsatt handläggning. Sedan början av 2016 tillämpas systemet med tillstånd till fortsatt handläggning i alla tviste- och ansökningsmål samt i sådana brottmål där svaranden har dömts till ett kortare fängelsestraff än 8 månader.

Hovrätterna är fem, dvs. Helsingfors, Rovaniemi, Vasa, Åbo och Östra Finlands hovrätter. Till hovrätterna inkommer och avgörs årligen närmare 10 000 ärenden (t.ex. år 2015 inkom sammanlagt 9 810 ärenden). Detta innebär att endast en bråkdel av alla tingsrättsärenden överklagas. Hovrättsens avgörande kan överklagas till högsta domstolen, om den beviljar besvärstillstånd.

RP 270/2016 rd

Man har under de senaste åren försökt flytta över tyngdpunkten i rättskipningen på tingsrätterna, vilket också det ovan nämnda systemet med tillstånd till fortsatt handläggning visar.

Tingsrätternas domkretsar och verksamhetsställen

I grundlagens 119 § föreskrivs om statsförvaltningen. Enligt paragrafen kan till statens centralförvaltning utöver statsrådet och ministerierna höra ämbetsverk, inrättningar och andra organ. Staten kan dessutom ha regionala och lokala myndigheter. Om förvaltningen under riksdagen bestäms särskilt genom lag. I grundlagens 122 § föreskrivs om den administrativa indelningen. Enligt denna paragraf ska när förvaltningen organiseras en indelning i sinsemellan förenliga områden eftersträvas så att den finskspråkiga och den svenskspråkiga befolkningens möjligheter att erhålla tjänster på det egna språket tillgodoses enligt lika grunder. Bestämmelser om grunderna för kommunindelning utfärdas genom lag.

I lagen om behörighet vid placering av statliga enheter och funktioner (362/2002) föreskrivs om behörigheten vid beslutsfattande som gäller bl.a. indragning eller nedskärning av regionala statliga enheter och funktioner som är belägna utanför huvudstadsregionen. Behörighet vid placeringen av enheter har det ministerium som saken gäller, men ärendet ska behandlas i koordineringsgruppen för regionalisering (statsrådets förordning om behörighet vid placering av statliga enheter och funktioner, 567/2002). I lagen om utveckling av regionerna och förvaltning av strukturfondsverksamheten (7/2014) föreskrivs bl.a. om syftet med och uppföljningen av regionutvecklingen. Utvecklingen är baserad på statsrådets regionutvecklingsbeslut 2016—2019 (Arbets- och näringsministeriets publikation 28/2016). Delegationen för förnyelse i regionerna AUNE (tidigare region- och strukturpolitiska delegationen, ARNE) följer upp hur beslutet genomförs.

Principerna för indelning av verksamhetsområdena för statens regionförvaltningsmyndigheter framgår av lagen om landskapsindelning (1159/1997). Enligt lagen ska landet indelas i landskap för utvecklandet av regionerna och för planeringen av områdenas disposition. Ett landskap är ett område som består av kommuner vilka bildar en ändamålsenlig helhet i funktionellt hänseende samt med tanke på planeringen av området. Statsrådet beslutar om landskapets antal och områden. För närvarande finns det 19 landskap, inklusive Åland. I 2 § i självstyrelselagen för Åland (1144/1991) föreskrivs om landskapet Åland område. Den pågående landskapsreformen som planeras träda i kraft 2019 (propositionsutkast 31.8.2016 och 22.12.2016) kommer inte att i någon betydande utsträckning ändra den nuvarande landskapsindelningen.

Såsom ovan konstateras utgör tingsrätterna en del av det oberoende domstolsväsendet. De är inte förvaltningsmyndigheter i den bemärkelse som avses ovan och deras uppgifter är inte beroende av regionala frågor. Landskaps- eller häradsindelningen har emellertid tidigare betraktats som regional utgångspunkt för tingsrätternas domkretsar. Bland annat praktiska skäl har talat för ett sådant tillvägagångssätt. Exempelvis samarbetet mellan polis och åklagare löper smidigare om områdesindelningarna så långt som möjligt är överensstämmande och verksamhetsställena finns på samma orter. Behörighetsfördelningen mellan myndigheterna blir också tydligare från medborgarnas synpunkt då verksamhetsområdena är enhetliga och myndigheterna är belägna på samma orter. Dessutom har samarbetet mellan kommunerna och den naturliga riktningen för invånarna då de utträttar sina ärenden inverkat på tingsrätternas domkretsindelning. Också förverkligandet av de språkliga rättigheterna liksom även det allt mindre behovet av att personligen utträtta ärenden få personlig rådgivning har haft betydelse då de nuvarande kretsarna bestämts.

Tingsrätternas domkretsar sammanfaller för närvarande rätt långt med landskapsindelningen då det i ett landskap finns en eller flera tingsrätter. Enligt domstolslagens 2 kap. 5 § 1 mom. består en tingsrätts domkrets av en eller flera kommuner. Enligt nämnda paragraf utfärdas be-

stämmelser om tingsrätternas domkretsar genom förordning av statsrådet. Enligt domstolslagens 2 kap. 4 § kan en tingsrätt ha flera kanslier och sammanträdesplatser. Bestämmelser om placeringen av tingsrätternas kanslier och sammanträdesplatser utfärdas genom förordning av justitieministeriet. Statsrådets förordning om tingsrätternas domkretsar (1053/2014) och justitieministeriets förordning om tingsrätternas kansli- och sammanträdesplatser (454/2009), vilka utfärdats innan domstolslagen trädde i kraft, förblir enligt domstolslagen i kraft. Den sistnämnda förordningen utfärdades i samband med 2010 års tingsrättsreform. Förordningen har uppdaterats flera gånger, eftersom lokalarrangemangen i anslutning till genomförandet av 2010 års reform av praktiska skäl inte har kunnat genomföras på en gång. De senaste ändringarna trädde i kraft den 1 april 2016.

En tingsrätt kan ha ett s.k. administrativt kansli samt andra kanslier och sammanträdesplatser. Med administrativt kansli avses här en tingsrätts huvudsakliga verksamhetsställe där det finns både domare och annan personal. I allmänhet arbetar också tingsrättens lagman vid det administrativa kansliet. De andra kanslierna finns numera huvudsakligen på de orter där tingsrätten lagts ned i samband med tidigare strukturreformer. Också vid dessa kanslier finns det personal. Samtliga kanslier har kundbetjäning och en sammanträdesplats.

Dessutom kan en tingsrätt ha sammanträdesplatser inom sin domkrets. På en sammanträdesplats finns i allmänhet ingen kundbetjäning, utan personal från tingsrättens kansli kommer till platsen endast på avtalade sammanträdesdagar. Vid vissa sammanträdesplatser har emellertid placerats stämmingsmän. På grund av domkretsarnas storlek är det ofta nödvändigt att upprätthålla sammanträdesplatser för att parterna inte ska behöva resa långa sträckor till tingsrättens kansliorter. Tingsrätterna kan vid behov hålla sammanträden också annanstans än på ordinarie verksamhetsställen (t.ex. sjukhus och fängelser). De kan hålla sammanträden också i andra domstolars lokaler.

Tingsrätterna har för närvarande administrativa kanslier, kanslier eller sammanträdesplatser på sammanlagt 57 orter. Kanslier finns på 36 orter, varav 27 är administrativa kanslier och 9 andra kanslier. Dessutom finns det för närvarande 21 sammanträdesplatser utan kansli. Vid tingsrätternas 57 verksamhetsställen finns det sammanlagt cirka 330 sammanträdessalar av vilka 214 används för huvudförhandling och 118 för förberedelse.

Trots att utgångspunkten för 2010 års reform var att centralisera verksamheten till ett ställe fick fem tingsrätter utöver ett administrativt kansli behålla också ett andra kansli, närmast av språkliga eller med ärendemängderna sammanhängande skäl (Brahestad, Idensalmi, Kotka, Lojo och Sodankylä). Andra kanslier som fortfarande är i bruk finns på orter där tingsrätten redan har lagts ned men där verksamheten till följd av lokalarrangemang tillfälligt har fortsatt under en övergångsperiod (Imatra och Varkaus). Två tingsrätter fick dessutom hålla ett s.k. försökskansli (Kuusamo och Nyslott) i två års tid, medan man följde utvecklingen av antalet sammanträden och ärenden. Dessa kanslier är fortfarande i användning.

Tingsrätternas domkretsar samt placeringen av kanslierna och sammanträdesplatserna framgår av kartbilagan (Bilaga 4).

Koncentrering av vissa ärendegrupper

Genom lag har vissa ärendegrupper koncentrerats till vissa domstolar, vilket innebär att även tingsrätternas lokala behörighet och domkretsindelningen i dessa fall är avvikande. Till dessa ärendegrupper räknas sjörättsärenden och fastighetsbildningsärenden som har koncentrerats till sjörättsdomstolarna och jorddomstolarna vid vissa tingsrätter. Sjørätts- och jorddomstolarna är inte i organisatoriskt hänseende separata domstolar, utan en del av den allmänna underätten. Dessutom behandlas bland annat ärenden och mål som gäller utsökningsbesvär, före-

RP 270/2016 rd

tagssanering och grupptalan samt militära rättegångsärenden endast vid vissa tingsrätter. Genom koncentring har man eftersträvat tillräckliga ärendemängder för att bevara specialexpertisen.

Bestämmelser om de tingsrätter som verkar som jorddomstolar finns i fastighetsbildningslagen (554/1995). De är åtta till antalet: Egentliga Finlands, Egentliga Tavastlands, Lapplands, Norra Savolax, Södra Savolax, Uleåborgs, Vanda och Österbottens tingsrätter. Bestämmelser om domkretsar finns i statsrådets förordning om tingsrätternas domkretsar i mål och ärenden som ska behandlas av jorddomstol (1075/2013). Jorddomstolen är behörig i en sammansättning som utöver lagfaren ordförande omfattar en jordrättsingenjör och två nämndemän. Jordrättsingenjören är behörig att behandla ärenden även vid andra jorddomstolar än den som han eller hon är utnämnd till. Jordrättsingenjörernas samarbetsområden bestäms genom förordning av justitieministeriet (889/2016). Exempelvis Lapplands, Uleåborgs och Österbottens tingsrätter utgör ett samarbetsområde. Jorddomstolens nämndemän kallas från den eller de tingsrätter, inom vars domkrets det område, den gräns eller del av dessa som är föremål för en förrättning finns. Av särskilda skäl kan även en nämndeman från en annan tingsrätt som hör till tingsrättens domkrets i jordrättsmål kallas till medlem av jorddomstolen.

Det finns sex tingsrätter som verkar som sjörättsdomstolar i enlighet med sjölagen (674/1994): Egentliga Finlands, Helsingfors, Södra Savolax, Uleåborgs, Ålands och Österbottens tingsrätt. Sjørättsdomstolens domkrets är hovrättsdistriktet. Ärenden som hänför sig till Åland behandlas dock vid Ålands tingsrätt. Vid sjörättsdomstolen finns sakkunniga, vilka vid behov bistår domstolen med utredningar i nautiska och sjötekniska frågor. De hör dock inte till sammansättningen som avgör ärenden vid sjörättsdomstolen och de har inte heller domaransvar.

För grupptalansmål finns en behörig tingsrätt i varje hovrättsdistrikt (lagen om grupptalan 444/2007), dvs. sammanlagt fem: Egentliga Finlands, Helsingfors, Norra Savolax, Uleåborgs och Österbottens tingsrätt. Domkretsen är hovrättsdistriktet i fråga.

Ärenden enligt utsökningsbalken (705/2007) har koncentrerats till 14 tingsrätter: Birkalands, Esbo, Egentliga Finlands, Helsingfors, Lapplands, Mellersta Finlands, Norra Savolax, Päijänne-Tavastlands, Satakunta, Södra Karelens, Uleåborgs, Vanda, Ålands och Österbottens tingsrätter. Likaså har ärenden enligt lagen om företagssanering (47/1993) koncentrerats till 14 tingsrätter: Birkalands, Esbo, Egentliga Finlands, Helsingfors, Lapplands, Mellersta Finlands, Norra Karelens, Norra Savolax, Päijänne-Tavastlands, Satakunta, Södra Karelens, Uleåborgs, Ålands och Österbottens tingsrätter. Bestämmelser om tingsrätternas domkretsar i dessa ärenden finns i statsrådets förordningar om tingsrätternas domkretsar i ärenden som gäller företagssanering (339/2013) och ärenden som gäller utsökningsbesvär (340/2013).

Vid visa tingsrätter behandlas dessutom ärenden enligt militära rättegångslagen (326/1983), dvs. främst brott som bevärningar begått eller blivit utsatta för under fredstid. Överklaganden av dessa tingsrätters avgöranden har koncentrerats till Helsingfors hovrätt. Det finns 15 tingsrätter som handlägger sådana ärenden: Birkalands, Egentliga Finlands, Egentliga Tavastlands, Helsingfors, Kajanalands, Kymmenedalens, Lapplands, Mellersta Finlands, Norra Karelens, Norra Savolax, Päijänne-Tavastlands, Satakunta, Södra Karelens, Västra Nylands och Österbottens tingsrätt. Ett militärt rättegångsärende behandlas i regel vid den tingsrätt som är närmast förläggningssorten för den truppavdelning där svaranden tjänstgör eller där svaranden senast har tjänstgjort eller varit skyldig att tjänstgöra. Ett militärt rättegångsärende får handläggas även av den av de ovan nämnda tingsrätter som är närmast garningsorten eller svarandens bonings- eller vistelseort, såvida detta med beaktande av den utredning som företes samt kostnaderna och övriga omständigheter anses lämpligt. Vid militära rättegångsärenden ska tingsrätten bestå av en lagfaren ordförande och två militära ledamöter.

Tingsrätternas språkliga indelning

Svenska språket

I grundlagens 17 § föreskrivs om språkliga rättigheter. Enligt paragrafen tryggas genom lag vars och ens rätt att hos domstol i egen sak använda sitt eget språk, antingen finska eller svenska, samt att få expeditioner på detta språk. I grundlagen föreskrivs också att det allmänna har skyldighet att tillgodose landets finskspråkiga och svenskspråkiga befolknings rättigheter.

Enligt grundlagens 122 § ska när förvaltningen organiseras en indelning i sinsemellan förenliga områden eftersträvas så att den finskspråkiga och den svenskspråkiga befolkningens möjligheter att erhålla tjänster på det egna språket tillgodoses enligt lika grunder. Syftet med bestämmelsen är inte i första hand att säkerställa inrättandet av enspråkiga enheter, utan framför allt att säkerställa tjänster på såväl finska som svenska. De språkliga rättigheterna ska tillgodoses också i samband med strukturreformen av tingsrätterna. Det oberoende domstolsväsendet utgör inte en del av statens förvaltningsmaskineri. Trots detta ska kravet på jämlikt bemötande av språkgrupperna enligt grundlagens 122 § beaktas också då domstolstjänster ordnats.

Vid domstolarna tillämpas språklagen (423/2005) som stiftats i syfte att trygga de språkliga rättigheterna. Enligt språklagen utgör kommunerna grundeneheten för den språkliga indelningen. Kommunerna är antingen enspråkiga eller tvåspråkiga. Genom förordning av statsrådet bestäms vart tionde år på grundval av den officiella statistiken vilka kommuner som är tvåspråkiga och vilket majoritetsspråket är samt vilka kommuner som är enspråkigt finska eller svenska. Den för tillfället gällande språkliga indelningen grundar sig på statsrådets förordning om kommunernas språkliga status åren 2013—2022 (53/2013).

Myndigheter är antingen enspråkiga eller tvåspråkiga. Enspråkiga myndigheters ämbetsdistrikt omfattar enbart kommuner med samma språk och tvåspråkiga myndigheters ämbetsdistrikt omfattar kommuner som har olika språk eller minst en tvåspråkig kommun. Enligt domkretsförordningarna och förordningen om kommunernas språkliga status är Egentliga Finlands, Esbo, Helsingfors, Mellersta Österbottens, Nylands, Vanda, Västra Nylands, Österbotens och Östra Nylands tingsrätter tvåspråkiga.

Enligt språklagens 10 § 1 mom. har var och en rätt att använda finska eller svenska i kontakter med statliga myndigheter och tvåspråkiga kommunala myndigheter. Myndigheterna ska dessutom ordna möjlighet för den som ska höras att bli hörd på sitt eget språk, finska eller svenska.

I språklagens 3 kap. finns detaljerade bestämmelser om hur handläggningsspråket bestäms. I språklagens 12—16 § föreskrivs om handläggningsspråket för olika ärendegrupper. Språklagen innehåller också bestämmelser om statliga myndigheters arbetsspråk. Enligt språklagens 26 § ska statliga myndigheter använda majoritetsspråket i ämbetsdistriktet som sitt arbetsspråk, om det inte är mer ändamålsenligt att använda det andra språket eller båda språken eller av särskilda skäl ett främmande språk.

Enligt språklagens 23 § ska myndigheterna i sin verksamhet självmant se till att individens språkliga rättigheter förverkligas i praktiken. En tvåspråkig myndighet ska betjäna allmänheten på finska och svenska. Myndigheten ska både i sin service och i annan verksamhet utåt visa att den använder båda språken. När en tvåspråkig myndighet tar kontakt med enskilda individer eller juridiska personer ska myndigheten använda deras eget språk, om den vet vilket det är eller utan oskäligt besvär kan få reda på det, eller använda både finska och svenska.

Tillgodoseendet av de språkliga rättigheterna garanteras genom domstolslagen. Enligt bestämmelserna i den kan en tvåspråkig tingsrätt ha tingsdomartjänster med särskilda språkkrav för att garantera de språkliga rättigheterna för den finskspråkiga och den svenskspråkiga befolkningen (s.k. språkdomartjänster). Ett behörighetsvillkor för en sådan tjänst är utöver de allmänna behörighetsvillkoren även att personen har utmärkta muntliga och skriftliga kunskaper i befolkningsminoritetens språk inom domkretsen samt nöjaktiga muntliga och skriftliga kunskaper i majoritetens språk. Enligt statsrådets förordning om placering av domartjänster som kräver särskilda språkkunskaper (866/2016) finns det för närvarande 25 sådana tjänster placerade vid de ovan nämnda åtta tvåspråkiga tingsrätterna.

I lagen om de språkkunskaper som krävs av offentligt anställda (424/2003) finns bestämmelser om myndigheternas skyldighet att se till att de anställda har tillräckliga språkkunskaper. På denna grund måste tingsrättens lagman vid anställning av kanslipersonal förvissa sig om att de som anställs har de språkkunskaper som arbetsuppgifterna förutsätter. I statsrådets förordning om de språkkunskaper som krävs av vissa tjänstemän inom justitieministeriets förvaltningsområde (1126/2003, nedan språkkunskapsförordningen) föreskrivs dessutom bl.a. om behörighetsvillkor i fråga om kanslipersonalens språkkunskaper. Enligt bestämmelsen krävs av tjänstemännen vid en enspråkig tingsrätt goda muntliga och skriftliga kunskaper i tingsrättens språk samt vid en tvåspråkig tingsrätt goda muntliga och skriftliga kunskaper i finska eller svenska. Vid tillsättningen av en sådan tjänst ska det beaktas att tjänsteåligganden som förutsätter användning av finska eller svenska kan tilldelas personer som behärskar språket i fråga.

Österbottens tingsrätt är den enda tvåspråkiga tingsrätten i vars domkrets majoritetens språk är svenska. Cirka 50 procent av domkretsens befolkning är svenskspråkig. Största delen av de ärenden som behandlas är dock finskspråkiga (cirka 85 procent av de avgjorda ärendena). Vid Österbottens tingsrätt är åtta språkdomartjänster placerade. På grund av huvudspråket förutsetts domarna ha utmärkta kunskaper i finska och nöjaktiga kunskaper i svenska.

I och med domstolslagen har specialbestämmelserna om inrättande av s.k. språkavdelningar slopats. Tingsrätterna kan, i likhet med andra tvåspråkiga domstolar, enligt sin arbetsordning fortfarande inrätta också en språkavdelning. Som arbetspråk kan användas minoritetens språk (språklagens 26 § 2 mom.). Handläggningsspråket bestäms i enlighet med språklagens 3 kap. Enligt språklagens 16 a § är handläggningsspråket vid en språkavdelning som inrättats vid en tvåspråkig domstol minoritetsspråket i domstolens ämbetsdistrikt, om inte domstolen bestämmer något annat.

Samiska språket

Samernas rätt att använda sitt eget språk baseras på grundlagens 17 § 3 mom., där det föreskrivs samerna såsom urfolk har rätt att bevara och utveckla sitt språk och sin kultur. Grundlagsbestämmelserna kompletteras genom samiska språklagen (1086/2003), enligt vilken lagen tillämpas på bland annat de domstolar vilkas ämbetsområden omfattar kommuner i samernas hembygdsområden (Enare, Enontekis, Sodankylä och Utsjoki). En same har rätt att använda samiska i egen sak eller i ett ärende där han eller hon hörs.

Samernas språkliga rättigheter och myndigheternas skyldigheter är mera omfattande inom samernas hembygdsområden, som utöver Enontekis, Enare och Utsjoki kommuner även omfattar Lapin paliskunta benämnda renbeteslagsområde i Sodankylä kommun. Hembygdsområdet fastställs i sametingslagen (974/1995) och förordningen om sametinget (1727/1995) som utfärdats med stöd av den. På basis av den gällande domkretsförordningen hör samernas hembygdsområde i sin helhet till Lapplands tingsrätts domkrets. En same har enligt 2 kap. i samiska språklagen rätt att använda samiska hos myndigheter och rätt att få expeditioner och andra handlingar på samiska (12—13 §). Dessutom föreskrivs i kapitlet om kunskaper i sa-

miska och behörighetsvillkor samt om myndigheternas skyldighet att använda samiska (14—15 §). Bestämmelserna i 2 kap. i samiska språklagen ska tillämpas av myndighetsenheter som är belägna inom samernas hembygdsområde. I fråga om Lapplands tingsrätt gäller detta sammanträdesplatserna i Enare och Utsjoki.

En same har alltid rätt att efter eget val använda finska eller samiska hos myndigheter eller andra verksamhetsstället inom samernas hembygdsområde och rätt att på begäran få handlingar på samiska till den del som saken gäller hans eller hennes rätt, fördel eller skyldighet. När en myndighet anställer personal inom området ska den förvissa sig om att de som anställs kan betjäna också på samiska.

Tingsrätternas ärendemängder och behandlingstider

År 2015 inkom till tingsrätterna över 490 000 ärenden och cirka 500 000 ärenden avgjordes. Närmare 350 000, dvs. över 70 procent av alla ärenden utgjordes av tvistemål som inletts genom summarisk stämningsansökan (summariska ärenden). Bortsett från summariska ärenden utgör straffrättsliga ärenden den största ärendegruppen. Antalet straffrättsliga ärenden var närmare 78 000 varav 53 000 ärenden var egentliga brottmål. De egentliga brottmålen utgjorde cirka 38 procent av alla andra ärenden än summarisk ärenden. Av de omfattande tvistemålen var motsvarande ande 8 procent. Äktenskapsskillnads- och andra ansökningsärenden utgjorde cirka 31 procent. Övriga ärendegrupper är insolvensärenden, säkringsåtgärder och jordrättsmål. Tingsrätternas ärendemängder har ökat under de senaste åren, men började åter minska då antalet summariska tvistemål sjönk med cirka 19 procent från år 2013 till 2014. År 2015 har ärendemängderna dock varit nästan desamma som 2014. Antalet omfattande tvistemål har dock ökat med cirka fyra procent.

Den genomsnittliga behandlingstiden år 2015 var 4,0 månader för brottmål, 9,3 månader för omfattande brottmål och 2,7 månader för summariska ärenden. I fråga om ansökningsärenden varierade behandlingstiden mellan 2,4 och 8,9 månader, beroende på ärendegrupp.

Personal, ekonomi och produktivitet

År 2015 uppgick tingsrätternas årsverken per personalkategori till sammanlagt 1 908, varav 510 domare, 138 tingsnotarier, 5 tingsfiskaler, 265 stämmingsmän och 991 övrig personal.

Tingsrätternas omkostnader var totalt 139,3 miljoner euro, varav cirka 75 procent var personalutgifter.

Närmare statistik över tingsrätterna (Bilaga 1).

Befolkningsutvecklingen i de nuvarande tingsrätternas domkretsar

I slutet av 2015 uppgick Finlands befolkningstal till 5,49 miljoner. Den naturliga befolkningsökningen, Finlands interna flyttöverskott och merparten av nettoinflyttningen är koncentrerad till några stora stadsregioner. Urbaniseringen har redan länge varit en av de viktigaste globala trenderna. Den beräknas leda till ekonomisk tillväxt, kompetenskoncentration och serviceutveckling. Beroende på vilken statistisk metod som används bor 70—84 procent av Finlands befolkning i städer och tätortsområden. I de fjorton största stadsregionerna (Björneborg, Helsingfors, Joensuu, Jyväskylä, Lahtis, Kouvola, Kuopio, Tavastehus, Seinäjoki, Tammerfors, Uleåborg, Vasa, Villmanstrand och Åbo) bor 69 procent av landets befolkning. Av bruttonationalprodukten hänför sig 75 procent och av arbetsplatserna 72 procent till dessa regioner.

Befolkningsprognoserna visar att befolkningen minskar i Östra och Sydöstra Finland. Fram till år 2040 beräknas dessa områdens befolkning minska med cirka fem procent. I det övriga Finland beräknas folkmängden hålla sig på nuvarande nivå eller öka. Störst beräknas ökningen vara i Nyland och landskapet Åland. Prognosen varierar emellertid från en ort till en annan. De största städernas flyttöverskott förefaller vara störst.

Både urbaniseringen och befolkningsprognoserna talar för att domstolstjänsterna koncentreras till färre orter än för närvarande. Tingsrätternas verksamhetsställen är redan nu belägna i de största städerna och dessutom har en del av tingsrätterna också sammanträdesplatser på mera avlägsna orter i sin domkrets. Se bifogade befolkningsprognoser för tingsrätterna (Bilaga 2).

2.2 Utvecklingen i de övriga nordiska länderna

De nordiska ländernas domstolssystem och organisationsreformer beskrivs närmare i det arbetsgruppsbetänkande som föregick 2010 års tingsrättsreform (Förkortning av rättegångens helhetslängd, arbetsgruppsbetänkande 2007:12, s. 10) samt regeringens proposition som låg till grund för strukturreformen av hovrätterna och förvaltningsdomstolarna (se RP 153/2012 rd, s. 9). I denna proposition beskrivs därför utvecklingen i de nordiska länderna endast i kort-het.

Liksom i Finland har i Sverige den allmänna rättskipningen och förvaltningsrättskipningen åtskilts från varandra. Tingsrätten är allmän underrätt i Sverige. Tingsrätterna är 48 till antalet. De behandlar tvistemål, brottmål och ansökningsärenden. Liksom i Finland varierar tingsrätternas storlek i hög grad såväl i fråga om domkretsarna som i fråga om antalet ärenden och anställda. De mindre enheterna har endast ett tiotal anställda medan de största har närmare 300. Tingsrätterna är fördelade över hela landet men har koncentrerats till södra Sverige och kustnära befolkningskoncentrationer.

I Norge har domstolslinjerna inte separerats utan alla domstolar behandlar tvistemål och brottmål samt förvaltningsärenden. Systemet har tre instanser. Som underrätt verkar i Norge 66 tingsrätter (*tingrett*). Norges tingsrätter är fördelade över hela landet och av varierande storlek om man ser till antalet ärenden.

Liksom i Norge har domstolslinjerna i Danmark inte skilts åt utan alla domstolar behandlar tvistemål och brottmål samt förvaltningsärenden. Systemet har tre instanser. Som underrätt verkar i Danmark 24 *byret*-domstolar. De är fördelade över hela landet. Dessutom har Färöarna och Grönland egna underrätter.

Också i de övriga nordiska länderna har under de två senaste decennierna genomförts strukturreformer av tingsrätterna. Sedan 1999 har Sveriges tingsrättsnätverk genomgått flera strukturella förändringar som inneburit att tingsrätter och filialkanslier lagts ned och enheter slagits samman. Till följd av ändringarna har antalet tingsrätter halverats från 96 enheter i slutet av 1990-talet till nuvarande 48 tingsrätter. I början av 2011 genomfördes i Norge en organisationsreform av underrätterna, som innebar att antalet tingsrätter minskade från 92 till nuvarande 66 enheter. Den domkretsreform som i början av 2007 trädde i kraft i Danmark innebar att 82 kretsar slogs samman och bildade de nuvarande 24 tingsrätterna.

Också för dessa organisationsreformer har utgångspunkten varit den att domstolsorganisationen, för att garantera verksamhetens kvalitet och behandlingens effektivitet, dimensioneras så att den ger möjlighet till specialisering, kompetensutveckling och effektiv förberedelse. Detta har ansetts förutsätta tillräckligt stora domstolsenheter. I alla reformer har man utgått ifrån minst ett tiotal domare per enhet. Det har också ansetts vara viktigt att domkretsarna har ett tillräckligt stort befolkningsunderlag som producerar ett tillräckligt antal ärenden för domsto-

larna. Avståndet till domstolen får dock inte vara orimligt långt. De kriterier som ställs på domstolsväsendets struktur är sålunda desamma som föreslås i Finland: domstolarna ska vara tillräckligt stora, de ska vara belägna i närheten av övriga myndigheter, befolkningstillväxten och centrumstrukturen ska beaktas liksom även avståndet till domstolen.

Finlands invånartal uppgick i slutet av 2015 till närmare 5,5 miljoner, Danmarks till nästan 5,7 miljoner, Norges till nästan 5,2 miljoner och Sveriges till 9,8 miljoner. Finland har i förhållande till invånartalet relativt många domare. Enligt 2016 års Cepej-rapport European Judicial Systems (baserad på 2014 års statistik) är antalet domare per hundrausen invånare 18 i Finland medan motsvarande siffra i Sverige är 12, Norge 11 och Danmark 6. I fråga om antalet domstolar är skillnaderna däremot inte stora, med undantag för Norge där det i förhållande till invånartalet finns relativt många domstolar i första instans (Finland 0,7, Sverige 0,7, Norge 1,3, Danmark 0,5 underrätter/100 000 invånare).

2.3 Bedömning av nuläget

Tingsrätternas storlek varierar fortfarande rätt mycket, både mätt enligt antal ärenden och enligt befolkningsunderlaget, trots att deras antal under de senaste trettio åren har minskats från 96 år 1987 till dagens 27 tingsrätter.

Med 2010 års koncentrerings av tingsrättsnätverket eftersträvades större och mer jämstora tingsrätter med goda möjligheter att förbättra kvaliteten på domstolsarbetet genom att fördjupa både det allmänna kunnandet och specialkunskaperna. Större enheter ansågs även bättre kunna undvika ärendeanhopningar och garantera att ärendena behandlas utan dröjsmål på ett så jämlikt sätt som möjligt i olika delar av landet. Genom att eliminera överlappande funktioner, effektivisera förvaltningen och minska lokalkostnaderna kunde man även uppnå besparingar.

Erfarenheterna av reformen har i huvudsak varit positiva och målsättningarna har uppnåtts. Centraliseringen av domstolarnas verksamhet har underlättat domstolarnas resultatstyrning samt allokeringen av personal och övriga resurser. Dessutom har den skapat bättre förutsättningar för att fördjupa specialkunskaperna och därmed en mångsidigare ärendebas för upp- och utvecklande av domarnas yrkeskunskap. Av statistiken framgår att verksamheten har blivit effektivare och resultaten bättre vid alla tingsrätter.

Till följd av reformen bevarades flera tingsrättskanslier, av vilka en del redan har lagts ned eller håller på att läggas ned. Den spridda verksamheten har varit krävande, särskilt för ledningen men också för personalen. Att leda en filial har i vissa fall visat sig vara besvärligt och man har inte i alla avseenden lyckats förverkliga reformens mål. I fortsättningen ska man lägga större vikt vid ledningsfunktionen och vid att stödja ledningen och personalen vid förändringar.

Enligt en rapport om strukturreformen av tingsrätterna (aktiebolaget HMV Public Partner Oy:s utvärderingsrapport 11.6.2013, Käräjäoikeusverkoston rakennemuutoksen arviointi, OM 3/0152/2013) har den geografiska tillgången till domstolstjänster inte ur medborgarsynvinkel försvagats märkbart. En bidragande orsak är det allt mindre behovet av att personligen uträta ärenden, i och med ökade möjligheter att använda e-tjänster. Också medborgarnas språkliga rättigheter har kunnat tillgodoses.

Trots reformen finns det fortfarande skillnader mellan tingsrätterna i fråga om resultaten och produktiviteten. Trots sammanläggningarna är en del av tingsrätterna relativt små. Skillnaderna i verksamhetens effektivitet påverkar domstolarnas behandlingstider, vilket försvagar medborgarnas regionala jämlikhet. Också det försämrade statsekonomiska läget och de knappa anslagen för justitieministeriets förvaltningsområde kräver metoder som gör det möjligt att på

bästa möjliga sätt garantera tillgången till rättsskydd, trots den strama ekonomiska situationen. Rättsväsendets uppgifter hör till statens kärnområde och genom dem fullgörs statens samhällsliga och grundlagsfästa skyldigheter. Avkall får inte göras på dessa uppgifter ens i en föränderlig verksamhetsmiljö och en fungerande rättsstat förutsätter att rättsvärden inte tillåts förfalla.

Större domstolsenheter och utvidgade domkretsar skapar även bättre förutsättningar att på sikt utveckla domstolarnas allmänna kunskapsbas och specialkunskaper i en allt mer krävande rättsmiljö. Det finns även färre begränsningar för allokeringen av personalresurser inom ramen för en domstolsstruktur som består av större enheter. Detta i sin tur främjar tillgången till rättsliga tjänster.

Domarens behörighet är bunden till den domstol som domaren har utsetts till. Den regionala behörigheten begränsas i regel till tingsrättens domkrets. Enligt grundlagsutskottets utlåtande (GrUU 55/2006 rd, RP 202/2006 rd) stämmer en överföring av ärenden mellan domstolar inte överens med grundlagen eller domstolarnas regionala och sakliga behörighet. Denna ståndpunkt hindrar i praktiken utjämning av ärendemängden mellan domstolarna så att ärenden överförs från en domstol till en annan. Resursallokeringen bör dock underlättas jämfört med nuläget och man bör sträva efter att ta fram nya metoder för att ta tillvara rättskipningspersonalens kunskaper inom geografiskt sett större områden än för närvarande. En lösning är att domare med sitt samtycke tillfälligt kan förordnas att tjänstgöra vid någon annan domstol (domstolslagens 14 kap. 2 §). Ett viktigare sätt för utjämning av arbetsmängden och effektivisering av resursfördelningen för såväl domare som andra personalgrupper är att slå samman tingsrätter, dvs. bilda domstolar som har en större domkrets än för närvarande.

Ledningsmodellerna för domstolarna har förnyats genom domstolslagen på det sätt som förutsätts i reformprogrammet för rättsvärden (punkt 37) genom att ändra chefsdomarens uppgifter till tidsbundna. Domstolarnas förvaltning kan lättas upp genom att till exempel utveckla förvaltningspersonalens befattningsbeskrivningar (OM 5/39/2015) och inrätta ett eventuellt domstolsverk som har hand som centralförvaltningen (OM 9/021/2016). Fungerande lednings- och organisationsmodeller bidrar till att det inte på bekostnad av rättskipningen går åt oskäligt mycket resurser till förvaltning och ledning. Genom vidareutveckling av tingsrättsnätverket kan förvaltningen lättas upp och vid behov kan lednings- och förvaltningsstrukturerna justeras och effektiviseras. Resurser som sparas på detta sätt kan allokeras till den egentliga rättskipningsverksamheten.

I reformprogrammet för rättsvärden förutsätts att ledningsmodellerna för domstolarna ska förnyas och förvaltningen lättas upp (punkt 37). Fungerande lednings- och organisationsmodeller bidrar till att det inte på bekostnad av rättskipningen går åt oskäligt mycket resurser till förvaltning och ledning. Genom vidareutveckling av tingsrättsnätverket kan förvaltningen lättas upp och vid behov kan lednings- och förvaltningsstrukturerna justeras och effektiviseras. Resurser som sparas på detta sätt kan allokeras till den egentliga rättskipningsverksamheten.

De minskade ärendemängderna och övergången till elektronisk handläggning leder även till att kunderna i mindre utsträckning sköter ärenden personligen. Denna trend kunde iaktas redan under beredningen av 2010 års strukturreform. Observationerna av de effekter som det minskade behovet att uträtta ärenden hade på domstolsnätverkets geografiska täckning gäller fortfarande.

En arbetsgrupp som justitieministeriet tillsatt föreslår i sitt betänkande 1.12.2016 (Betänkanden och utlåtanden 54/2016) att tillämpningsområdet för bötesförfarandet utsträcks till att huvudsakligen gälla brott för vilka maximistraffet är fängelse i högst ett år sex månader. Förslaget skulle innebära att uppskattningsvis cirka 10 000 ärenden från skriftligt domstolsförfä-

RP 270/2016 rd

rande skulle överföras till bötesförfarande. Detta utgör närmare 20 procent av alla brottmål som behandlas vid tingsrätterna (år 2015 sammanlagt cirka 53 000 ärenden). Med beaktande av det stora antalet summariska ärenden och den arbetsmängd som de kräver är det klart att en överföring av dessa ärenden från tingsrätterna eller en koncentrerings av dem till endast vissa tingsrätter måste uppmärksammas vid bedömningen av tingsrättsnätverket. Detsamma gäller det system med åtalsuppgörelse som införts vid brottmål samt den avkriminalisering av vissa trafikbrott och den eventuella överföring till ett administrativt sanktionssystem som för närvarande utreds samt andra åtgärder som är under beredning i syfte att lätta upp rättsprocesserna (bl.a. lättare sammansättning och utvidgat användningsområde för skriftliga förfaranden vid tingsrätten OM 8/41/2015). Syftet med reformerna är att i enlighet med det strategiska programmet (29.5.2015) för statsminister Juha Sipiläs regering ge domstolarna möjlighet att koncentrera sig på sina kärnuppgifter. Om alla dessa projekt genomförs kommer det att leda till mindre ärendemängder men å andra sidan också till att tingsrätterna i högre grad kan fokusera på ärenden som är mera komplicerade ur rättslig synpunkt. Även en utvidgning av systemet med tillstånd till fortsatt handläggning i hovrätterna leder till att tyngdpunkten inom rättskipningen i större utsträckning kommer att ligga vid tingsrätterna. Detta förutsätter att man satsar på rättskipningens kvalitet.

Även den ökade användningen av videokonferenser och e-tjänster har minskat behovet att uträtta ärenden personligen. Möjligheterna till ökad användning av videokonferenser utreds av en arbetsgrupp som ska bereda förslag till att lätta upp rättsprocesserna (OM 8/41/2015). I samband med utvecklingen av tingsrätterna är det skäl att fästa särskilt avseende vid reformering av ärendehanteringssystemen och möjligheterna att använda videokonferenser. När tingsrätternas verksamhet utvecklas är det skäl att utnyttja de möjligheter som digitaliseringen erbjuder.

I framtiden ska domstolarnas samtliga verksamhetsställen kunna utrustas med tillräckligt adekvat säkerhetsutrustning och arrangemang som garanterar säkerheten för domstolarnas personal och dem som uträttar ärenden vid domstolarna. Införandet av AIPA förutsätter även att verksamhetsställena har en datateknisk utrustningsnivå som användningen förutsätter. Således ska även behovet av säkerhets- och ICT-investeringar beaktas vid bedömningen av nätverkets omfattning.

När det gäller avstånden och kostnaderna för resor till tingsrättsorterna aktualiseras också frågan om att bevara systemet med nämndemän. Reformeringen av tingsrätternas strukturer är emellertid inte beroende av nämndemannasystemets framtid.

Pensionsavgången bland domstolsväsendets personal förutsätter att man även i fortsättningen kan rekrytera så sakkunnig och motiverad personal som möjligt. Som exempel kan nämnas att cirka hälften av domarkåren kommer att pensioneras fram till år 2020. Med tanke på rekryteringen är det viktigt att domstolarna är tillräckligt stora enheter som möjliggör mångsidig utveckling av yrkeskunskapen och därmed är attraktiva som arbetsplatser. I detta sammanhang bör man även fästa avseende vid placeringen och bildandet av så kallade starka rättsliga center. Tingsrätternas placering av betydelse även för tillgången till andra rättsliga tjänster.

Såsom konstateras ovan har det under de senaste åren skett förändringar i domstolarnas verksamhetsmiljö och arbetssätt eller också pågår det förändringar. Förändringarna förutsätter en övergripande granskning av tingsrättsnätverket. Det strama ekonomiska läget eliminerar inte det allmännas ansvar för förverkligandet av de grundläggande och mänskliga rättigheterna. Den rådande ekonomiska situationen och utvecklingsutsikterna förutsätter åtgärder för att säkerställa domstolsväsendets funktionsförmåga även i framtiden. Detta innebär enligt målsättningarna i reformprogrammet för rättsvärderna och minister Lindströms program för utveckling av rättsvärderna dels att antalet ärenden som behandlas vid domstolarna minskar, att behand-

lingskedjan blir kortare och arbetssätten effektivare och dels att domstolsväsendets strukturer granskas. Det är motiverat att göra bedömningen redan nu, även om det har gått endast cirka sex år från den föregående reformen.

Målet är att skapa ett tingsrättsnätverk vars enheter är tillräckligt starka för att hålla rättskipningens kvalitet och rättsskyddet på en fortsatt hög nivå, trots de strama ekonomiska ramvillkoren. Tingsrättspersonalens yrkeskompetens bör kunna utnyttjas inom ett mer vidsträckt geografiskt område än för närvarande. Nätverket ska vara geografiskt tillräckligt omfattande med beaktande av de möjligheter och konsekvenser som e-tjänster och videokonferenser medför. Genom att lätta upp förvaltningen och eliminera överlappande arbete ska man skapa möjligheter till utveckling och effektivisering av domstolarnas verksamhet och allokera tillgängliga resurser till rättskipningsverksamheten. Samtidigt ska dock fästa särskild vikt läggas vid en kompetent ledning av domstolsväsendet och utvecklingen av detta.

3 Målsättning och de viktigaste förslagen

3.1 Målsättning

Syftet med denna proposition är att i strukturellt hänseende förstärka tingsrätterna så att tillgången till rättsskydd och rättskipningens kvalitet också i framtiden kan tryggas i en ständigt föränderlig verksamhetsmiljö. Detta förutsätter att tingsrätterna är tillräckligt stora. Utgångspunkten för reformen är att sammanslå de allra minsta tingsrätterna. Målet är att stärka tingsrätterna genom att bilda större administrativa enheter i vilka arbetsmängden och resurserna kan fördelas effektivare och jämnare än för närvarande.

På de grunder som närmare beskrivs ovan i avsnittet om nuläget och som bl.a. har samband med ökad jämlikhet mellan medborgarna samt utveckling av rättsvårdens kvalitet och lättare förvaltning, är propositionens syfte att bilda mera jämnstora tingsrätter än de nuvarande. Målet är att bilda sådana tingsrätter att befolkningens mängd i domkretsarna och därmed antalet ärenden ska fördelas jämnare mellan tingsrätterna. Även domarnas specialkunnande ska kunna utnyttjas på ett större geografiskt område, vilket kommer att främja jämlikheten mellan medborgarna.

Propositionens målsättning är att placera domstolarna och deras verksamhetsställen på ett sätt som tryggar tillgången till rättsskydd med hänsyn till geografiska avstånd och befolkningens tyngdpunktsområden. Man har sålunda lagt vikt vid att avståenden inte blir orimligt stora och att verksamhetsställena placeras på orter där behovet är störst. Behovet är störst där befolkningens mängd är störst. Befolkningen är och kommer också i framtiden att vara koncentrerad till landets södra delar. Målet har dock varit att bilda ett tingsrättsnätverk som är tillräckligt täckande från geografisk synpunkt. Eftersom betydelsen av geografisk täckning redan har minskat till följd av att personligt uträttande av ärenden har minskat och kommer att minska ytterligare till följd av möjligheten att uträtta ärenden elektroniskt och använda videokonferenser, har man strävat efter att i större utsträckning koncentrera funktionerna till ett verksamhetsställe. Med tanke på nätverkets geografiska täckning bör det dock finnas ett tillräckligt antal kanslier och sammanträdesplatser.

Ur ett medborgarperspektiv är det inte väsentligt om man uträttar ärenden vid tingsrättens administrativa kansli, något annat kansli eller en sammanträdesplats. För medborgarna har tillgången till rättsliga tjänster och tjänsternas kvalitet betydelse. För att tillgodose medborgarnas rättsskydd har det varit nödvändigt att bevara ett tillräckligt tätt nätverk med verksamhetsställen. Detta har till vissa delar även förutsatt att fler än ett kansli bevaras inom tingsrättens domkrets. En spridning av verksamheten mellan flera orter hindrar inte en god och effektiv tingsrättsverksamhet. Detta innebär dock utmaningar för både ledningen och personalen. Av

denna anledning ska särskild vikt läggas vid ledningen och personalens välbefinnande när reformen genomförs.

Såsom ovan redan konstaterats har man vid bedömningen av nätverkets omfattning beaktat också det minskade behovet att utträta ärenden personligen samt distanstjänster som möjliggörs av tekniska lösningar. Målet är att tingsrätternas samtliga verksamhetsställen i framtiden ska utrustas med AIPA- och videoteknik och likaså att tillräckliga investeringar ska göras i kundernas och personalens säkerhet. Eftersom avsevärda investeringar krävs finns det inte någon anledning att bevara tingsrätters verksamhetsställen om det inte föreligger ett faktiskt behov att bevara ett verksamhetsställe på grund av långa avstånd, av språkliga skäl eller till följd av folk- eller ärendemängderna.

Tingsrätternas domkretsar har så långt som möjligt baserats på landskapsindelningen. Avvikelser har i detta avseende gjorts närmast av språkliga skäl. Likaså har man i huvudsak följt utsöknings-, åklagar- och polisdistrikten. På grund av omfattningen av dessa myndigheters verksamhetsområden har man dock bevarat ett större antal tingsrätter. Detta är motiverat eftersom domstolarna utöver brottmål även behandlar tvistemål och ansökningsärenden. Det finns planer på att förnya utsökningsväsendets och åklagarväsendets organisationer så att funktionerna koncentreras till färre verksamhetsområden än för närvarande. Avsikten är att reformerna ska träda i kraft i början av 2019. De planerade reformerna är anpassade till det tingsrättsnätverk som föreslås i denna proposition.

Ett syfte med propositionen är dessutom att förtydliga domkretsindelningen när det gäller ärendegrupper som har koncentrerats till vissa tingsrätter. Tryggandet av den specialsakkunskap som krävs för dessa ärenden och ett tillräckligt antal sådana ärenden anses motivera att behandlingen koncentreras till färre tingsrätter än för närvarande.

Målet är att tillgodose också de språkliga rättigheterna. Enligt vad som närmare beskrivs nedan är det skäl att särskilt uppmärksamma detta vid reformen.

3.2 Genomförandalternativ

Alternativa modeller för att reformera tingsrättsnätverket

Vid beredningen av ärendet har man utgått från två alternativa modeller för tingsrättsnätverket. Justitieministeriets tjänstemanaarbetsgrupp föreslog en sammanslagning av tingsrätter så att det efter reformen skulle återstå antingen 17 eller 14 tingsrätter (se Betänkanden och utlåtanden 31/2015, s. 72 ss).

Arbetsgruppen tog ställning till tingsrättsnätverket i dess helhet och föreslog sålunda ändringar som berörde nästan samtliga tingsrätters domkretsar och verksamhetsställen. Undantag utgjorde i detta avseende Birkalands, Egentliga Finlands, Helsingfors, Mellersta Finlands, Satakunta och Ålands tingsrätter, vilkas domkretsar inte skulle ha ändrats.

Arbetsgruppen ställde inte sina modellförslag i prioritetsordning. Utgångspunkten för den ena modellen var sammanslagning av de enligt antal ärenden och anställda minsta tingsrätterna samt vissa andra tingsrätter. Enligt den modellen skulle tingsrätterna ha varit 17 till antalet. Den andra modellen följde i stor utsträckning polisens och åklagarens nuvarande verksamhetsområden. Inom vissa polis- och åklagardistrikts områden skulle emellertid fortsättningsvis ha funnits fler än en tingsrätt. Enligt denna modell skulle antalet tingsrätter ha varit 14.

Båda modellerna följde landskapsindelningen, bortsett från Pyttis kommun som av språkliga skäl också i fortsättningen skulle ha hört till domkretsen för Östra Nylands tingsrätt. En skill-

nad mellan modellerna skulle ha varit att på Österbottens och Östra Finlands område enligt modellen med 14 tingsrätter administrativt skulle ha sammanslagits flera tingsrätter än enligt modellen med 17 tingsrätter.

Antalet verksamhetsställen och deras placering skulle ha varit överensstämmande i båda modellerna. Arbetsgruppen föreslog att antalet verksamhetsställen skulle minskas från 57 till 33. Utöver 17 eller 14 administrativa kanslier skulle tingsrätterna enligt förslaget ha sju eller tio andra kanslier. Därutöver skulle det finnas sammanträdesplatser på nio orter. Enligt arbetsgruppens förslag skulle tingsrätter eller kanslier ha dragits in på 12 orter. Också av de nuvarande sammanträdesplatserna skulle merparten ha lagts ned. Enligt förslaget skulle sammanträdesplatser bevaras närmast i Lappland, där behovet på grund av de långa avstånden är störst.

Arbetsgruppen föreslog även justering av domkretsindelningen för ärendegrupper som koncentrerats till vissa tingsrätter. Enligt förslaget minskar också antalet tingsrätter som behandlar sjörättsmål, jordrättsmål, utskökningsbesvär, företagssaneringsärenden, grupptalansmål och militära rättegångsärenden.

Enligt arbetsgruppens bedömning hade reformen kunnat minska personalen med cirka 50—60 årsverken jämfört med vad som avtalats för 2015. Detta har beräknats leda till årliga besparingar på cirka 1,5—2 miljoner euro. I fråga om lokalkostnader beräknades besparingarna bli lika stora. Genom att nätverket av verksamhetsställen minskar beräknades det att investeringstrycket när det gäller AIPA-systemet och säkerhetsarrangemang som är nödvändiga minskar med totalt cirka 2,5 miljoner euro och de årliga driftkostnaderna med cirka 2 miljoner euro.

Utifrån tjänstemannaarbetsgruppens betänkande och remissvaren samt den beredning som gjorts som tjänstearbete vid justitieministeriet bestämde justitie- och arbetsminister Jari Lindström våren 2016 att antalet tingsrätter i fortsättningen ska vara 20. Separat kanslier skulle finnas på fyra och sammanträdesplatser på 12 orter. Sålunda skulle 36 verksamhetsställen bevaras, medan de enligt arbetsgruppens förslag skulle ha varit 33 till antalet. Skillnaden jämfört med den 17 tingsrätters modell som arbetsgruppen föreslagit var den att Egentliga Tavastlands, Kajalands och Södra Karelens tingsrätter skulle förbli självständiga. Dessutom skulle sammanträdesplatser, utöver de som nämns i arbetsgruppens förslag, bevaras på tre orter, dvs. Borgå, Kauhava och Nurmes.

Synpunkter på de språkliga rättigheterna

Tryggheten av de språkliga rättigheterna samt den faktiska jämlikheten mellan den finskspråkiga och den svenskspråkiga befolkningen är frågor som väckt diskussion i synnerhet i Nyland. Det har framförts synpunkter om att det inte är möjligt att genomföra reformen så att de språkliga rättigheterna tillgodoses. Sammanslagningen av tingsrätterna i Nyland anses försvaga medborgarnas språkliga rättigheter så att de grundlagsfästa språkliga rättigheterna inte förverkligas. Man har ansett det vara nödvändigt att bevara kanslierna i Raseborg och Borgå.

Orterna i fråga är starkt svenskspråkiga. Den bedömningen har gjorts att de som för närvarande arbetar i Raseborg och Borgå, med beaktande av de långa avstånden och dåliga trafikförbindelserna, inte har faktiska möjligheter att börja arbeta i Esbo eller Vanda. De sammanslagna domstolarna anses inte i praktiken rekrytera den personal som behövs för att trygga möjligheterna att ge service på minoritetsspråket. Undersökningarna visar att den ort där servicen tillhandahålls har betydelse för användningen av svenska hos myndigheterna. Den fysiska placeringen av ett verksamhetsställe är sålunda viktig för viljan att använda det egna språket. Reformerna har följaktligen bedömts få de största konsekvenserna för den svenskspråkiga befolkningen, på grund av de längre avstånden och dessutom på grund av att till-

RP 270/2016 rd

gången till service på det egna språket blir sämre. Det har ansetts att tillgången till svensk-språkig domstolsservice inom en relativt kort tid blir avsevärt mycket sämre i Nyland.

Ett alternativ har ansetts vara att man håller kvar serviceställena i Raseborg och Borgå, där det vid behov kan arbeta också personal från tingsrätten. Det har ansetts att det med sådana serviceställen bättre kan garanteras att den svenskspråkiga befolkningens språkliga rättigheter förverkligas också i praktiken.

Såsom ovan framgår är syftet med propositionen i första hand att stärka tingsrätterna genom att bilda större administrativa enheter. Detta är nödvändigt för att rättssäkerheten och rättsskipningens kvalitet ska kunna tryggas också i framtiden. En förutsättning är att antalet tingsrätter och verksamhetsställen minskas. Domstolarna och deras verksamhetsställen ska enligt propositionens målsättning placeras så att tillgången till rättstjänster tryggas med beaktande av geografiska avstånd och befolkningens tyngdpunktsområden. Propositionens syfte är också att tillgodose de språkliga rättigheterna. I propositionen har man beaktat alla dessa delvis motstridiga syften och försökt hitta en lösning som uppfyller dem alla så väl som möjligt.

Avståndet mellan Raseborg och Esbo är över 80 kilometer och mellan Borgå och Vanda 40 kilometer. Detta kan inte anses vara en exceptionellt lång arbetsresa i Nyland, med beaktande också av bestämmelserna om pendlingsregion (lagen om offentlig arbetskrafts- och företagservice, 1 kap. 9 §). Sannolikt kommer åtminstone en del av de sammanslagna domstolarnas personal att börja arbeta på nya orter. De båda ovan nämnda sammanslagningarna handlar om att sammanslå tvåspråkiga domstolar. För att domstolsservice ska kunna tillhandahållas på svenska förutsätts det inte att kanslipersonalen har svenska som modersmål. För att de språkliga rättigheterna ska tillgodoses räcker det att det bland tjänstemännen finns tillräckligt många personer som kan både finska och svenska för att upprätthålla den tvåspråkiga servicenivån.

Tjänstemännen vid en tvåspråkig tingsrätt ska enligt språkkunskapsförordningen ha goda muntliga och skriftliga kunskaper i antingen finska eller svenska. Då en sådan tjänst tillsätts ska det beaktas att tjänsteuppdrag som förutsätter användning av finska eller svenska kan tilldelas personer som behärskar språket i fråga. Enligt lagen om de språkkunskaper som krävs av offentligt anställda ska tingsrättens lagman se till att det vid tingsrätten finns tillräckligt med personal som kan ge kundservice på svenska. Detta kan ordnas också genom språkundervisning.

Esbo tingsrätt har för närvarande fem och Vanda tingsrätt tre tingssekreterare eller personer i kundbetjäningen som behärskar svenska. Till personalen vid Västra Nylands tingsrätt hör 11 tvåspråkiga tingssekreterare och av de 12 tingssekreterarna vid Östra Nylands tingsrätt kan nästan alla betjäna både på finska och på svenska. En del av stämmingsmännen vid Esbo samt Östra och Västra Nylands tingsrätter behärskar svenska. Vid Hyvinge och Tusby tingsrätter förekommer sällan svenskspråkiga ärenden och behovet av betjäning på svenska är mycket litet.

Hälften av kommunerna i Nyland är tvåspråkiga. I Nyland bor det 1,6 miljoner människor av vilka 8,3 %, dvs. närmare 133 000 personer är svenskspråkiga. Det finns tvåspråkiga orter både i Esbo och i Vanda. I Esbo är andelen svenskspråkiga 7,6 % och i Vanda 2,7 %. Dessutom är andelen svenskspråkiga i Helsingfors nästan 6 %, vilket är något mer än landets medeltal (5,3 %). I Grankulla stad som ligger i omedelbar närhet till Esbo är närmare 35 % av befolkningen svenskspråkig. En majoritet av befolkningen är svenskspråkig i Raseborg (65 %) och dessutom också i Ingå (54,4 %). Tvåspråkiga kommuner i Nyland (de svenskspråkigas andel inom parentes) är också: Kyrklätt (17,4 %), Lapträsk (33,1 %), Lojo (3,5 %), Lovisa (41,7 %), Mörskom (9,3 %), Borgå (30,1 %), Sibbo (34,8 %) och Sjundeå (29,3 %).

I Nylands finns det för närvarande sju tingsrätter inklusive Västra och Östra Nylands tingsrätter. Befolkningens förvärvsarbete och uträttande av ärenden är sålunda kraftigt koncentrerat till huvudstadsregionen. Avstånden och de allmänna kommunikationerna är i huvudsak rimliga. Då man dessutom beaktar att bevarandet av permanenta separata kanslier eller filialer i Borgå och Raseborg skulle innebära att reformens syften inte nås fullt ut, kan det inte anses motiverat att bevara dem. Det är emellertid möjligt att under en övergångsperiod, dvs. i praktiken under den tid som hyreskontrakten för lokalerna är i kraft, hålla kvar tingsrättspersonal på dessa verksamhetsställen.

Eftersom det med beaktande av reformens syften inte är motiverat att hålla kvar verksamhetsställena i Borgå och Raseborg, måste tillgången till domstolsservice på båda språken tillgodoseas på något annat sätt. Detta förutsätter att det vid de tvåspråkiga domstolar som sammanslås finns tillräckligt många domare och annan personal som behärskar både finska och svenska. Större enheter är mera attraktiva som arbetsplatser och förutsättningarna för att rekrytera personal till dem är sålunda bättre. Goda avancemangs- och utbildningsmöjligheter gör tingsrätterna intressanta som arbetsplatser. Tingsrättens storlek har också betydelse för utbildningen av tingsnotarier och rättstradenomer. Större enheter har vidare bättre möjligheter att erbjuda utbildning och inläring i arbetet också på svenska. Vidare är större enheter mindre sårbara eftersom de har bättre förutsättningar att reagera på frånvaro och andra exceptionella situationer. Större enheter har bättre möjligheter att inrätta en språkavdelning vars arbetsspråk kan vara det språk som domkretsens minoritet använder. Alla dessa omständigheter har betydelse för tillgodoseendet av de språkliga rättigheterna också i framtiden. Dessutom stödjer befolkningsstrukturen i Nylands län möjligheterna att rekrytera språkkunnig personal till de nya tingsrätterna Västra Nyland och Östra Nyland.

3.3 De viktigaste förslagen

Tingsrätterna

Enligt propositionen minskar antalet tingsrätter med sju. Efter reformen ska sålunda enligt förslaget återstå 20 av 27. Tingsrätter sammanslås enligt följande:

- Esbo och Västra Nylands tingsrätter sammanslås till Västra Nylands tingsrätt,
- De nordliga kommunerna (Hausjärvi, Loppis och Riihimäki) i Hyvinge tingsrätts domkrets och Egentliga Tavastlands tingsrätt sammanslås till Egentliga Tavastlands tingsrätt,
- De sydliga kommunerna (Hyvinge och Nurmijärvi) i Hyvinge tingsrätts domkrets samt Östra Nylands, Tusby och Vanda tingsrätter sammanslås till Östra Nylands tingsrätt,
- Kemi-Torneå och Lapplands tingsrätter sammanslås till Lapplands tingsrätt,
- Mellersta Österbottens och Österbottens tingsrätter sammanslås till Österbottens tingsrätt samt
- Uleåborgs och Ylivieska-Brahestads tingsrätter sammanslås till Uleåborgs tingsrätt.

Efter reformen kommer tingsrätterna således att vara Birkalands, Egentliga Finlands, Egentliga Tavastlands, Helsingfors, Kajanalands, Kymmenedalens, Lapplands, Mellersta Finlands, Norra Karelen, Norra Savolax, Päijänne-Tavastlands, Satakunta, Södra Karelen, Södra Savolax, Södra Österbottens, Uleåborgs, Västra Nylands, Ålands, Österbottens och Östra Nylands tingsrätt.

Tingsrättsnätverket har bedömts som en helhet i syfte att skapa ett i funktionellt hänseende effektivt och geografiskt tillräckligt täckande nätverk av verksamhetsställen. Vid bedömningen har utöver tingsrätternas storlek beaktats också andra kriterier, exempelvis geografiska avstånd, områdesindelningens ändamålsenlighet, de språkliga rättigheterna, tillgången till rättslig service och digitalisering. Tingsrätterna och deras verksamhetsställen ska enligt förslaget

RP 270/2016 rd

placeras i de största befolkningskoncentrationerna. Tingsrättsfunktionerna koncentreras till ett verksamhetsställe om det inte t.ex. på grund av ärendemängderna eller avstånden är nödvändigt att bevara flera verksamhetsställen.

Utgångspunkten för reformen är att de allra minsta tingsrätterna (bl.a. Hyvinge, Kemi-Torneå, Mellersta Österbottens, Tusby, Ylivieska-Brahestads och Östra Nylands tingsrätter) ska sammanslås med varandra eller med andra tingsrätter. Undantag har i detta avseende gjorts till exempel av språkliga och regionala skäl (Ålands tingsrätt). Landskapsindelningen talar för de lösningar som föreslås till exempel för Hyvinge och Egentliga Tavastlands tingsrätter. En omständighet som talar för sammanslagning av tingsrätterna i huvudstadsregionen och dess närhet är att avstånden i södra Finland är rimliga och trafikförbindelserna huvudsakligen goda. Inom området finns också relativt många tingsrätter. I Nyland finns sammanlagt sju tingsrätter, dvs. Esbo, Helsingfors, Hyvinge, Vanda, Västra Nylands, Tusby och Östra Nylands tingsrätt, av vilka en del är relativt små.

Enligt propositionen ska tingsrätterna bli mera jämnstora i fråga om personalen, ärendemängderna och befolkningsunderlaget. En på 2015 års ärendemängder baserad beräkning av tingsrätternas ärendemängder efter reformen (Bilaga 3).

Domkretsarna

Tingsrätternas domkretsar kommer att bestå av de sammanslagna tingsrätternas domkretsar. Domkretsindelningen justeras emellertid så att den bättre stämmer överens med landskapsindelningen. Till en tingsrätts domkrets kan enligt förslaget höra ett eller flera landskap eller också kan det i ett landskap finnas flera tingsrätter. Det föreslås att tingsrätternas domkretsar i fortsättningen ska baseras på landskaps- och kommunindelningen, medan domkretsindelningen för närvarande är uteslutande kommunbaserad.

Enligt förslaget ska man i södra Finland följa områdesindelningen mellan Nyland och Egentliga Tavastland. Sålunda ska Tusby, Vanda och Östra Nylands tingsrätter och en del av Hyvinge tingsrätts domkrets bilda en tingsrätt för den östra delen av landskapet Nyland. En del av Hyvinge tingsrätts domkrets samt Egentliga Tavastlands tingsrätt ska bilda en tingsrätt vars domkrets omfattar landskapet Egentliga Tavastland i sin helhet. Således föreslås att Hausjärvi, Loppis och Riihimäki från Hyvinge tingsrätts domkrets ska höra till Egentliga Tavastlands tingsrätt medan Hyvinge och Nurmijärvi ska höra till Östra Nylands tingsrätt. Också den västra delen av landskapet Nyland, dvs. Esbo och Västra Nylands tingsrätter, ska enligt förslaget sammanslås. Inga ändringar föreslås i fråga om Helsingfors tingsrätts domkrets.

Ett undantag när det gäller landskapsindelningen utgörs av Pyttis kommun, en tvåspråkig kommun som hör till landskapet Kymmenedalen och som av språkliga skäl även i fortsättningen föreslås höra till domkretsen för Östra Nylands tingsrätt. Detta är motiverat eftersom alla andra kommuner i Kymmenedalen är enspråkiga.

Såsom det konstateras ovan föreslås också ändringar som berör de nordligaste tingsrätternas domkretsar, genom sammanslagning av Lapplands och Kemi-Torneå tingsrätter samt Uleåborgs och Ylivieska-Brahestads tingsrätter. På Österbottens område sammanslås Mellersta Österbottens och Österbottens tingsrätter. Också på dessa områden ska landskapsindelningen tillämpas.

De övriga tingsrätternas domkretsar följer redan nu landskapsindelningen.

I reformen har beaktats landskapsreformen som föreslås träda i kraft den 1 januari 2019. I det utkast till regeringens proposition med förslag till landskapsreform och reform av ordnandet

RP 270/2016 rd

av social- och hälsovården samt till lagar som har samband med dem, som är daterat den 31 augusti 2016 och 22 december 2016, föreslås att de landskap som avses i landskapslagens 2 § dock ska inrättas som offentligrättsliga samfund redan den 1 juli 2017. Enligt propositionen bör detta ske för att man genom förberedande åtgärder ska kunna säkerställa att landskapens organisationsstruktur, förvaltning, ekonomiska förutsättningar, personal och övriga verksamhetsförutsättningar är i ett sådant skick att landskapen som självständiga myndigheter inom den offentliga förvaltningen och som offentligrättsliga juridiska personer från och med den 1 januari 2019 kan börja sköta de uppgifter som tilldelats dem och utöva de befogenheter som sammanhänger med uppgifterna.

Enligt propositionen ska bestämmelser om landskapsindelningen tas in i 5 § i lagen om införande av landskapslagen och lagen om ordnandet av social- och hälsovården. Den föreslagna landskapsindelningen och namnen på landskapen motsvarar huvudsakligen de nuvarande. Det föreslås emellertid att landskapsindelningen justeras så att Heinävesi överförs från landskapet Södra Savolax till landskapet Norra Karelen, Itis från landskapet Kymmenedalen till landskapet Päijänne-Tavastland, Storkyro från landskapet Österbotten till landskapet Södra Österbotten och Jorois från landskapet Södra Savolax till landskapet Norra Savolax.

Tingsrätternas domkretsar ska enligt förslaget anpassas till dessa nya landskap. Dessutom har de kommunsammanslagningar beaktats som trädde i kraft den 1 januari 2017 och som innebär att Rääkkylä sammanslås med Kides, Juankoski med Kuopio och Luvia med Euraåminne. Kommunsammanslagningarna berör inte domkretsarna för Norra Karelen, Norra Savolax eller Satakunta tingsrätter.

Verksamhetsställen

I propositionen föreslås att tingsrätternas verksamhetsställen som för närvarande är 57 till antalet minskas till 36. Tingsrätterna har utöver 20 administrativa kanslier fyra andra kanslier. Dessutom finns det sammanträdesplatser på 12 orter.

Tingsrättsorterna är enligt förslaget Björneborg, Esbo, Helsingfors, Joensuu, Jyväskylä, Kajana, Kouvola, Kuopio, Lahti, Mariehamn, Rovaniemi, Seinäjoki, S:t Michel, Tammerfors, Tavastehus, Uleåborg, Vanda, Vasa, Villmanstrand och Åbo. Separata kanslier ska enligt förslaget finnas i Hyvinge, Kemi, Karleby och Ylivieska. På följande orter bevaras sammanträdesplatser: Enare (Ivalo), Kauhava, Kittilä, Kuusamo, Nurmes, Borgå, Raseborg, Raumo, Salo, Nyslott, Sodankylä och Utsjoki.

Till följd av reformen läggs en tingsrätt eller ett kansli ner på 12 orter. På tre av dessa har tingsrätten ett administrativt kansli. Samtliga är belägna i södra Finland (Träskända, Borgå och Raseborg). Av de övriga kanslierna läggs de fem ned som bevarades i samband med 2010 års reform (Idensalmi, Kotka, Lojo, Brahestad och Sodankylä) och likaså de fyra som hade verksamhet under övergångsperioden (Imatra, Kuusamo, Nyslott och Varkaus).

De huvudsakligen korta avstånden och goda trafikförbindelserna i södra Finland talar för en nedläggning av de huvudsakliga verksamhetsställena i Tusby, Östra Nylands och Västra Nylands tingsrätter som för närvarande är placerade i Träskända, Borgå och Raseborg. Enligt förslaget ska sammanträdesplatser bevaras i Borgå och Raseborg.

En omständighet som talar för en nedläggning av andra kanslier är att antalet ärenden eller kundbesök vid dem inte är tillräckligt stort med beaktande av nätverket som en helhet. Arbetsgruppen för utvecklande av tingsrättsnätverket riktade till tingsrätterna en enkät som bekräftade att avgörandet var motiverat i fråga om de kanslier som lades ned i samband med 2010 års reform men som på grund av övergångsperioden fortfarande hade haft verksamhet.

Detta gäller också de så kallade provkanslierna i Kuusamo och Nyslott. Delvis gäller detta också de fem kanslier som bevarades i samband med den föregående reformen. De minsta av dessa är kanslierna i Brahestad och Sodankylä. De ärenden som behandlas vid dessa samt antalet sammanträden och kundbesök talar inte för att de ska bevaras. Också avstånden till de andra verksamhetsställena är rimliga. Enligt förslaget ska en sammanträdesplats bevaras i Sodankylä. Filiakanslierna i Idensalmi, Lojo och Kotka är större i fråga om ärendemängden och personalstorleken. Avstånden och de i många fall goda trafikförbindelserna talar dock för att även dessa läggs ned.

Av de nuvarande sammanträdesplatserna ska enligt förslaget 14 läggas ned (Alajärvi, Alavus, Jakobstads, Kauhajoki, Kemijärvi, Kimitoöns, Kristinestads, Kuhmois, Kyrksläpps, Nystads, Pieksämäki, Pudasjärvi, Suomussalmi och Torneå) på grund av att användningsgraden är låg, och säkerheten bristfällig samt på grund av att den tekniska utrustningsnivå som krävs förutsätter stora investeringar i förhållande till användningsbehovet. De långa avstånden talar för att Lapplands tingsrätts sammanträdesplatser (Kittilä och Utsjoki samt Enare sammanträdesplats i Ivalo) bevaras. Avståndet till det administrativa kansliet talar också för att Södra Österbottens tingsrätts sammanträdesplats i Kauhava och Norra Karelen tingsrätts sammanträdesplats i Nurmes bevaras. Också de sammanträdesplatser som bevarades i samband med nedläggningen av Egentliga Finlands tingsrätts kansli i Salo och Satakunta tingsrätts kansli i Raumo ska bevaras enligt förslaget. På fem nuvarande kansliorter, dvs. Kuusamo, Borgå, Raaseborg, Nyslott och Sodankylä, bevaras sammanträdesplatsen.

Befolkningsprognoserna stödjer förslagen. Det föreslås att tingsrätternas verksamhetsställen placeras i befolkningskoncentrationer, dvs. i de största städerna. Det är å andra sidan på grund av avstånden skäl att bevara sammanträdesplatser också på andra orter.

Förslagen till placeringsorter för tingsrätternas administrativa kanslier motsvarar i stor utsträckning placeringen av de huvudsakliga verksamhetsställena för åklagarämbetena, utskökningsverken och polisinsrättningarna. Också rättshjälpsbyråerna har verksamhetsställen på alla orter där tingsrätterna har kanslier. Likaså är hovrätterna och förvaltningsdomstolarna placerade på de orter där det även i fortsättningen ska finnas tingsrätter. Också polisfångelserna är placerade på dessa orter, vilket gör det lättare att ordna behandlingen av ärenden som berör häktade. Således har även andra myndigheter verksamhetsställen på alla de orter där tingsrätterna enligt förslaget har verksamhetsställen. Placeringen av domstolar och andra justitieförvaltningsmyndigheter på samma orter medför fördelar både när det gäller lokallösningar och organiseringen av det praktiska arbetet.

I synnerhet privata juridiska tjänster kommer eventuellt på sikt att koncentreras till orter där tingsrätterna har verksamhetsställen. Minskat utbud av sådana tjänster på vissa orter kan emellertid inte i sig anses vara en avgörande omständighet för bedömningen av tingsrättsnätverket. Dessutom är nätverket med statliga rättshjälpsbyråer heltäckande.

De längre avstånden medför extra kostnader till exempel i form av resekostnader för parter, biträden och nämndemän. Å andra sidan har nämndemännens deltagande i sammanträden minskat till följd av den reform som trädde i kraft våren 2014. De längre avstånden påverkar också stämmingsmännens arbete. Antalet stämmingsmannadelgivning har dock minskat till följd av att nya delgivningsförfaranden införts. Denna trend kommer att fortsätta om förfarandet med bevislig delgivning utvecklas.

Vid bedömningen av verksamhetsställena har man inte velat tillmäta längden på hyresavtalen för de nuvarande lokalerna en avgörande betydelse. Med reformen eftersträvas en långsiktig strukturell lösning, vilket förutsätter såväl en lång övergångsperiod som lokalinvesteringar.

De förslagna tingsrätternas domkretsar samt placeringen av deras kanslier och sammanträdesplatser framgår av bifogade karta (Bilaga 5).

Koncentrering av särskilda ärendegrupper

Jordrättsärenden

Det finns för närvarande åtta jorddomstolar: Egentliga Finlands, Egentliga Tavastlands, Lapplands, Norra Savolax, Södra Savolax, Uleåborgs, Vanda och Österbottens tingsrätt. Vid dem behandlas varje år cirka 600—700 mål, varav 400—500 är avgöranden i sak. Eftersom jorddomstolarna för närvarande fungerar bra föreslås inga ändringar i fråga om deras antal eller domkretsar. Till följd av sammanslagningarna kommer Östra Nylands tingsrätt i stället för nuvarande Vanda tingsrätt att i fortsättningen vara behörig i jordrättsärenden. Det är skäl att i fastighetsbildningslagen och i statsrådets förordning om tingsrätternas domkretsar i mål och ärenden som ska behandlas av jorddomstol göra de tekniska ändringar som detta förutsätter.

I propositionen föreslås dessutom att jorddomstolarnas behörighet att behandla ärenden i skriftligt förfarande utökas. Detta ska gälla behandling av besvär i inskrivningsärenden. Enligt förslaget ska besvär över sådana avgöranden i inskrivningsärenden som avses i jordabalkens 9 kap. i princip uteslutande behandlas i skriftligt förfarande. Huvudförhandling måste dock ordnas på yrkande av en part eller då avgörandet av ett ärende annars förutsätter detta.

Sjörättsärenden

I propositionen föreslås att behandlingen av sjörättsärenden koncentreras till två tingsrätter i stället för sex. Detta är motiverat med beaktande av att antalet sjörättsliga ärenden är litet samt med beaktande av den specialkunskap som dessa ärenden kräver. År 2014 avgjordes sammanlagt 62 ärenden varav 44 vid Helsingfors tingsrätt och år 2015 endast 13 ärenden varav 3 vid Helsingfors tingsrätt.

Som sjörättsdomstolar ska enligt förslaget i fortsättningen verka endast Ålands och Helsingfors tingsrätter. Sjörättsärenden ska sålunda inte längre behandlas vid Egentliga Finlands, Södra Savolax, Uleåborgs eller Österbottens tingsrätt. Domkretsen för Ålands sjörättsdomstol är landskapet Åland och för Helsingfors sjörättsdomstol hela övriga Finland.

Det är klart att avståenden blir långa då domkretsen består av hela landet. En omständighet som minskar olägenheterna av de långa avstånden är att trafikförbindelserna mellan Helsingfors och alla orter i landet är relativt goda. Dessutom kan skötseln av ärenden underlättas genom servicepunkter och ökad användning av e-tjänster. Sjörättsdomstolen kan vid behov hålla sammanträden också på andra orter. För behandlingen av ärenden kan också användas videoförhandling.

Grupptalansmål

På samma grunder som nämns ovan i samband med sjörättsärenden, dvs. små ärendemängder och behovet av specialkunskap, föreslås det att också behandlingen av grupptalansmål koncentreras till Helsingfors tingsrätt, vars domkrets i fråga om dessa ärenden skulle omfatta hela landet. Enligt förslaget ska grupptalansmål inte längre behandlas vid Egentliga Finlands, Norra Savolax, Uleåborgs och Österbottens tingsrätter.

Endast konsumentombudsmannen har rätt att väcka grupptalan. Lagen om grupptalan trädde i kraft 2007, men i skrivande stund har inte ett enda grupptalansmål behandlats vid tingsrätterna. Enligt reformprogrammet för rättsvärderna (punkt 28) har den bedömningen gjorts att den föreslagna ändringen av tillämpningsområdet för lagen om grupptalan eller grupptalansystemet inte utgör något hinder för ändring av tingsrätternas behörighet. Beredningen av ärendet har inte ännu inletts.

Företagssaneringsärenden och utsökningsbesvärärenden

I propositionen föreslås att behandlingen av företagssaneringsärenden och utsökningsbesvärärenden ska koncentreras till nio tingsrätter i stället för nuvarande 14. Båda ärendegrupperna kräver specialkunnande som förutsätter att personalen kan specialisera sig på behandling av dessa ärenden. Genom koncentrereringen främjas uppkomsten och utvecklingen av sådant specialkunnande. Ärendegrupperna behandlas huvudsakligen i ett skriftligt förfarande vilket innebär att den extra belastningen på grund av de längre avstånden blir liten i förhållande till nyttorna av det tätare nätverket. Genom fjärråtkomst är det möjligt att minska olägenheterna av de längre avstånden. Med tanke på behörighetsgrundernas tydlighet är det skäl att dessa ärenden huvudsakligen behandlas av samma tingsrätter.

I fråga om utsökningsbesvärärenden är det skäl att beakta placeringen av utsökningsväsendets specialindrivningsenheter. Specialindrivning i svårutredda utsökningsärenden varmed man också vill bekämpa grå ekonomi, ökar sannolikheten för utsökningsbesvär. Specialindrivningen sköts utgående från specialindrivningsdistriktens centralorter som för närvarande är Helsingfors, Kuopio, Tammerfors, Uleåborg, Vasa och Åbo. Utsökningsväsendet är för närvarande föremål för en strukturreform som ska träda i kraft 2019. Ändring i utsökningsverkets beslut söks hos den tingsrätt inom vars domkrets verkställigheten har skett. Strukturreformen inom utsökningsväsendet inverkar sålunda inte på hur utsökningsbesvärärendena överförs till tingsrätterna. Å andra sidan kan koncentrereringen av vissa ärendegrupper till vissa verksamhetsställen leda till att besvär som avser dessa ärendegrupper hopar sig och till följd av den ort där verkställigheten skett styrs till en viss tingsrätt.

Med beaktande av det som anförs ovan föreslås i propositionen att utsökningsbesvärärenden ska behandlas av de tingsrätter inom vilkas domkrets utsökningsverket har sitt huvudsakliga verksamhetsställe och där specialindrivningsenhetens huvudort är belägen (Birkalands, Egentliga Finlands, Helsingfors, Norra Savolax, Uleåborgs och Österbottens tingsrätter). Dessutom är det med beaktande av ärendemängderna motiverat att dessa ärenden också i fortsättningen behandlas vid Päijänne-Tavastlands och Västra Nylands tingsrätter. Dessutom är också Ålands tingsrätt behörig. Företagssaneringsärenden ska enligt förslaget koncentreras till dessa samma tingsrätter. I ett tidigare beredningsskede har det föreslagits att utsökningsbesvärärendena inom Östra Finlands hovrätts domkrets ska koncentreras till Norra Savolax tingsrätt medan företagssaneringsärendena ska koncentreras till Södra Karelen tingsrätt. Detta har ansetts motiverat för att utjämna antalet ärenden. Den stora omfattningen av Östra Finlands hovrätts domkrets och i synnerhet ärendemängderna talar dock för att båda ärendegrupperna koncentreras till två tingsrätter. Tingsrätternas storlek och de resurser som behövs för behandlingen talar för att ärendegrupperna koncentreras till Norra Savolax och Päijänne-Tavastlands tingsrätter. Koncentrereringen till dessa tingsrätter kan motiveras eftersom vid dem redan för närvarande behandlas flest utsökningsbesvär- och företagssaneringsärenden, jämfört med hovrättsdomkretsens övriga tingsrätter.

Dessa ärendegrupper ska således inte behandlas i Lapplands, Mellersta Finlands, Satakunta eller Södra Karelen tingsrätter. Företagssaneringsärenden ska enligt förslaget inte heller be-

handlas vid Norra Karelen tingsrätt. Inte heller ska utskökningsbesvärärenden behandlas i sammanslagna Östra Nylands tingsrätt (för närvarande är Vanda tingsrätt behörig).

Domkretsarna ska enligt förslaget bestämmas tingsrättsvis så att det i ett hovrättsdistrikt finns en eller flera tingsrätter som är behörig i utskökningsbesvärärenden och företagssaneringsärenden. Eftersom utskökningsdistriktet för närvarande i stor utsträckning sammanfaller med landskapsindelningen kommer den omständigheten att grunden för fastställande av tingsrätternas domkrets ändras från utskökningsverkets distrikt till domkretsindelningen som är baserad på landskapsindelningen, inte att innebära någon förändring i nuläget.

Militära rättegångsärenden

I militära rättegångsärenden är i regel den tingsrätt behörig som ligger närmast förläggningssorten för den truppavdelning där svaranden tjänstgör. I propositionen föreslås att antalet tingsrätter som behandlar militära rättegångsärenden ska minskas från nuvarande 15 tingsrätter till åtta. Dessa är enligt förslaget Egentliga Finlands, Egentliga Tavastlands, Helsingfors, Kajanalands, Kymmenedalens, Lapplands, Satakunta och Västra Nylands tingsrätter. Militära rättegångsärenden ska sålunda inte längre behandlas i Birkalands, Mellersta Finlands, Norra Karelen, Norra Savolax, Päijänne-Tavastlands, Södra Karelen och Österbottens tingsrätter.

Minskningen av antalet tingsrätter som behandlar militära rättegångsärenden är motiverad med beaktande av den reform som åren 2012—2015 genomfördes i Finlands försvarsmakt och som ledde till att antalet truppavdelningar minskade. Ärendena ska sålunda koncentreras till tingsrätterna som är belägna i närheten av de truppavdelningar från vilka det med beaktande av antalet beväringar kan antas inkomma flest ärenden. Med beaktande av det totala antalet militära rättegångsärenden (år 2014 sammanlagt 286 och år 2015 sammanlagt 202 ärenden) behöver antalet behöriga tingsrätter inte vara större än åtta.

Truppförbanden med det största antalet beväringar är Björneborgs brigad i Säkylä (cirka 4000 beväringar/år), Kajanalands brigad i Kajana (3800), Karelska brigaden i Kouvola (3600) och Jägarbrigaden i Sodankylä (2600). Därutöver har Gardets Jägarregemente i Helsingfors och Pansarbrigaden i Tavastehus vardera cirka 2000 beväringar per år. Antalet beväringar i de övriga enheterna är betydligt mindre. En omständighet som talar för att bevara Egentliga Finlands tingsrätts behörighet är den sakkunskap som krävs för behandlingen av brottmål i anslutning till marinen och militär sjöfart.

Mellersta Finlands tingsrätt behandlar för närvarande ärenden från Flygstaben och Luftkrigsskolan i Jyväskylä. Antalet ärenden (cirka 10 per år) är så litet att det inte är motiverat att sammankalla två militära ledamöter, en domare och en åklagare för enkla ärenden. Eftersom ärendena i allmänhet behandlas i svarandens frånvaro eller i skriftligt förfarande har avståndet (cirka 190 km) till följande behöriga tingsrätt, dvs. Egentliga Tavastlands tingsrätt i Tavastehus de facto ingen stor betydelse. Det är sålunda motiverat att Mellersta Finlands tingsrätt inte längre ska vara behörig i dessa ärenden.

Helsingfors och huvudstadsregionen utgör ett av de viktigaste försvarsobjekten, vilket förutsätter att de tingsrätters kapacitet som behandlar militära rättegångsärenden måste säkerställas också under undantagsförhållanden. Av denna anledning är det motiverat att Helsingfors tingsrätt fortfarande ska vara behörig trots att antalet ärenden som behandlas i den är relativt litet under normala förhållanden. Dessutom är Helsingfors tingsrätt den enda tingsrätten som är behörig att behandla brottmål som hänför sig till personer i krishanteringsuppdrag (Lagen om militär krishantering, 29 §).

Tillgodoseendet av språkliga rättigheter

Svenska språket

Förslagen innebär att antalet tvåspråkiga tingsrätter minskar från nuvarande åtta till fem, då Esbo och Västra Nylands tingsrätter, Östra Nylands och Vanda tingsrätter samt Mellersta Österbottens och Österbottens tingsrätter sammanslås.

Majoritetsspråket i Österbottens tingsrätt blir finska. Arbetspråket ändras från svenska till finska. Handläggningsspråket bestäms dock på basis av språklagens 3 kap. så att i brottmål i regel används svarandens språk och i tvistemål endera partens språk. Av befolkningsunderlaget i domkretsen för nya Österbottens tingsrätt kommer de svenskspråkigas andel att vara 39 % medan den för närvarande är cirka 50 %. Andelen svenskspråkiga avgöranden kommer att sjunka från 14 till 10 %.

Vid Österbottens tingsrätt finns det för närvarande tre tingsnotarier som utför domstolspraktik på svenska. Då domstolens arbetspråk byts från svenska till finska innebär detta att också att de svenskspråkiga tingsnotarierna blir färre. I fortsättningen kommer det enligt förslaget att finnas endast två svenskspråkiga tingsnotarier (på Åland) i stället för nuvarande fem. Det är skäl att värna om kontinuiteten i den svenskspråkiga domstolspraktiken, för att kompetenta och språkkunniga domare ska kunna rekryteras också i framtiden.

Den svenskspråkiga befolkningens rättigheter i Österbottens tingsrätts domkrets kan också i fortsättningen tryggas genom att ett tillräckligt antal språkdomartjänster placeras vid den. För dessa tjänster förutsätts utmärkta kunskaper i svenska. I praktiken betyder detta att det i stället för de nuvarande finskspråkiga språkdomarna ska finnas svenskspråkiga språkdomare vid Österbottens tingsrätt. Med hänsyn till antalet svenskspråkiga ärenden och domkretsens svenskspråkiga befolkningsunderlag ska antalet språkdomare vara åtta. Av dessa kan en del vara placerade vid Karlebykansliet. Detta är ett tillräckligt antal även för att bilda förstärkta sammansättningar för behandling av svenskspråkiga ärenden. På grund av befolkningsunderlaget måste man försäkra sig om att ett tillräckligt antal personer med kunskaper i både finska och svenska ingår i tingsrättens övriga personal. Detta har hittills inte varit något problem i Österbotten. Såsom ovan redan konstaterats är det skäl att i fortsättningen också se till tillräckligt många språkkunniga tingsnotarier rekryteras till Österbottens tingsrätt. Det är sålunda skäl att särskilt beakta detta i domarutbildningsnämnden som från och med år 2017 ska utse och utnämna domstolspraktikanter.

Reformen inverkar också på den svenskspråkiga befolkningens andel i de nyländska tingsrätternas domkretsar. Av befolkningen i nya Västra Nylands tingsrätts domkrets kommer cirka 14 % att vara svenskspråkig, medan de svenskspråkigas andel i nuvarande Västra Nylands tingsrätts domkrets nu är 21 % och i Esbo tingsrätts 9 %. På motsvarande sätt kommer de svenskspråkigas andel i domkretsen för nya Östra Nylands tingsrätt att vara endast cirka 7 %, medan den för närvarande är 30 % och på Vanda tingsrätts område 3 %. Andelen svenskspråkiga avgöranden sjunker i båda tingsrätterna till 5—6 %.

Tillgodoseendet av de språkliga rättigheterna är inget problem för domarnas vidkommande, eftersom de nuvarande språkdomarna ska placeras vid tingsrätterna i enlighet med de föreslagna sammanslagningarna. Det finns inget behov av att ändra antalet språkdomartjänster. Vid Västra Nylands tingsrätt ska det således finnas fem och vid Östra Nylands tingsrätt tre språkdomartjänster.

Det ska fästas särskilt avseende vid att det vid tingsrätterna finns tillräckligt många anställda som kan både finska och svenska. De tingsrätter som sammanslås har gjort uppskattningen att

det vid nya Västra Nylands tingsrätt bör finnas åtminstone fyra personer i kundbetjäningssuppgifter och i tingssekreterarsuppgifter mellan sju och tio personer som kan svenska, beroende på vad som beslutas om koncentreringen av summariska ärenden. På motsvarande sätt ska det vid nya Östra Nylands tingsrätt i kundbetjäningssuppgifter finnas åtminstone fyra och i tingssekreterarsuppgifter sju eller åtta personer som kan svenska (inklusive handläggare av summariska ärenden). Dessutom ska det vid båda tingsrätterna finnas tillräckligt många stämningmän och förvaltningspersonal som kan svenska. Som det konstateras ovan i avsnittet om genomförandealternativ har större tingsrätter bättre möjligheter att tillgodose de språkliga rättigheterna t.ex. genom att bilda förstärka sammansättningar eller inrätta en språkavdelning för behandling av svenskspråkiga ärenden. I större tingsrätter kan man också satsa på språkundervisning för personalen samt erbjuda mångsidiga möjligheter för rättstradenomutbildning och domstolspraktik. Också vid rekryteringen av rättstradenomer och tingsnotarier bör större avseende fästas vid språkkunskaperna. Eftersom större enheter också i allmänhet är attraktivare som arbetsplatser, torde rekryteringen av språkkunnig personal inte utgöra något problem. Också Nylands befolkningsstruktur talar detta.

Reformen påverkar inte antalet språkdomare vid andra tvåspråkiga tingsrätter, dvs. Helsingfors och Egentliga Finlands tingsrätter.

Samiska språket

Enligt den gällande domkretsindelningen hör samernas hembygdsområde i sin helhet till Lapplands tingsrätts domkrets. Lapplands tingsrätt ska sålunda tillämpa samiska språklagen.

Enligt förslaget kommer Lapplands tingsrätts domkrets att utvidgas när Kemi-Torneå tingsrätt sammanslås med den. Nätverket med verksamhetsställen vid Lapplands tingsrätt ändras i den norra delen av domkretsen så att kansliet i Sodankylä och sammanträdesplatsen i Kemijärvi läggs ned. En sammanträdesplats bevaras dock i Sodankylä. Sammanträdesplatserna inom samernas hembygdsområde (Enare och Utsjoki) ska bevaras. Förslagen leder inte till försämring av samernas språkliga rättigheter.

Samiska språklagen tillämpas också inom de särskilda ärendegrupper som har koncentrerats till vissa tingsrätter. Lapplands tingsrätt bevaras som behörig domstol i jordrättsmål och militära rättegångsärenden. Däremot föreslås att utöknings- och företagsfinansieringsärenden som kommer från Lapplands tingsrätts domkrets ska koncentreras till Uleåborgs tingsrätt. Motsvarande situation gäller för närvarande också i fråga om sjörättsmål och grupptalansmål. Situationen i fråga om dessa ändras inte genom att ärendena koncentreras till Helsingfors tingsrätt. Samernas språkliga rättigheter kan tryggas tillräckligt väl trots koncentreringen, med beaktande av det ringa antalet ärenden och situationer där ärenden uträttas.

Hovrätternas domkretsar

Av de tingsrätter som sammanslås i samband med reformen hör Esbo tingsrätt till Helsingfors hovrätts domkrets medan Västra Nylands tingsrätt hör till Åbo hovrätts domkrets. Sammanlagningen överskrider sålunda hovrättsdomkretsarnas gränser, vilket innebär att domkretsindelningen måste justeras också till denna del. Enligt förslaget placeras det administrativa kansliet för Västra Nylands tingsrätt i Esbo och dessutom ska tingsrätten ha en sammanträdesplats i Raseborg. Med beaktande av det administrativa kansliets placering ska nya Västra Nylands tingsrätt höra till Helsingfors hovrätts domkrets.

4 Propositionens konsekvenser

4.1 Ekonomiska konsekvenser

Genom reformen uppnås besparingar på uppskattningsvis cirka 3—3,5 miljoner euro i personal- och lokalkostnader. I och med verksamhetsställena blir färre minskar också investeringarna i säkerhetsarrangemang och AIPA-utrustning med sammanlagt cirka 2 miljoner euro och de årliga driftskostnaderna med cirka 2 miljoner euro.

Personal

Reformen innebär förändringar i tingsrätternas organisation. Till följd av sammanslagningen kan tingsrätternas personal på sikt minskas med 30—40 årsverken jämfört med vad som avtalades vid resultatförhandlingarna för 2017. Detta kan genomföras med utnyttjande av den möjlighet som de större enheterna innebär för utvecklingen av arbetsmetoderna och produktiviteten samt genom eliminering av överlappande funktioner. Framför allt gäller detta tingsrätternas förvaltning. Nedskärningen kan göras i takt med pensioneringarna eller annars när tjänster blir lediga, vilket innebär att det i regel inte kommer att finnas något behov av uppsägningar.

I och med att tingsrätternas enhetsstorlek ökar kan det uppstå behov av att inrätta förvaltningschefstjänster vid flera tingsrätter. Ökningen av enhetsstorleken påverkar också avlöningsgrunderna för vissa tjänster. Med beaktande av de nämnda tilläggskostnaderna kan årliga nettobesparingar om cirka 1,45 miljoner euro i lönekostnader uppnås, jämfört med vad som avtalats för år 2017.

Också de stödåtgärder som i samband med omställningen riktas till domstolspersonalen kommer i övergångsskedet att medföra vissa kostnader. Eftersom det först i verkställighetskedet kommer att stå klart hur den personal och i synnerhet enskilda personer som berörs av reformen placeras, är det i detta skede inte möjligt att bedöma kostnaderna för omställningsskyddet.

Resekostnader

De längre resorna för att uträtta ärenden kommer även att öka parternas och deras biträdens resekostnader, av vilka en del betalas av statsmedel. Det är emellertid mycket svårt att på ett tillförlitligt sätt bedöma kostnadernas storlek. Det finns ingen tillgänglig information om hur många parter eller vittnen som varit närvarande vid respektive tingsrätts rättegångar. Det är också omöjligt att utreda från vilka orter kunderna har rest till sammanträdena. För närvarande pågår flera projekt som syftar till att öka den elektroniska kommunikationen och minska tingsrätternas ärendemängder, exempelvis utvidgning av tillämpningsområdet för bötesförfarandet, förenkling av rättsprocesserna och överföring av vissa brottmål till ett administrativt sanktionssystem. Alla dessa åtgärder har betydelse för arbetet vid tingsrätterna. Tidigare års beräknade antal sammanträden och kunder ger inte en tillförlitlig bild av kostnaderna, även om de rimligen kan utredas. En ungefärlig bedömning kan emellertid göras på basis av bevisningskostnaderna som betalas av statsmedel och utifrån antalet ärenden som avgjorts vid sammanträdena. På basis av de ersättningar som betalats till enskilda biträden är det också möjligt att få en uppfattning om storleksklassen på resekostnaderna i nuläget.

Bevisningskostnaderna som betalats av statsmedel uppgick år 2015 till sammanlagt nästan 2,5 miljoner euro. I summan ingår vittnenas dagpenningar, resekostnader och ekonomiska förluster. Justitieministeriet har inte tillgång till uppgifter om hur stor andel av kostnaderna som är resekostnader eller hur bevisningskostnaderna är fördelade tingsrättsvis. Storleksklassen kan emellertid uppskattas på grundval av antalet ärenden som behandlats vid sammanträdena. Vid

tingsrätterna avgjordes år 2015 något fler än 39 000 ärenden, inklusive ärenden som gällde förvandlingsstraff för böter (cirka 10 000 ärenden). Av de ärenden som avgjordes vid sammanträde hade närmare 30 procent, dvs. cirka 11 500 ärenden avgjorts vid Esbo, Helsingfors och Vanda tingsrätter. Enligt en grov beräkning hänförde sig också 30 procent av bevisningskostnaderna till dessa tre tingsrätter. De övriga tingsrätternas andel av bevisningskostnaderna var sålunda mindre än 1,8 miljoner euro. Med beaktande av att endast en del bestod av resekostnadsersättningar är beloppet på det hela taget inte särskilt stort.

Av data ur Romeo-systemet som används av rättshjälpsbyråerna framgår att till enskilda biträden vid tingsrätterna under år 2015 betalades sammanlagt närmare 3,6 miljoner euro i resekostnadsersättningar. Cirka 2,8 miljoner av beloppet utgjordes av restidsersättningar och något mindre än 750 000 euro av resekostnader. Hälften av det sammanlagda beloppet, dvs. närmare 1,9 miljoner euro, hänför sig till de tingsrätter vilkas verksamhetsställen inte läggs ned till följd av reformen.

Genom ökad användning av e-tjänster och videokonferenser är det möjligt att minska kostnaderna som orsakas av de längre resorna för att utträta ärenden. Också statens samservicekontor kan i framtiden utnyttjas för domstolarnas kundservice. Eftersom de ovan nämnda projekten som innebär att ärendemängderna minskar också leder till färre resor till tingsrätternas sammanträden, kan den bedömningen göras att resekostnadsersättningarna inte kommer att öka så mycket att ökningen får en avgörande betydelse för bedömningen av propositionens totalekonomiska konsekvenser.

Den bedömningen kan göras att koncentreringsen av funktionerna i någon mån kommer att minska kostnaderna för ordnande av sammanträdesdagar för de tingsrätter vilkas verksamhetsställen läggs ned. Den besparing av rese- och övernattningskostnader som blir resultatet av den föreslagna nedläggningen av kanslier och sammanträdesplatser beräknas totalt sett bli relativt liten, cirka 50 000 euro per år. Å andra sidan kan reformen i vissa avseenden också leda till att resering ordnas i större utsträckning än för närvarande. Detta gäller till exempel de tingsrätter vilkas kansli blir sammanträdesplats. En helhetsbedömning ger sålunda vid handen att någon besparing av resekostnader inte är att vänta.

Det är dessutom skäl att räkna med att nämndemännens resekostnader kan stiga. År 2015 betalades till nämndemännen arvoden på sammanlagt cirka 1,6 miljoner euro. Resekostnadernas andel av beloppet var cirka 250 000 euro. Antalet ärenden som avgörs i nämndemannasammansättning har dock minskat, vilket innebär att ökningen av resekostnaderna inte blir betydande.

Lokaler

Vid bedömningen av lokalkostnaderna har beaktats att man måste se över lokalbehovet på de orter där personalen ökar. Genom propositionen är det möjligt att uppnå besparingar till följd av att funktionerna koncentreras till färre enheter samt på grund av att antalet kanslier och sammanträdesplatser blir mindre.

För sammanlagt fem kanslier blir det aktuellt att avsevärt öka lokalernas användningsgrad eller skaffa större lokaler. Sammanträdeslokalerna är huvudsakligen tillräckligt stora. Det blir uppskattningsvis endast på tre orter aktuellt att öka sammanträdessalarnas kapacitet. I kalkylerna har utöver besparingarna till följd av uppsägning av hyreslokaler också beaktats de beräknade tilläggskostnaderna för ökning av lokalernas användningsgrad och eventuella hyror för större lokaler.

RP 270/2016 rd

I och med det föreslagna tingsrättsnätverket blir det möjligt att säga upp hyresavtalen för tre administrativa kanslier, nio övriga kanslier och 14 sammanträdesplatser. Av de kanslier som nämns ovan blir det emellertid möjligt att för fem kansliers vidkommande säga upp endast kontorslokalerna, eftersom sammanträdesplatsen på orten bevaras.

De besparingar som uppsagda lokaler medför har beräknats så att avtal som gäller tills vidare sägs upp per den 1 januari 2019 medan andra avtal sägs upp inom ramen för uppsägningstiderna. Uppsägningar av lokaler som har samband med pågående projekt sker i enlighet med projektens kända tidtabeller.

Tingsrätterna hr för närvarande cirka 330 sammanträdessalar, av vilka 214 är huvudförhandlingssalar och 118 salar för förberedelsesammanträden. För de föreslagna tingsrätternas sammanträden behövs det sammanlagt 282 salar, varav 174 för huvudförhandlingar och 108 för förberedelsesammanträden. Förslaget innebär att antalet huvudförhandlingssalar minskar med 38 och antalet förberedelsesalar med tio. De återstående salarna på riksnivå det enligt antal mål och ärenden beräknade sammanlagda behovet av sammanträdessalar. Vissa domstolar förefaller efter reformen ha extra salkapacitet medan kapaciteten borde ökas vid andra domstolar.

Till följd av förslaget minskar lokalhyreskostnaderna och kommer år 2023 att vara cirka 1,9 miljoner euro mindre per år jämfört med 2016 års nivå. Denna årliga besparing har beräknats enbart utifrån de lokalarrangemang som orsakas av strukturreformen och i kalkylen har inte beaktats redan pågående projekt. I detta sammanhang har inte heller beaktats lokalkostnader som orsakas av att behandlingen av summariska ärenden koncentreras (ytterligare hyreskostnader på uppskattningsvis cirka 400 000 euro/år).

Uppsägningen av lokaler ger besparingar också när det gäller andra lokalkostnader (bl.a. städning, el och säkerhetstjänster). Dessa besparingar kommer att uppgå till uppskattningsvis 260 000 euro per år. De nya lokalerna kommer att öka lokalkostnaderna med cirka 90 000 euro per år, vilket innebär att besparingen av övriga lokalkostnader sålunda blir cirka 170 000 euro per år, efter det att alla uppsagda lokaler har lämnats och alla ersättande lokalarrangemang har slutförts, dvs. uppskattningsvis år 2023.

Investeringar som förutsätts av AIPA och säkerhetsarrangemang

Utrustningen av de nuvarande sammanträdessalarna med den teknik som AIPA förutsätter kommer att medföra tilläggskostnader. Användningen av AIPA förutsätter anskaffning av flera skärmar för sammansättningen och en skärm för vittnen. Dessutom ska varje sal enligt planerna vara utrustad med en stor presentationsskärm och eventuellt med några mindre skärmar för parterna. Salarna ska även ha lämplig nätuppkoppling samt styrsystem för presentationsskärmarna. Också videoutrustningen och inredningen behöver eventuellt förnyas. Kostnaderna beror i hög grad på salarnas nuvarande skick.

Att utrusta samtliga sammanträdessalar (sammanlagt 282) i det föreslagna tingsrättsnätverket med modern presentationsteknik som uppfyller de krav som ställs på elektroniska sammanträden (AIPA) orsakar kostnader på uppskattningsvis 6—7,5 miljoner euro, beroende på om det trådlösa alternativ som man håller på att utveckla visar sig vara genomförbart. Dessutom kan ändringar i sammanträdessalarnas inredningar orsaka kostnader på sammanlagt upp till 1,8 miljoner euro om alla inredningar förnyas. Behovet att förnya inredningarna ska närmare bedömas i samband med genomförandeplaneringen. Investeringsbehovet för upprustning av samtliga sammanträdessalar (sammanlagt 330) i det nuvarande tingsrättsnätverket skulle uppgå till cirka 9,1 miljoner euro och kostnaderna för ändring av inredningen i sammanträdessalarna skulle uppgå till närmare 2,2 miljoner euro.

För närvarande finns det vid 11 tingsrätter fasta säkerhetskontroller som är utrustade med genomlysningsutrustning. Vid dessa är säkerhetskontrollen kontinuerlig, vilket innebär att alla personer som kommer till domstolen kontrolleras. Vid några tingsrätter finns det dessutom metalldetektorportar. Vid flera tingsrätter är säkerhetskontrollerna ordnade så att de utförs endast på sammanträdesdagar eller uttryckligen på sammanträdesdagar då särskilda säkerhetsrisker har identifierats. Fast och kontinuerlig säkerhetskontroll saknas för närvarande vid 13 administrativa kanslier samt vid alla övriga kanslier (9) och sammanträdesplatser (21). På dessa verksamhetsställen har man utfört säkerhetskontrollerna på ovan nämnda sätt, utan fast säkerhetskontroll.

I det föreslagna tingsrättsnätverket kommer fast och kontinuerlig säkerhetskontroll fortfarande att saknas vid sex administrativa kanslier, tre kanslier och 12 separata sammanträdesplatser. Adekvat säkerhetskontroll bör ordnas också på de orter där det finns något annat verksamhetsställe än ett administrativt kansli eller en separat sammanträdesplats. De kanslier som avses i förslaget är av en sådan storleksklass att det är motiverat att anta att det vid samtliga kanslier behövs en fast säkerhetskontroll oberoende av om det är fråga om ett administrativt eller ett annat kansli. Också i fråga om de separata sammanträdesplatserna har utgångspunkten ansetts vara den att vid samtliga ska placeras fast utrustning, medan säkerhetspersonal ska vara på plats endast sammanträdesdagar.

Att förse alla verksamhetsställen (som saknar säkerhetskontroll) i det föreslagna tingsrättsnätverket med säkerhetsutrustning skulle det första året innebära en investering på cirka 1,0 miljoner euro och årliga driftskostnader på cirka 2,0 miljoner euro. Driftskostnaderna inkluderar själva säkerhetskontrollerna och underhåll av utrustningen. Att förse verksamhetsställena (som saknar säkerhetskontroll) i det nuvarande nätverket med säkerhetsutrustning skulle det första året innebära en investering på cirka 2,1 miljoner euro, vartill kommer årliga driftskostnader på cirka 4,0 miljoner euro.

Investeringarna i AIPA-utrustning och säkerhetsutrustning fördelas enligt förslaget över flera år, eftersom det i praktiken inte är möjligt att utrusta alla tingsrätter och verksamhetsställen på en gång. Dessutom är det mest rationellt att bygga och utrusta säkerhetskontrollerna i samband med andra lokalarrangemang.

Med beaktande av det som konstateras ovan är det möjligt att sänka kostnaderna för den med tanke på tingsrätternas verksamhet nödvändiga AIPA-utrustningen och investeringarna i säkerhetsutrustning. Om tingsrätternas verksamhetsställen och därmed också antalet sammanträdessalar minskar enligt förslaget skulle det innebära att kostnaderna för AIPA-utrustningen minskar med cirka 1,2—1,6 miljoner euro jämfört med alternativet att alla sammanträdessalar i det nuvarande tingsrättsnätverket utrustas på motsvarande sätt. Också kostnaderna för inredning av sammanträdessalarna skulle sjunka med cirka 0,4 miljoner euro. På motsvarande sätt skulle investeringarna som förutsätts för förbättring av de föreslagna tingsrätternas säkerhetsnivå vara 1,1 miljoner euro och de årliga driftskostnaderna 2,0 miljoner euro mindre än för det nuvarande nätverket av verksamhetsställen. De sammanlagda utgifterna skulle sålunda minska med sammanlagt 1,9—2,3 miljoner euro och de årliga driftskostnaderna med cirka 2 miljoner euro.

4.2 Konsekvenser för personalen

Reformen innebär att personalen kan minskas med uppskattningsvis högst cirka 40 årsverken jämfört med vad som avtalats vid resultatförhandlingarna för 2017, men motsvarande ökning blir enligt förslaget cirka 10 årsverken. Då bland annat i stället för de lagmanstjänster som dras in inrättas domartjänster blir nettoförändringen cirka 30 årsverken. I samband med nätverksreformen genomförs också en koncentrerings av summariska ärenden. En separat propo-

sition kommer att avlåtas om saken, med en särskild bedömning av personalförändringarna till denna del. Merparten av neddragningarna berör förvaltningspersonalen. Vissa tingsrätters personal också till ett nytt verksamhetsställe. I denna proposition beaktas inte heller de eventuella personella konsekvenserna av att tillämpningsområdet för bötesförfarandet utvidgas.

På personalens ställning tillämpas enligt förslaget lagen om samarbete inom statens ämbetsverk och inrättningar samt statstjänstemannalagens (750/1995) bestämmelser om omstrukturering av funktioner inom statsförvaltningen (5 a—5 d §). I ändringssituationer tillämpas de förfaranden som framgår av statsrådets principbeslut av den 26 januari 2012 om ordnande av statsanställdas ställning vid organisationsförändringar (VM/201.00.00.02.2012). I fråga om domare ska givetvis beaktas de förutsättningar för förflyttning av domare som nämns i grundlagens 103 §. I fråga om domare gäller dessutom domstolslagens 14 kap. 4 § där det föreskrivs om förflyttning av domare vid omstrukturering av domstolsväsendet. Enligt bestämmelsen ska också vid förflyttning av domare tillämpas de ovan nämnda bestämmelserna i statstjänstemannalagen. På domare och tingsrätternas övriga personal ska sålunda huvudsakligen tillämpas samma bestämmelser.

Utgångspunkten är den att en tjänsteman enligt statstjänstemannalagens 5 a § i samband med omstrukturering förflyttas till det ämbetsverk som uppgifterna och tjänsten överförs till. En tjänsteman som utnämns till ett tjänsteförhållande för viss tid övergår till anställning vid ämbetsverket för den tid som tjänsteförhållandet varar. Tjänstemannens samtycke behövs endast om tjänsten överförs till en ort utanför tjänstemannens pendlingsregion. En persons pendlingsregion sträcker sig enligt 1 kap. 9 § i lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice 80 kilometer från personens faktiska bostad.

Alternativen för placering av personalen är baserade på statsrådets ovan nämnda principbeslut. I fråga om domare föreskrivs emellertid uttryckligen om alternativa placeringar i domstolslagens 14 kap. 4 § 2 mom. Utgångspunkten är den att en domare kan förflyttas endast till en tjänst vars behörighetsvillkor domaren uppfyller och som kan anses vara lämplig för domaren. I paragrafens 3 mom. föreskrivs uttryckligen om förfarandet vid förflyttning av domare. Enligt bestämmelsen ska en domare alltid utnämnas till en tjänst som överförs i samband med omorganiseringen eller till en tjänst enligt placeringsalternativen, med iakttagande av det ordinarie utnämningförfarandet. Tjänsten ledigförklaras dock inte. Högsta domstolen ska ge utlåtande om tillsättning av domartjänster när det är fråga om lagmän och tingsdomare. I domstolslagen finns dessutom bestämmelser om förfarandet vid entledigande av en domare, om domaren vägrar att flytta till eller ta emot en tjänst som erbjudits honom eller henne i enlighet med placeringsalternativen. En domare kan sålunda inte genom att vägra ge sitt samtycke förhindra en överföring av sin tjänst i samband med en omorganisering av domstolsväsendet.

Lagutskottet har i samband med omstruktureringen av hovrätterna och förvaltningsdomstolarna (RP 153/2012 rd, LaUB 2/2013 rd) tagit ställning till frågan om på vilka sätt en omstrukturering av domstolarna kan genomföras. Detta har betydelse för bedömningen av personalens ställning vid domstolar som sammanslås. Utskottet anser att omorganiseringen av domstolarna kan genomföras antingen så att en domstol läggs ned och sammanslås med en annan domstol eller så att bägge domstolarna läggs ned och en ny domstol inrättas i stället för dem.

Att domstolens domkrets blir betydligt större betyder enligt lagutskottets åsikt allmänt taget inte ännu utan andra ändringar att det inrättas en ny domstol. Enbart en ändring av domstolens namn behöver inte heller få en sådan följd, om inte någonting annat ändras. I dessa situationer får reformen inte en sådan inverkan på personalens ställning vid den mottagande domstolen att den måste förflyttas och domarna utnämnas till sina tjänster på nytt. I så fall förflyttas endast personalen vid den domstol som sammanslås med en annan domstol (och sålunda läggs ned) med sina uppgifter till den mottagande domstolen, med tillämpning av ovan nämnda bestäm-

melser. Däremot är det, i det fall att reformen innebär att domstolens domkrets utvidgas och även dess namn ändras, enligt utskottets åsikt fråga om att inrätta en ny domstol. I så fall läggs samtliga sammanslagna domstolar ned och deras personal förflyttas till nya domstolar.

Vid de sammanslagningar som föreslås i propositionen är det inte fråga om att inrätta nya domstolar utan om att sammanslå redan existerande domstolar. Tingsrätterna får inte heller nya namn. Sålunda kommer personalen vid de domstolar som läggs ned i samband med reformen, dvs. Esbo, Hyvinge, Kemi-Torneå, Mellersta Österbottens, Tusby, Vanda och Ylivieska-Brahestads tingsrätter att i enlighet med sammanslagningarna förflyttas till en annan myndighet, dvs. till tjänstgöring vid Västra Nylands, Egentliga Tavastlands, Lapplands, Österbottens, Östra Nylands och Uleåborgs tingsrätter. Domarna vid de domstolar som läggs ned ska på nytt utnämnas till sina tjänster som överförs till de nya domstolarna.

Antalet lagmän som verkar som chefsdomare minskar med sju från nuvarande 27. För deras vidkommande har sammanslagningssituationerna beaktats i domstolslagens 2 kap. 6 § 3 mom. Enligt bestämmelsen kan det, om sammanslagningen så kräver, vid en tingsrätt som inrättats genom sammanslagning av flera tingsrätters domkretsar tillfälligt finnas fler än en tjänst som lagman. Av dem som utnämns till tjänsterna verkar dock endast en som chefsdomare. Liksom vid 2010 års reform är det också nu motiverat att de sammanslagna tingsrätternas lagmans-tjänster första gången tillsätts så att de ledigförklaras och endast lagmannen vid respektive domstol får söka dem. Annars tillsätts tjänsterna med iakttagande av det förfarande som i domstolslagen föreskrivs för utnämning av chefsdomare.

Enligt domstolslagen utnämns chefsdomarna för sju år i sänder. Detta gäller också de lagmän som i samband med tingsrättsreformen utnämns till sammanslagna tingsrätter. Enligt övergångsbestämmelsen i domstolslagens 24 kap. 4 § anses den som har utnämns till en chefsdomartjänst före lagens ikraftträdande ha avgått från sin tjänst vid den tidpunkt då han eller hon har utnämns till chefsdomare vid en annan domstol för en tid av sju år. En sådan för viss tid utnämnd lagman garanteras en domartjänst med iakttagande av domstolslagens 11 kap. 13 § (s.k. tjänstegaranti).

4.3 Konsekvenser för myndigheternas verksamhet

Reformen kan anses få de största konsekvenserna för kanslipersonalen, som inte nödvändigtvis har möjlighet att distansarbeta i lika stor utsträckning som domarna. Det är inte heller nödvändigtvis ett ekonomiskt realistiskt alternativ för de kanslianställda att börja arbeta på en annan ort. En eventuell förlust av kunnig kanslipersonal kan också få negativa konsekvenser för tingsrättens verksamhet. Dessutom kan en personalförlust inverka på möjligheterna att tillgodose de språkliga rättigheterna (se närmare punkt 4.5).

En ökning av tingsrätternas storlek ställer krav på ledningen, förvaltningen och tingsrätternas interna organisation. Vid stora tingsrätter bör chefsdomaren bistås av avdelningschefer och också en förvaltningschef. För varje kansli bör också utses en ansvarig domare. Som ovan konstateras kommer detta att medföra vissa tilläggskostnader.

Syftet med reformen är att bilda större administrativa enheter vilket innebär att personalens kunnande och yrkesskicklighet kan utnyttjas på ett mångsidigare sätt och inom en i geografiskt hänseende större domkrets. Med tanke på reformens utfall är det väsentligt att de sammanslagna domstolarna i fortsättningen kan verka som en enda domstol. Detta är särskilt viktigt i fråga om de tingsrätter som efter reformen kommer att ha flera kanslier. Det är sålunda skäl att fästa särskilt avseende vid stödet till ledningen och personalen. Verksamhetsställena bör stå i nära förbindelse med varandra. Också här kan man vid behov utnyttja fjärråtkomst.

Ledningen av domstolsväsendet har utvecklats genom att chefsdomartjänsterna ändrats så att de tillsätts för viss tid för sju år i sänder. Avdelningschefernas uppgifter hade gjorts tidsbundna redan tidigare. I den arbetsgrupp som tillsatts av justitieministeriet och vars rapport kommer att publiceras i början av 2017 har utvecklingen av befattningsbeskrivningen för domstolarnas förvaltningspersonal bedömts. Om ett domstolsverk inrättas, kommer också det att inverka på domstolsväsendets förvaltningsuppgifter. Som stöd för ledningen av domstolarna kommer dessutom som en del av det projekt som bereder utvecklingen av tingsrättsnätverket en utbildning för lagmännen vid tingsrätterna att genomföras. Utbildningen kommer att innehålla introduktion i förändringsledarskap och stöd för det praktiska genomförandet av reformen. Vid ingången av 2017 började i projektet dessutom en projektchef, vars arbetsbeskrivning innefattar att stödja genomförandet av reformen samt att vara kontaktperson mellan projektorganisationen, domstolarna och intressentgrupperna.

Tingsrätternas viktigaste referensgrupper är polisen, åklagarämbetena, rättshjälpsbyråerna, advokat- och juristbyråerna samt hovrätterna. Förslaget innebär att tingsrätternas domkretsar anpassas till övriga myndigheters verksamhetsdistrikt. På så sätt främjas såväl det administrativa samarbetet som det praktiska arbetet. Myndigheternas verksamhetsområden stämmer i stor utsträckning överens med landskapsindelningen. I regel kommer det på alla orter där tingsrätten har ett verksamhetsställe att finnas ett åklagarkansli och en polisstation samt även ett polisfängelse.

Också utskökningsväsendet och Brottsförmyndigheten kommer att ha verksamhetsställen på samma orter som tingsrätterna. Fängelsernas placering har betydelse framför allt för behandlingen av häktningsärenden och brottmål där svaranden är häktad. Om användningen av videoförhör som planerat ökar så att också svarande i brottmål kan delta i ett sammanträde via video, kommer fängelsernas placering inte längre att ha motsvarande betydelse. Från utskökningsväsendets synpunkt har tingsrättens placering betydelse för behandlingen av utskökningsbesvärärenden, eftersom utskökningsmannen deltar i behandlingen av ärendet. Olägenheterna av de längre avstånden kan minskas med hjälp av videoförbindelser. Utskökningsbesvärärenden förutsätter specialkunskande, vilket talar för att dessa ärenden ska koncentreras till färre tingsrätter än för närvarande.

En tingsrätt kommer också att finnas på alla de orter där det finns en hovrätt eller förvaltningsdomstol. Detta underlättar lokalarrangemangen och vid behov kan exempelvis sammanträdessalarna vara i gemensam användning. I och med att antalet tingsrätter minskar kommer också hovrätternas arbetsmängd för övervakningen att minska. Arbetsgruppens förslag får betydelse för hovrättskretsarna och därmed också för hovrätternas ärendemängder. Cirka tio procent av de ärenden som inkom till Åbo hovrätt (år 2015 cirka 250 ärenden) härstammade från nuvarande Västra Nylands tingsrätt. Dessa ärenden kommer i fortsättningen att behandlas av Helsingfors hovrätt. I förhållande till de personalresurser som ärendemängdens relativa andel krävde motsvarar arbetsmängden 10 årsverken, då Åbo hovrätts sammanlagda antal årsverken 2015 var 104.

4.4 Samhälleliga konsekvenser

Under de senaste åren har tyngdpunkten i rättskipningen flyttats allt mer till tingsrätterna. Det ställer större krav än tidigare på kvaliteten på rättskipningen. Kvaliteten på rättskipningen stöds av personalens möjlighet att utveckla sin yrkesskicklighet. Att öka enhetsstorleken vid domstolarna skapar på lång sikt bättre möjligheter att utveckla personalens allmänna kompetens och specialkompetens i en allt mer krävande rättslig miljö. I större enheter kan personalens sakkunskap och kunnande även utnyttjas på ett mångsidigare och mera omfattande sätt än för närvarande.

En större enhetsstorlek ger bättre möjligheter än för närvarande att också använda sammanläggningar med tre domare. Detta är ännu viktigare än tidigare med hänsyn till att tyngdpunkten i rättskipningen finns i tingsrätterna. I större tingsrätter kan man satsa på ledarskap bland annat genom att skapa ett bättre stöd för ledningen och genom att ge de närmaste cheferna tydligare ansvar. På så sätt kan man bättre se till att det exempelvis inte uppstår väsentliga avvikelser i behandlingstiderna för ärenden och mål. Och i en domstolsstruktur som består av större enheter finns det också färre begränsningar när det gäller fördelningen av personalresurser. Större enheter är inte heller lika sårbara, utan personalresurserna kan till exempel vid sjukdomsfall utnyttjas flexibla än i mindre enheter. Rättsvårdens totala resurser kan sålunda fördelas effektivare. Detta främjar för sin del tillgången till rättslig prövning samt medborgarnas jämlikhet till exempel när det gäller behandlingstiderna för ärenden och mål.

Genom förstärkning av tingsrätternas struktur kan det säkerställas att högklassigt rättsskydd även i fortsättningen kan produceras inom en rimlig tid. Genom att överlappande funktioner elimineras kan tingsrätternas resurser bättre inriktas på deras grundläggande uppgift, dvs. rättskipning. En större enhetsstorlek vid tingsrätterna och de strukturella reformer som det kräver kan sålunda bidra till att främja en enhetlig beslutspraxis och sålunda öka medborgarnas jämlikhet inför lagen. Detta stöds av de erfarenheter som erhållits i kvalitetsprojekten vid hovrätterna. Till exempel i kvalitetsprojekten i Rovaniemi hovrätts domkrets har det konstaterats att kvaliteten på rättskipningen vid tingsrätterna har förbättrats (Jasmin Dost: Lainkäytön laadun arviointi tuomioistuimessa. Laadunmittaus 2013). Kvaliteten på rättskipningen påverkas av många olika faktorer, av vilka en är förnyelse av tingsrätternas strukturer.

De föreslagna ändringarna innebär oundvikligen att avståndet till domstolen ökar i vissa fall i någon mån. Den enskilda medborgaren utträttar under sitt liv sällan eller aldrig domstolsärenden. För honom eller henne är det huvudsaken att de rättsliga tjänsterna håller hög kvalitet, medan avståndet till domstolen är mindre viktigt. Det nätverk av verksamhetsställen som arbetsgruppen föreslår kommer att vara tämligen heltäckande, trots tingsrättsammanslagningen. Det kan inte anses avsevärt försämra tillgången till rättsliga tjänster. Genom digitaliseringen förändras utträttandet av ärenden vid domstolarna. De olägenheter som de ökade avstånden medför kan minskas genom ökad användning av e-tjänster och fjärråtkomst. I framtiden kan tingsrätternas tjänster också produceras vid statens samservicekontor. Avståndet till domstolen kommer i framtiden att ha allt mindre betydelse även med hänsyn till arbetet i den arbetsgrupp som har till uppgift att lätta upp rättsprocesserna. Arbetsgruppen har också till uppgift att bereda bl.a. förslag som minskar den åtalades skyldighet att personligen vara närvarande vid rättegången samt ökar användningen av videohörande vid domstolarna.

Befolkningsprognoserna stödjer förslaget. Tingsrätternas verksamhetsställen kommer att vara belägna i befolkningscentra, dvs. i de största städerna. På grund av avstånden ska sammanträdesplatser å andra sidan bevaras också på andra orter. De föreslagna placeringsorterna för administrativa kanslier motsvarar i stor utsträckning de övriga justitieförvaltningsmyndigheternas huvudsakliga verksamhetsställen. På alla de orter där en tingsrätt har ett verksamhetsställe har också andra myndigheter verksamhetsställen. Att domstolar och andra justitieförvaltningsmyndigheter är belägna på samma orter ger fördelar både när det gäller lokallösningar och när det gäller organiseringen av det praktiska arbetet.

Koncentreringen av domstolsservicen kan leda till att också annan rättslig service, i synnerhet privata advokatbyråer och juridiska byråer, koncentreras till färre orter än för närvarande. Justitieministeriet utredde år 2015 vilka konsekvenser 2010 års tingsrättsreform hade fått för utbudet av kommersiell rättslig service på de orter där tingsrätten eller dess kansli lagts ned (sammanlagt 30 orter av vilka 10 fortfarande hade en sammanträdesplats). Resultaten bygger på Finlands Advokatförbunds webbtjänst och för advokatbyråernas del på uppgifter från Kauppalehtis webbsidor. Utredningen visar att den reformen inte hade någon större inverkan

på serviceutbudet. Med undantag för Kauhava finns det advokatbyråer och/eller juridiska byråer i alla de självständiga kommuner där tingsrättens kansli har lagts ned. Juridiska tjänster finns att tillgå också i kommuner med mycket litet befolkningsunderlag. Utbudet påverkas i första hand av efterfrågan, som i sin tur påverkas framför allt av befolkningsunderlaget. Utbudet kan vara rikligt trots att det inte finns något tingsrättskansli på orten. Utbudet begränsas å andra sidan inte heller av ett litet befolkningsunderlag. Exempelvis i Nurmes, som har ett befolkningsunderlag på endast 8 000 invånare, finns det fyra advokatbyråer och juridiska byråer.

Rättshjälpsbyråerna har ett geografiskt täckande nätverk av verksamhetsställen (sammanlagt över 160). Det finns rättshjälpsbyråer på alla tingsrättsorter och på flera andra orter. Advokater och tillståndsjurister har eventuellt flera verksamhetsställen men koncentrerar sin verksamhet till tingsrättsorterna. Också tillgången till juridisk service kan främjas genom e-tjänster och fjärråtkomst. Med beaktande av det som konstateras ovan kan den bedömningen göras att tillgången till juridisk service inte märkbart kommer att försämrats heller på grund av den reform som nu föreslås.

Koncentreringen kan innebära att servicen minskar i glesbygdsområden, men den har också sina fördelar. Personalrekryteringen kan eventuellt underlättas genom att det skapas starka rättsliga centra. I större städer finns det i allmänhet också ett universitet eller andra läroanstalter. Högskolorna erbjuder utöver rekryteringsunderlag också möjligheter till utveckling av personalens yrkesskicklighet. Dessutom underlättas dialogen mellan olika referensgrupper då funktionerna är belägna på samma ort. Genom samarbete är det möjligt att utveckla både läroanstalternas och referensgruppernas verksamhet. Vikten av rekryteringsmöjligheterna understryks i en situation där alla anställda hos de nuvarande tingsrätterna sannolikt inte kommer att flytta till de nya verksamhetsställena.

4.5 Språkliga konsekvenser

I statsrådets berättelse om tillämpning av språklagstiftningen 2013 konstateras det att svenskspråkiga personer enligt de tvåspråkiga tingsrätternas uppfattning ibland avstår från sin rätt att använda sitt eget språk vid domstolsbehandlingen av brottmål, tvistemål och ansökningsmål. Detta kan bero på att en part vill säkerställa att rättegången löper smidigt och att han eller hon blir förstådd. Också bitrådets bristfälliga språkkunskaper kan leda till att en part väljer finska som rättegångsspråk. I dessa situationer avstår parten likväl på eget initiativ från sina språkliga rättigheter. Av utredningen framgår också att det varit svårt att till vissa tvåspråkiga tingsrätter rekrytera tingssekreterare och annan kanslipersonal som kan svenska men för närvarande är situationen huvudsakligen oproblematiserad. I lagmännens enkätsvar konstateras också att man efter 2010 års tingsrättsammanslagning offentligt ifrågasatte hur de språkliga rättigheterna skulle tillgodoses efter reformen, men detta gör man inte längre.

Av Språkbarometern 2012 -utredningen framgår emellertid att den svenskspråkiga servicen, inklusive domstolarna och rättsväsendet, enligt språkminoriteterna inte fungerar särskilt bra. Motsvarande resultat visar också 2016 års språkbarometer. Enligt den är de svenskspråkiga i genomsnitt mera missnöjda med tillgången till service på det egna språket än de finskspråkiga. Detta gäller både kommunal och statlig service. Av Språkbarometern 2012 framgår å andra sidan att bl.a. städer som Vanda, Esbo och Karleby under de senaste åren aktivt har satsat på förbättring av sin språkliga service. Sannolikt just tack vare dessa satsningar har språkminoriteterna i dessa kommuner gett servicen bättre vitsord. Förändringarna är relativt små jämfört med tidigare mätningar men t.ex. i Vasa anser de svenskspråkiga att de får bättre service på sitt modersmål än tidigare.

Förslaget innebär att antalet tvåspråkiga tingsrätter minskar till fem. Enligt förslaget kommer Österbottens tingsrätts huvudspråk, som för närvarande är svenska, att bli finska. En myndig-

hets arbetsspråk är emellertid inte avgörande för förverkligandet av medborgarnas rättsskydd. Deras rätt att utträtta ärenden på sitt eget språk har genom språklagen tryggats oberoende av tingsrättens arbetsspråk. Med beaktande av den språkliga indelningen av befolkningen i Österbottens tingsrätts domkrets blir det enligt regeringens uppfattning inte problematiskt att producera domstolstjänster på båda nationalspråken.

De språkliga rättigheterna tillgodoses genom att ett tillräckligt antal språkdokumentjänster placeras vid de tvåspråkiga tingsrätterna. Också rekryteringen av svenskspråkig kanslipersonal måste säkerställas för att domstolsservice också i fortsättningen ska kunna ges jämbördigt på båda nationalspråken. Reformen är förenad med risken att de nuvarande tingsrätternas kompetenta och språkkunniga personal inte vill flytta till de nya arbetsorterna. I fråga om språkkunskaperna gäller detta närmast Östra och Västra Nylands tingsrätter. Enligt regeringens uppfattning är det redan med den nuvarande personalen och den nya personal som rekryteras till tingsrätterna möjligt att tillgodose de språkliga rättigheterna vid de tingsrätter som sammanslås. Såsom ovan redan konstaterats är större enheter i allmänhet mera attraktiva som arbetsplatser vilket förbättrar möjligheterna att rekrytera såväl domare som kanslipersonal till dem. Med beaktande av den språkliga indelningen av befolkningen i landskapet Nyland samt riktningarna för pendling och utträttande av ärenden blir rekryteringen av språkkunnig personal knappast problematisk.

Såsom framgår ovan i avsnittet om de viktigaste förslagen kan bildandet av större administrativa helheter på längre sikt främja tillgodoseendet av de språkliga rättigheterna. De tvåspråkiga domstolarna kan också i fortsättningen inrätta språkavdelningar vilkas arbetsspråk kan vara den inom domkretsen bosatta minoritetens språk. Hittills har sådana avdelningarna knappast inrättats, vilket delvis kan bero på att det inte varit motiverat med beaktande av tingsrättens storlek och antalet svenskspråkiga ärenden. I större enheter blir det också lättare att bilda kollegiala sammansättningar. I större enheter kan man satsa på personalutbildning och kompetensutveckling. Sålunda förbättras möjligheterna att erbjuda både domstols- och rättstradenompraktik också på svenska. Så blir det möjligt att i framtiden säkerställa rekryteringen av språkkunnig domstolspersonal. Vid större enheter är det också möjligt att koncentrera den språkliga kompetensen och på det sättet satsa på svenskspråkig service. På detta sätt kan man förbättra den svenskspråkiga befolkningens erfarenheter av domstolsservicen och sålunda öka dess vilja att använda sitt eget språk i domstolssammanhang.

En omständighet som främjar tillgodoseendet av de språkliga rättigheterna inom domstolsväsendet är också att språkdokumentjänster för närvarande kan placeras vid andra tvåspråkiga domstolar. Vid de tvåspråkiga hovrätterna, dvs. Åbo, Vasa och Helsingfors hovrätt, finns för närvarande sammanlagt nio språkdokumentjänster.

Av de språkrelaterade utredningar som refereras ovan framgår att den svenskspråkiga befolkningen i genomsnitt är mera missnöjd med tillgången till service på det egna språket än den finskspråkiga. Missnöjet riktas emellertid inte enbart mot domstolsväsendet och av utredningarna framgår inte att de tidigare strukturella tingsrättsreformerna skulle ha försämrat tillgodoseendet av de språkliga rättigheterna. Detta stöds också av 2013 års utvärderingsrapport enligt vilken 2010 års tingsrättsreform inte haft någon betydelse för tillgodoseendet av de språkliga rättigheterna i fråga om de inhemska språken. Detta gäller också nuvarande Österbottens tingsrätt vars majoritetsspråk är svenska och som bildades genom sammanslagning av Vasa och Korsholms tingsrätter. Tingsrättens kunder har varken före eller efter reformen haft problem med att få service på finska och svenska.

Med beaktande av det som konstaterats ovan kan sammanslagningen av tingsrätter inte direkt anses leda till försämring av den svenskspråkiga domstolsservicen. Sammanslagningarna kan dock påverka tillgodoseendet av de språkliga rättigheterna, åtminstone om man inte i samband

med reformen fäster tillräckligt avseende vid att trygga dem. Detta gäller i synnerhet de starkt svenskspråkiga områden där tingsrätten läggs ned, dvs. Raseborg och Borgå. Enligt förslaget ska på dessa orter bevaras en sammanträdesplats, men tingsrättsfunktionerna koncentreras till Esbo och Vanda. Regeringen anser därför att det i samband med reformen är skäl att satsa på att tillgodose de språkliga rättigheterna i synnerhet i Nyland. Detta förutsätter att man utöver språkdomartjänster fäster avseende också vid tingsnotariernas och kanslipersonalens språkkunskaper. Lagmännen ska sålunda framför allt se till att tillräckligt många anställda vid de sammanslagna tvåspråkiga tingsrätterna behärskar både finska och svenska. Detta gäller domarna, tingsnotarierna och kanslipersonalen, exempelvis tingssekreterarna och stämningmännen. Också då tingsnotarier utbildas och utses är det skäl att fästa särskilt avseende vid språkkunskaperna, så att det också i framtiden är möjligt att rekrytera kompetenta och språkkunniga domare.

Genom att satsa på dessa åtgärder kan sammanslagningarna enligt regeringens uppfattning genomföras utan att reformen leder till en försämring av de grundlagsfästa rättigheterna. Domstolsservice kan då också i fortsättningen produceras både på finska och på svenska enligt samma principer. Med beaktande av de ovan konstaterade fördelarna med koncentring av funktioner kan reformen om den genomförs på rätt sätt leda till att de språkliga rättigheterna tillgodoses till och med bättre än för närvarande. För detta talar också de ovan nämnda utredningar enligt vilka tillgången till svenskspråkig service har blivit bättre på de områden där man satsat mera på saken.

De svenskspråkigas rättigheter kan tryggas också när det gäller ärendegrupper som koncentreras till vissa tingsrätter, eftersom behöriga med avseende på dessa ärenden bland annat är de tvåspråkiga tingsrätter som nämns ovan.

Förslagen innebär att Lapplands tingsrätts domkrets blir större. Det föreslås att kansliet i Sodankylä läggs ned, men att en sammanträdesplats bevaras på orten. Trots nedläggningen av kansliet ska medborgarna i enlighet med Samiska språklag ha rätt att använda samiska vid tingsrätten. Kansliet i Sodankylä är redan nu beläget utanför samernas hembygdsområde. Enligt förslaget bevaras sammanträdesplatserna i Enare och Utsjoki, som ligger inom samernas hembygdsområde. De förslag som berör Lapplands tingsrätt försämrar inte tillgodoseendet av samernas språkliga rättigheter. Detta gäller också koncentrerade ärendegrupper, trots att utöknings- och företagssaneringsärendena kommer att koncentreras till Uleåborgs tingsrätt. I dessa ärenden ska tingsrätten i fortsättningen tillämpa den samiska språklagen. Motsvarande situation gäller för närvarande i fråga om sjörätts- och grupptalansmål som för närvarande behandlas av Uleåborgs tingsrätt. En koncentring av ärendena till Helsingfors tingsrätt förändrar således inte situationen. Antalet samiskspråkiga ärenden är litet och situationer där ärenden ska uträttas på samiska förekommer mycket sällan. Vid behov kan tolk anlitas eller, om möjligt, språkkunnig personal från en annan domstol. Enligt regeringens uppfattning kan den samiskspråkiga befolkningens rättigheter tryggas trots sammanslagningarna.

5 Beredningen av propositionen

5.1 Beredningsskeden och -material

Justitieministeriet tillsatte den 28 oktober 2014 en arbetsgrupp med uppgift att utarbeta ett förslag till det fortsatta utvecklandet av tingsrättsnätverket (OM 17/31/2014). Tillsättningen baserades på det reformprogram för rättsvården för 2013—2015 som beretts vid justitieministeriet (Betänkanden och utlåtanden 17/2013). I syfte att trygga rättsväsendets funktion föreslås i programmet bland annat att strukturreformen av tingsrätterna fortsätter (punkt 11).

RP 270/2016 rd

Arbetsgruppen för utveckling av tingsrättsnätverket föreslog våren 2015 i sitt betänkande ”Utvecklande av tingsrättsnätverket” (Betänkanden och utlåtanden 31/2015) två alternativa modeller för utvecklande av tingsrättsnätverket (14 eller 17 tingsrätter i stället för nuvarande 27). Arbetsgruppens ändringsförslag berörde nästan samtliga tingsrätters domkretsar och verksamhetsställen.

Arbetsgruppen föreslog justeringar också av domkretsindelningen för vissa ärendegrupper som koncentrerats till tingsrätterna. Enligt dess förslag ska färre tingsrätter behandla dessa koncentrerade ärendegrupper, dvs. sjörättsmål, jordrättsmål, utökningsbesvär, företagssaneringsärenden, grupptalansmål och militära rättegångsärenden.

Justitieministeriet sände tjänstemannaarbetsgruppens betänkanden på remiss till sammanlagt cirka 300 myndigheter och samfund. Över hälften av remissinstanserna (cirka 60 %) motsatte sig reformen. Mest kritiska till reformen var de (tingsrätter, städer och kommuner) för vilka tingsrättssammanslagningen eller nedläggningen av sammanträdesplatser skulle få de största konsekvenserna. Det starkaste stödet för reformen kom från ministerierna, laglighetsövervakarna och de centrala ämbetsverken. De flesta i denna kategori ansåg att reformen och dess målsättningar är värda att stödja. Dessa remissinstanser underströk bl.a. att reformen av tingsrättsnätverket inte enbart ska ses som ett besparingsprojekt, utan att det framförallt är skäl att fästa avseende vid rättskipningens kvalitet samt vid utvecklandet av personalen och arbetsmetoderna.

Också förslaget att koncentrera särskilda ärendegrupper till färre tingsrätter än för närvarande ansågs huvudsakligen vara värt att stödja. Remissinstanserna var emellertid oeniga om vilka dessa tingsrätter skulle vara. Mest kritiserades arbetsgruppens förslag gällande jordrättsärenden. Mången remissinstans gjorde den bedömningen att frågan om minskning av jorddomstolarnas antal borde bedömas helt separat.

Remissinstansernas åsikter framgår närmare av remissammanställningen (Utvecklande av tingsrättsnätverket. Betänkanden och utlåtanden 46/2015).

Justitieministeriet tillsatte den 31 mars 2016 ett projekt för fortsatt beredning av utvecklandet av tingsrättsnätverket. Projektet baserades dels på den ovan nämnda tjänstemannaarbetsgruppens betänkande och remissvaren och dels på utredningsmännens rapport (Utveckling av behandlingen av summariska tvistemål. Utredningar och anvisningar 52/2014) och remissvaren (Betänkanden och utlåtanden 39/2015) samt på justitie- och arbetsminister Jari Lindströms riktlinjer. Enligt ministerns riktlinjer ska det i fortsättningen finnas 20 tingsrätter. Utöver tingsrätternas administrativa kanslier ska separata kanslier bevaras på fyra och sammanträdesplatser på 12 orter. Inom ramen för projektet ska också beredas förslag till koncentring av behandlingen av särskilda ärendegrupper. Enligt riktlinjerna ska dessutom summariska tvistemål koncentreras till högst två tingsrätter i varje hovrättskrets. Sådana ärenden ska behandlas av Birkalands, Egentliga Tavastlands, Kajanalands, Kymmenedalens, Uleåborgs, Österbottens och Östra Nylands tingsrätter. Frågan om koncentring av summariska ärenden behandlas i en separat arbetsgrupp (OM 6/41/2016), vars mandatperiod löper ut den 31 januari 2017. Inom ramen för reformen bedöms också möjligheterna att utveckla förfarandet med bevislig delgivning samt möjligheterna att i summariska ärenden ta ut rättegångsavgiften på förhand. Arbetsgruppen upprättar sitt förslag i form av en regeringsproposition.

Projektet för utvecklande av tingsrättsnätverket har den 14 december 2016 i enlighet med lagen om behörighet vid placering av statliga enheter och funktioner behandlats i koordineringsgruppen för regionalisering. Koordineringsgruppen förordade justitieministeriets förslag och underströk samtidigt att det vid den fortsatta beredningen och verkställigheten av reformen är skäl att fästa särskilt avseende vid att de språkliga rättigheterna tillgodoses och med-

borgarna ges jämlika möjligheter att utträta ärenden samt vid att e-tjänsterna utvecklas. Dessutom ansåg koordineringsgruppen att det i samband med att reformen verkställs är skäl att noggrant följa upp hur utbudet av övriga rättsliga tjänster utvecklas på områden där tingsrättens verksamhetsställen läggs ned.

Propositionen har behandlats av rådet för bedömning av lagstiftningen. Rådet konstaterade i sitt utlåtande från den 16 januari 2017 (VNK/2269/32/2016) att propositionen är väl skriven och ger en genomgripande uppfattning om helheten. Propositionens bakgrund, nuläge, mål och åtgärder behandlas på behörigt sätt. Konsekvensbedömningarna är i huvudsak omfattande och innehåller kvantitativa bedömningar. Rådet för bedömning ansåg att det är positivt att propositionen innehåller uppskattningar av de eurobelopp som konsekvenserna medför. Genom propositionsutkastet får man en riktgivande uppskattning av kostnadseffekterna av propositionen jämfört med nuläget. I regeringens propositionsutkast beskrivs också olika alternativ för att uppnå målet, vilket är positivt. Myndighetseffekterna behandlas uttömmande i propositionsutkastet, men de samhällsliga effekterna har delvis behandlats bristfälligt. Regeringens propositionsutkast har i enlighet med rådets rekommendationer kompletterats till exempel när det gäller de samhällsliga konsekvenserna.

5.2 Remissyttranden och hur de har beaktats

Efter remissomgången med anledning av det ovan nämnda betänkandet om utvecklande av tingsrättsnätverket hörde justitieministeriet hösten 2016 de allmänna domstolarna, vissa ministerier, Lantmäteriverket, Huvudstaben, Riksåklagarämbetet, Konkursombudsmannen, Konsumentombudsmannen samt vissa personalorganisationer och förbund med anledning av en promemoria som upprättats om koncentrerings av särskilda ärendegrupper. Remissvaren om promemorian stämde i stor utsträckning överens med remissvaren om tjänstemannarbetsgruppens förslag. Remissinstanserna stödde huvudsakligen de förslag som lades fram i promemorian, dvs. de ansåg det vara motiverat att koncentrera de särskilda ärendegrupperna till färre tingsrätter än för närvarande. De var emellertid oeniga om vilka dessa tingsrätter skulle vara. Mest stöd fick förslagen att koncentrera sjörättsärenden, grupptalanärenden och militära rättegångsärenden. De flesta understödde också promemorians ståndpunkt att man i detta sammanhang inte bör ompröva frågan om de behöriga tingsrätterna i jordrättsärenden utan att eventuella ändringsbehov bör omprövas separat. Promemorians förslag som gällde frågan om hur koncentreringen av utsökningsbesvärärenden och företagssaneringsärenden ska koncentreras väckte mest motstånd. I remissammanställningen redogörs närmare för svaren samt läggs fram förslag till justeringar med anledning av remissen.

Med anledning av remissvaren har man med avvikelse från promemorians förslag beslutat föreslå att utsökningsbesvärärenden och företagssaneringsärenden fortsättningsvis ska behandlas vid Norra Savolax och Päijänne-Tavastlands tingsrätter, medan promemorians förslag gick ut på att utsökningsbesvärärendena inom Östra Finlands hovrättskrets skulle koncentreras till Norra Savolax tingsrätt och företagssaneringsärendena till Södra Karelens tingsrätt. Dessutom ska Helsingfors tingsrätt enligt förslaget fortfarande vara behörig i militära rättegångsärenden. Däremot ska dessa ärenden inte längre behandlas vid Mellersta Finlands tingsrätt utan de ärenden som kommer från dess område ska, så som tjänstemannarbetsgruppen föreslagit, koncentreras till Egentliga Tavastlands tingsrätt.

Dessutom ordnade justitieministeriet i november och december 2016 fyra informationsmöten om regeringens propositionsutkast och projektet tidtabell. Under mötena hördes också representanter för hovrätterna, tingsrätterna, städerna och kommunerna inom deras domkretsar samt landskapsförbunden och personalorganisationerna. De fick inkomma med skriftliga yttranden.

Återkopplingen från mötena och de skriftliga yttrandena stämmer i många avseenden överens med återkopplingen om arbetsgruppsbetänkandet och promemorian som gäller koncentring av särskilda grupper av ärenden. De flesta remissinstanserna motsatte sig reformen och ansåg det vara viktigt att det nuvarande tingsrättsnätverket bevaras. En del ansåg också att reformen inte skulle ge de besparingar som eftersträvas. Diskussion väckte framför allt de språkliga rättigheterna, tillgången till rättsskydd då avstånden blir längre samt tillgången till övriga rättsliga tjänster. De som förhöll sig mest kritiskt ansåg att tidsplaneringen är misslyckad och att reformen bygger på bristfällig beredning. Det fördes å andra sidan också fram argument som talade för reformen. I en del av yttrandena ansågs reformen vara viktig med tanke på rättssäkerheten samt för utvecklande av domstolsväsendet och rättskipningen i kvalitativt hänseende.

Det konstaterades att en framgångsrik reform kräver satsningar på genomförandet av ändringen och tillräckliga resurser.

Städerna, kommunerna och landskapen framhöll vikten av medborgarnas rättssäkerhet och tillgången till rättsliga tjänster då avstånden blir längre. En del ansåg att de längre avstånden också kan leda till att förtroendet för rättsväsendet försvagas. Tingsrätterna underströk behovet av adekvata resurser, eftersom reformen för att den ska lyckas förutsätter satsningar bland annat på ledningen samt på utvecklingen av verksamheten och arbetsmetoderna. Särskild uppmärksamhet bör fästas vid att främja personalens arbetsmotivation. Personalorganisationerna framhöll att personalens ställning, välbefinnande och omställningsskydd måste tillgodoses.

I Nyland och Österbotten uppmärksammade man dessutom vikten av att de språkliga rättigheterna tillgodoses. Man var särskilt bekymrad för den svenskspråkiga kundservicen i en situation där kanslipersonalen vid nuvarande Östra Nylands och Västra Nylands tingsrätter inte är villig att börja arbeta i Vanda och Esbo. I Österbotten underströk man vikten av att bevara möjligheten att utföra domstolspraktik på svenska, vilket främjar den framtida rekryteringen av språkkunniga domare. I Rovaniemi hovrätts domkrets underströk man betydelsen av ett täckande nätverk av verksamhetsställen, i synnerhet med beaktande av områdets särdrag och de stora avstånden. Jämlikheten mellan medborgarna förverkligas inte då resorna för att uträta ärenden ytterligare förslängs i norra Finland. Det är skäl att lägga vikt vid industrins investeringar i Lappland. Också i Östra Finland ansåg man att reformen till följd av det omfattande området, de långa avstånden och de delvis dåliga trafikförbindelserna kommer att försämra tillgången till domstolsservice. Man förhöll sig också kritiskt till att propositionens regionekonomiska effekter inte i tillräcklig utsträckning tagits i beaktande. I en sammanfattning av återkopplingen redogörs närmare för de synpunkter som framfördes under informationsmötena och i de skriftliga yttrandena.

Utifrån återkopplingen har justitieministeriet för att få en uppfattning om resekostnadernas storleksklass utrett de bevisningskostnader som betalas av statsmedel samt beloppet av de ersättningar som av statsmedel betalats till enskilda biträden. Dessutom har ministeriet redogjort för en utredning om tillgången till privata juridiska tjänster på de orter där tingsrätten lades ned i samband med 2010 års reform. Även språkfrågor har beaktats till exempel när det gäller svenskspråkig domstolspraktik.

6 Samband med andra propositioner

Reformen har samband med statsbudgeten för 2019. De besparingar som kan uppnås genom reformen har redan beaktats i ramen för statsfinanserna. I statsrådets rambeslut för åren 2013—2016 har domstolarnas anslag minskats med 6 miljoner euro från år 2015. Med anledning av nedskärningarna har justitieministeriet upprättat ett reformprogram för rättsvården i syfte att ta fram åtgärder för anpassning av verksamheten till den nivå som nedskärningarna förutsätter. Utvecklandet av tingsrättsnätverket ingår i reformprogrammet för rättsvården. De

RP 270/2016 rd

besparingar som uppnås genom nätverksreformen har sålunda redan beaktats i omkostnadsanslagen. Inrättandet av tingsdomartjänster förutsätter, efter den ändring i statstjänstemannalagen som gjordes i samband med att domstolslagen stiftades, inte längre budgetbehandling. Lagen behöver sålunda inte behandlas i samband med budgeten för 2018.

I samband med reformen föreslås, såsom ovan nämns, att behandlingen av summariska tvistemål koncentreras. Det är meningen att denna reform om möjligt ska träda i kraft samtidigt som tingsrättsreformen. De personalomställningar som reformerna förutsätter och de övriga åtgärder som verkställigheten förutsätter kan emellertid bedömas och genomföras separat från varandra. Reformerna har inte heller något sådant legislativt samband med varandra som bör beaktas vid riksdagsbehandlingen.

Reformen har i det avseendet samband med landskapsreformen att avsikten är att tingsrätternas domkretsar ska bildas på motsvarande sätt som det föreslås i utkastet till regeringens proposition med förslag till landskapsreform och reform av ordnandet av social- och hälsovården samt till lagar som har samband med dem. Såsom ovan konstateras i avsnittet om de viktigaste förslagen föreslås det att landskapsindelningen justeras i fråga om fyra kommuner. Vid riksdagsbehandlingen av lagstiftningen måste det sålunda säkerställas att tingsrätternas domkretsar anpassas till landskapsindelningen enligt 5 § i lagen om införande av landskapslagen och lagen om ordnande av social- och hälsovården. Enligt förslagen ska landskapen som offentligt-grättsliga samfund i enlighet med landskapslagens 2 § inrättas redan den 1 juli 2017. Avsikten är att den ovannämnda propositionen överlämnas till riksdagen i januari 2017.

Vid kommunikationsministeriet bereds en proposition om antagande av 1974 års Atenkonvention om befordran till sjöss av passagerare och deras resgods i dess lydelse enligt protokollet från 2002 samt med förslag till lagar om sättande i kraft av de bestämmelser i protokollet som hör till området för lagstiftningen samt om ändring av sjölagen och lagen om paketresor. I propositionen föreslås en genomgripande ändring av sjölagens 21 kap. 5 § i överensstämmelse med Atenkonventionen. Avsikten är att den ovannämnda propositionen överlämnas till riksdagen i januari 2017. I propositionen beaktas reformen av tingsrättsnätverket och förslagen om koncentrerings av sjörättsärenden. Av denna anledning finns det inte något behov att i den nu aktuella propositionen föreslå ändring av den nämnda paragrafen i sjölagen.

DETALJMOTIVERING

1 Lagförslag

1.1 Domstolslagen

2 kap. Tingsrätter

3 §. Tingsrätter. I denna paragraf räknas tingsrätterna upp. På de grunder som nämns ovan i allmänna motiveringen föreslås att tingsrätterna sammanslås så att antalet minskar från nuvarande 27 till 20. Sju tingsrätter (Esbo, Hyvinge, Kemi-Torneå, Mellersta Österbottens, Tusby, Vanda och Ylivieska-Brahestads tingsrätter) ska sålunda enligt förslaget sammanslås med andra tingsrätter. På placeringsorterna för en del av de sammanslagna tingsrätterna bevaras tingsrättens administrativa kansli, kansli eller sammanträdesplats. Liksom för närvarande föreskrivs genom förordning av statsrådet om tingsrätternas domkretsar och om sammanträdesplatsernas placering genom förordning av justitieministeriet.

Enligt uppräknningen i paragrafens *1 mom.* är tingsrätterna Birkalands, Egentliga Finlands, Egentliga Tavastlands, Helsingfors, Kajanalands, Kymmenedalens, Lapplands, Mellersta Finlands, Norra Karelen, Norra Savolax, Päijänne-Tavastlands, Satakunta, Södra Karelen, Södra Savolax, Södra Österbottens, Uleåborgs, Västra Nylands, Ålands, Österbottens och Östra Nylands tingsrätt. Enligt lagens övergångsbestämmelser ska ärenden som har inletts när lagen träder i kraft, på det sätt som följer av sammanslagningarna överföras till tingsrätterna i överensstämmelse med den nya domkretsindelningen.

Enligt paragrafens *2 mom.* gäller särskilda bestämmelser för tingsrätterna när de behandlar mål och ärenden i egenskap av jorddomstolar, sjörättsdomstolar och krigsrätter. Detta motsvarar den gällande bestämmelsen. Bestämmelser om tingsrätter i egenskap av jorddomstolar ska fortsättningsvis ingå i fastighetsbildningslagen (lagförslag 2) och om sjörättsdomstolar i sjölagen (lagförslag 3). Krigsrätterna berörs inte.

5 §. Tingsrätternas domkretsar. I denna paragraf föreskrivs om grunderna för tingsrätternas domkretsar. För närvarande bestäms domkretsarna enligt kommunindelningen. Så som konstateras i allmänna motiveringen ska domkretsarna enligt förslaget fastställas på basis av landskapsindelningen. Enligt paragrafens *1 mom.* omfattar en tingsrätts domkrets ett eller flera landskap eller en eller flera kommuner i ett landskap. En tingsrätts domkrets omfattar endast en del av ett landskap endast i det fall att det i landskapet finns flera tingsrätter. Denna situation uppkommer i landskapet Nyland där det enligt förslaget kommer att finnas tre tingsrätter (Helsingfors, Västra Nylands och Östra Nylands tingsrätt). Genom förordning av statsrådet föreskrivs vilka kommuner i ett landskap som hör till respektive tingsrätts domkrets (se förordningsutkast 1).

Enligt paragrafens *2 mom.* ska, liksom för närvarande, bestämmelser om tingsrätternas domkretsar utfärdas genom förordning av statsrådet.

17 kap. Sakkunnigledamöter

2 §. En sakkunnigledamots rätt att kvarstå i uppdraget. I paragrafen föreskrivs det om en sakkunnigledamots rätt att kvarstå i uppdraget. Den motsvarar en domares rätt. På en sakkunnigledamot tillämpas dock vissa specialbestämmelser som finns i 18—21 § i kapitlet. På sakkunnigledamoten tillämpas också en avgångsålder som motsvarar en domares. Deras förordnande gäller dock högst tills de uppnår avgångsåldern (5 § 2 mom.).

Domstolslagen innehåller inte en uttrycklig bestämmelse om avsked som beviljas en sakkunnigledamot. För närvarande beviljas avsked av justitieministeriet, som för statsrådet eller republikens president föredrar de ärenden som gäller utnämning av sakkunniga. Enligt 16 kap. 1 § beviljas en domare avsked av den berörda domstolen. Eftersom en sakkunnigledamots ställning motsvarar en domares, är det motiverat att även avsked beviljas på ansökan av den domstol där ledamoten utnämnts. Det föreslås att ett nytt 2 mom. fogas till paragrafen. I momentet ska det hänvisas till nämnda bestämmelse om beviljande av avsked till domare i 16 kap. 1 §. Bestämmelsen ska också gälla militära ledamöter (militär rättegångslag 326/1983, 12 §) och sakkunnigläkare vid försäkringsdomstolen (lagen om rättegång i försäkringsdomstolen 677/2016, 16 §).

7 §. Framställning om förordnande till ett uppdrag. I denna paragraf föreskrivs om förfarandet då domstolarnas sakkunnigledamöter förordnas till sina uppdrag. I den sista meningen i paragrafens 2 mom. föreskrivs att social- och hälsovårdsministeriet ska höras i samband med att läkarledamöter förordnas till försäkringsdomstolen. Enligt paragrafen är försäkringsdomstolen skyldig att höra social- och hälsovårdsministeriet innan en framställning om förordnande av en läkarledamot lämnas till justitieministeriet. Bestämmelsen är baserad på 4 § 3 mom. i lagen om försäkringsdomstolen (132/2003). I samband med en revidering av lagen om försäkringsdomstolen (762/2015) ändrades nämnda bestämmelse så att försäkringsdomstolen i samband med ansökningsförfarandet när det gäller läkarledamöterna ska lägga fram ett förslag för justitieministeriet om vilka av sökandena som ska förordnas till uppdragen. Enligt bestämmelsen kan försäkringsdomstolen vid behov höra social- och hälsovårdsministeriet före framställningen till justitieministeriet. Syftet med ändringen har varit att förtydliga utnämningförfarandet och att anpassa det till de principer och förfaranden som gäller domarutnämningar. Av ouppmärksamhet har i domstolslagen tagits i en bestämmelse om ovillkorlig skyldighet att höra social- och hälsovårdsministeriet. Det är skäl att rätta detta fel. Avsikten med domstolslagen har inte varit att ändra den revidering av lagen om försäkringsdomstolen som trädde i kraft den 1 januari 2016. Det föreslås därför att ordalydelsen i momentet ändras i överensstämmelse med lagen om försäkringsdomstolen som har trätt i kraft före domstolslagen.

15 §. Förslag till förordnande av de av försäkringsdomstolens sakkunnigledamöter som ska vara insatta i förhållandena inom arbetslivet eller företagsverksamheten eller i militärskadeärenden. I denna paragraf föreskrivs vilka aktörer som ska lägga fram förslag till förordnande av försäkringsdomstolens sakkunnigledamöter. I paragrafens 1 mom. 1 punkten f underpunkten föreskrivs om förordnande av sakkunnigledamöter för militärskadeärenden. Bestämmelsen är baserad på 11 § 1 mom. i lagen om försäkringsdomstolen, till vilket genom lagen 762/2015 fogades en ny 6 punkt. Enligt den bestämmelsen ska sakkunnigledamöter förordnas på förslag av försvarsministeriet och de mest representativa av de organisationer som är förtrodda med ersättningstagarnas förhållanden, när det är fråga om ärenden som gäller olycksfall i militär-tjänst. I domstolslagen har av misstag tagits i den felaktiga formuleringen ”försvarsministeriet och de mest representativa arbetstagarorganisationerna”. Felet bör korrigeras. Avsikten med domstolslagen har inte varit att ändra revideringen av lagen om försäkringsdomstolen som trädde i kraft den 1 januari 2016. Det föreslås sålunda att bestämmelsens ordalydelse ändras i överensstämmelse med lagen om försäkringsdomstolen som har trätt i kraft före domstolslagen. Dessutom har det gjorts vissa språkliga ändringar i den svenskspråkiga versionen av paragrafen.

19 kap. Övrig personal

6 §. Kanslipersonalens behörighet. I denna paragraf föreskrivs om tingsrättspersonalens behörighet att på förordnande av tingsrättens lagman avgöra rättskipningsärenden. Ett sådant förordnande kan avse endast en person som har avgett en försäkran som motsvarar domarförsäk-

ran. Efter att domstolslagen trätt i kraft har ed som motsvarar domared inte längre kunnat avläggas.

Bestämmelser om skyldigheten att avlägga ed finns i förordningen om tjänsteed och tjänsteförsäkran samt domared och domarförsäkran (1183/1987, nedan edförordningen) som är en s.k. ursprunglig förordning då den har utfärdats före grundlagen. Enligt grundlagens 80 § ska genom lag utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter. När det är fråga om en individs skyldighet att avge en försäkran är det motiverat att regleringen lyfts upp till lagnivå och att motsvarande bestämmelse i förordningen upphävs. Genom lag föreskrivs också om domares och övriga domstolsledamöters skyldighet att avge domarförsäkran (domstolslagens 1 kap. 7 §). Dessutom har man med tanke på olika typer av besvärnämnder infört grundlagsenliga arrangemang för delegering av behörighet. I fråga om ledamöternas skyldighet att avge domarförsäkran föreskrivs numera huvudsakligen i lagstiftningen om respektive nämnd. Då domareden slopades justerades denna lagstiftning i samband med att domstolslagen stiftades (se RP 7/2016 rd, lagförslagen 37—42 och 53, RSv 99/2016 rd samt lagarna 709—714/2016 och 725/2016). I det sammanhanget borde också den aktuella bestämmelsen om försäkran ha tagits in i domstolslagen, men att så inte skett beror på ouppmärksamhet.

Med stöd av det som konstaterats ovan föreslås att i paragrafen tas in ett nytt *4 mom.* där det föreskrivs att tingsrättens kanslipersonal som avgör rättskipningsärenden är skyldig att avge en försäkran som motsvarar domarförsäkran. I momentet föreslås dessutom ett formulär för försäkran. Formuläret motsvarar 6 a § 2 mom. i den gällande edförordningen. Försäkran ska avges vid den tingsrätt där personen i fråga börjar sköta rättskipningsuppgifter.

1.2 Fastighetsbildningslag

241a §. I denna paragraf räknas upp de tingsrätter som är jorrdomstolar. Enligt förslaget berör propositionen inte de tingsrätter som behandlar jordrättsärenden. Vanda tingsrätt som för närvarande är behörig jorrdomstol blir efter sammanslagningen Östra Nylands tingsrätt. I paragrafen görs den justering som namnändringen förutsätter. Enligt lagens övergångsbestämmelse ska ärenden som inletts då lagen träder i kraft överföras från Vanda tingsrätt till Östra Nylands tingsrätt.

Genom förordning av statsrådet föreskrivs om jorrdomstolarnas jordkretsar på motsvarande sätt som för närvarande. I förordningen görs den tekniska justering som nämns ovan (se förordningsutkast 2).

259 §. I denna paragraf föreskrivs om behandlingen av ärenden vid jorrdomstolarna. Ärendena ska i regel behandlas vid huvudförhandling. Enligt paragrafens *3 mom.* behöver huvudförhandling dock inte hållas, om saken är av sådan art att den inte kräver huvudförhandling och parterna går med på skriftlig behandling. Det föreslås att till paragrafens *3 mom.* fogas en bestämmelse enligt vilken ett ärende kan avgöras vid skriftligt förfarande när behandlingen avser besvär över ett avgörande i ett inskrivningsärende som avses i 9 kap. i jordabalken (540/1995). Dessa ärenden är i regel mycket enkla och klara i bevisningshänseende och i dem läggs inte fram muntlig bevisning. Sålunda behövs i allmänhet inte någon huvudförhandling. Huvudförhandling ska dock även i dessa ärenden hållas på yrkande av en part eller om avgörandet annars kräver muntlig förhandling. Avgörandet kräver muntlig förhandling åtminstone då det finns behov att höra parter eller lägga fram personbevisning. Också då ett ärende är oklart och utredningen av ett ärende förutsätter muntlig förhandling måste huvudförhandling hållas. Dessutom har den svenskspråkiga ordalydelsen i momentet språkgranskats.

1.3 Sjölagen

21 kap. Laga domstol och rättegång i sjörättsmål

I detta kapitel föreskrivs om de tingsrätter som är sjörättsdomstolar, om deras regionala behörighet i olika typer av sjörättsärenden samt om sjörättsdomstolens sakkunniga. Enligt förslaget ska sjörättsärenden från Fastlandsfinland koncentreras till Helsingfors tingsrätt. Ålands tingsrätt ska också i fortsättningen vara behörig att behandla sjörättsärenden. I kapitlet föreslås de justeringar som koncentrereringen förutsätter. Samtidigt föreslås tekniska och språkliga justeringar i bestämmelserna. Det har även gjorts vissa språkliga ändringar i den svenskspråkiga lagtexten.

1 §. Sjørättsdomstolarna. I denna paragraf räknas de tingsrätter (sjörättsdomstolar) upp som är behöriga i sjörättsärenden. Enligt paragrafens *1 mom.* är endast Ålands och Helsingfors tingsrätter sjörättsdomstolar, medan sjörättsdomstolarna för närvarande är sex till antalet (en i varje hovrättsdomkrets samt Ålands tingsrätt). Enligt lagens övergångsbestämmelse ska de tingsrätter vilkas behörighet upphör vara behöriga att behandla ärenden som inlets före lagens ikraftträdande.

I paragrafens *2 mom.* föreskrivs om tingsrätternas domkretsar i sjörättsärenden. Enligt bestämmelsen består Ålands sjörättsdomstols domkrets av landskapet Åland medan Helsingfors sjörättsdomstols domkrets omfattar hela det övriga Finland. För närvarande föreskrivs i momentet om sjörättsdomstolens domföra sammansättning vid behandlingen av sjöförklaringar, kvarstad på fartyg, förfarandet vid fartygs förklarande för icke iståndsättligt samt missnöje med besiktning eller värdering. Det föreslås att regleringen av sjörättsdomstolens domförhet överförs till en ny 1a §.

I gällande *3 och 4 mom.* föreskrivs om sakkunniga vid sjörättsdomstolen. Det föreslås att bestämmelserna flyttas till 2 §.

1 a §. Sjørättsdomstolens domförhet. De föreslagna bestämmelserna om sjörättsdomstolens domförhet stämmer överens med de gällande. Paragrafen är ny. Den nuvarande regleringen av domförheten är en aning otydlig, eftersom det i sjölagen inte finns någon uttrycklig bestämmelse om sjörättsdomstolens grundsammansättning. Sjørättsdomstolen är i princip domför på motsvarande sätt som tingsrätten. I 2 kap. i rättegångsbalken föreskrivs om tingsrättens domförhet. I kapitlets 1 § 1 mom. och 3 § föreskrivs om tingsrättens s.k. grundsammansättning. Enligt nämnda bestämmelser är tingsrätten i brottmål domför med ordföranden och två nämndmän och i tvistemål med tre lagfarna medlemmar. Under vissa förutsättningar kan ärenden behandlas också i någon annan sammansättning. I syfte att förtydliga regleringen föreskrivs i paragrafens *1 mom.* uttryckligen att i fråga om sjörättsdomstolens domförhet gäller vad som i 2 kap. i rättegångsbalken föreskrivs om tingsrättens domförhet.

I paragrafens *2 mom.* föreskrivs om sjörättsdomstolens domförhet med endast en ledamot. Enligt den föreslagna bestämmelsen är sjörättsdomstolen domför med ordföranden ensam t.ex. i ärenden som gäller kvarstad på fartyg och sjöförklaring. Detta stämmer överens med gällande 21 kap. 1 § 2 mom.

Enligt sjölagens 21 kap. 1 § 3 mom. ska sjörättsdomstolens ordförande biträdas av två i sjöfartsväsendet kunniga och erfarna samt ojäviga personer som är närvarande vid behandlingen. De sakkunniga behöver emellertid inte vara närvarande om ordföranden i sjörättsdomstolen med hänsyn till sakens ringa betydelse eller dess beskaffenhet så beslutar. De sakkunnigas uppgift är att biträda ordföranden. De deltar inte i avgörandet och hör således inte till domstolens domföra sammansättning. Med beaktande av detta är det motiverat att precisera den gäl-

lande regleringen så att det föreskrivs om de sakkunnigas deltagande i en egen paragraf, dvs. i 2 §.

2 §. Sakkunniga vid sjörättsdomstolen. I denna paragraf föreskrivs om sjörättsdomstolens sakkunniga. Regleringen motsvarar gällande 21 kap. 1 § 3 och 4 mom. samt 2 §. I paragrafen föreslås språkliga och tekniska justeringar.

I paragrafens 1 mom. föreskrivs i överensstämmelse med 21 kap. 1 § 3 mom. att de sakkunniga ska delta i behandlingen av sjörättsärenden. Det föreslås att gällande 1 mom. om tjänsteed justeras och överförs till 3 mom. som andra mening.

I paragrafens 2 mom. föreskrivs i överensstämmelse med det gällande momentet om de sakkunnigas uppgifter.

I paragrafens 3 mom. föreskrivs om förordnande av sakkunniga. Liksom enligt gällande 21 kap. 1 § 4 mom. ska sjörättsdomstolen utse sjöfartssakkunniga och suppleanter för dem för två år i sänder. För närvarande ska de sakkunniga avlägga tjänsteed innan de tar emot uppdraget. Eftersom de sjöfartssakkunniga verkar vid domstolen utan att vara domare är det motiverat att de avger en försäkran som motsvarar domarförsäkran. En sådan försäkran ska avges också av de som hör till tingsrättens kanslipersonal och avgör rättskipningsärenden. Bestämmelser om försäkran finns i domstolslagens 19 kap. 6 § 4 mom. (se lagförslag 1).

I paragrafens 4 mom. föreskrivs om sakkunnigarvode. Till innehållet motsvarar momentet gällande 3 mom. I paragrafen föreslås emellertid en hänvisning direkt till domstolslagens 17 kap. 22 § där det föreskrivs om sakkunnigledamöters arvode.

3 §. Behörig domstol i tvistemål. I denna paragraf föreskrivs om sjörättsdomstolens regionala behörighet i tvistemål som avses i sjölagen. Det föreslås att bestämmelsen justeras på det sätt som förutsätts till följd av att färre tingsrätter kommer att verka som sjörättsdomstolar.

3 b §. Behörig domstol vid bärgningsföretag. I denna paragraf föreskrivs om sjörättsdomstolens regionala behörighet i ärenden som gäller bärgarlön eller särskild ersättning enligt sjölagens 16 kap. Det föreslås att bestämmelsen justeras på det sätt som förutsätts till följd av att färre tingsrätter kommer att verka som sjörättsdomstolar.

9 §. Behörig domstol i brottmål. I denna paragraf föreskrivs om sjörättsdomstolens regionala behörighet i sådana brottmål som avses i sjölagen. Det föreslås att bestämmelsen justeras på det sätt som förutsätts till följd av att färre tingsrätter kommer att verka som sjörättsdomstolar.

13 §. Ändringssökande. I denna paragraf föreskrivs om överklagande sjörättsdomstolens beslut. Ålands tingsrätt hör till Åbo hovrätts domkrets och Helsingfors tingsrätt till Helsingfors hovrätts domkrets. Med beaktande av det ringa antalet sjörättsärenden och den sakkunskap som behövs i sådana ärenden är det motiverat att bägge sjörättsdomstolarnas beslut kan överklagas hos samma hovrätt. Enligt den föreslagna paragrafen söks ändring i sjörättsdomstolens avgöranden hos Helsingfors hovrätt så som föreskrivs i rättegångsbalken. Liksom enligt gällande lag får ändring inte sökas i avgöranden som avser klander av dispasch enligt 21 kap. 8 §.

23 kap. Särskilda stadganden

1 §. Handhavande av sjörättsdomstols uppgifter i landskapet Åland. Det föreslås att paragrafens föräldrade hänvisning till handhavande av sjörättsdomstols uppgifter i landskapet Åland upphävs. Såsom ovan konstaterats är Ålands tingsrätt behörig sjörättsdomstol i ärenden inom landskapet Åland.

1.4 Lagen om grupptalan

3 §. Behörig domstol. I denna paragraf föreskrivs om behörig domstol i grupptalansmål. Enligt förslaget är Helsingfors tingsrätt den enda behöriga tingsrätten i sådana mål. Dess domkrets omfattar sålunda hela landet. Behörigheten i grupptalansmål upphör för fyra tingsrätter. I lagen föreslås en övergångsbestämmelse enligt vilken nämnda tingsrätter är behöriga att behandla ärenden som har inletts hos dem när lagen träder i kraft. Hittills har emellertid inte en enda grupptalan väckts. Dessutom har den svenskspråkiga versionen av paragrafen språkgranskats.

1.5 Utsökningsbalken

11 kap. Sökande av ändring i utmätningsmannens förfarande

2 §. Behörig domstol. Paragrafens 1 mom. stämmer överens med det gällande momentet.

I paragrafens 2 mom. föreskrivs om behöriga tingsrätter i ärenden som gäller utsökningsbesvär. Förslaget innebär att antalet behöriga tingsrätter i dessa ärenden minskar från 14 till nio. Dessa är Birkalands, Egentliga Finlands, Helsingfors, Norra Savolax, Päijänne-Tavastlands, Uleåborgs, Västra Nylands, Ålands och Österbottens tingsrätter. Genom förordning av statsrådet föreskrivs om domkretsarna för dessa ärenden.

Enligt paragrafens 3 mom. ska ändring sökas hos den tingsrätt inom vars domkrets verkställighetsåtgärden har utförts. Detta stämmer överens med det gällande momentet.

I lagens övergångsbestämmelse föreskrivs att ärenden som inletts när lagen träder i kraft ska överföras till nya tingsrätter efter sammanslagningen. Enligt övergångsbestämmelsen ska dessutom de tingsrätter vilkas behörighet upphör vara behöriga att behandla ärenden som inletts innan lagen träder i kraft. Detta innebär att nya Östra Nylands tingsrätt blir behörig att behandla ärenden som överförts till den från Vanda tingsrätt, trots att vid den enligt förslaget inte i fortsättningen ska behandlas utsökningsbesvärärenden.

1.6 Lagen om företagssanering

67 §. Behörig domstol i ett ärende som gäller saneringsförfarande. I paragrafens 1 mom. föreskrivs om tingsrätter som är behöriga i företagssaneringsärenden. Enligt förslaget ska företagssaneringsärenden behandlas i nio tingsrätter. Dessa är desamma som i fråga om utsökningsärenden. Dessa ärenden ska sålunda i fortsättningen behandlas i Birkalands, Egentliga Finlands, Helsingfors, Norra Savolax, Päijänne-Tavastlands, Uleåborgs, Västra Nylands, Ålands och Österbottens tingsrätter. Genom förordning av statsrådet ska också i fortsättningen föreskrivas om dessas domkretsar. Behörigheten upphör sålunda för fem tingsrätter som enligt lagens övergångsbestämmelse dock ska vara behöriga att behandla företagssaneringsärenden som inletts före lagens ikraftträdande.

I paragrafens 2 mom. föreskrivs om domstolarnas regionala behörighet i företagssaneringsärenden. Bestämmelsen stämmer överens med den gällande. Dessutom har den svenskspråkiga versionen av paragrafen språkgranskats.

1.7 Militära rättegångslagen

1 §. I denna paragraf föreskrivs om behandling av militära rättegångsärenden och om behöriga tingsrätter. Paragrafens 1 mom. stämmer överens med det gällande momentet.

Enligt förslaget ska de nuvarande 15 behöriga tingsrätterna i militära rättegångsärenden minskas till åtta. Enligt paragrafens 2 mom. ska dessa vara Egentliga Finlands, Egentliga Tavastlands, Helsingfors, Kajalanads, Kymmenedalens, Lapplands, Satakunta och Västra Nylands tingsrätter. Fullföljdsdomstol ska fortsättningsvis vara Helsingfors hovrätt. Enligt lagens övergångsbestämmelse ska de tingsrätter vilkas behörighet i dessa ärenden upphör dock vara behöriga att slutbehandla ärenden som inletts före lagens ikraftträdande.

1.8 Lagen om domstolspraktik

14 §. Tingsnotariens befogenheter vid tingsrätten. I denna paragraf föreskrivs om tingsnotariens befogenheter under praktikperioden. Lagen om domstolspraktik (674/2016) stiftades i samband med domstolslagen. Den trädde i kraft den 1 januari 2017. I den sammanställs de bestämmelser om domstolspraktik som ingår i tingsrättslagen (581/1993), hovrättslagen (56/1994), lagen om förvaltningsdomstolar (430/1999) och statsrådets förordning om domstolspraktik (1043/2011). Enligt den tidigare lagstiftningen fick en tingsnotarie utan särskilt förordnande utföra samma uppgifter som tingsrättens kanslipersonal. Till den kategorin hör de uppgifter som avses i 22 § i tingsrättsförordningen (582/1993), dvs. att utfärda stämning och intyg, expediera meddelanden samt andra uppgifter i anslutning till förberedelse, behandling eller verkställighet av rättskipningsärenden. Dessa uppgifter regleras numera i domstolslagens 19 kap. 6 § 3 mom. Avsikten har varit att den paragraf som det här är fråga om ska motsvara den tidigare regleringen. I paragrafen hänvisas emellertid felaktigt till domstolslagens 19 kap. 6 § 1 mom. Det föreslås att hänvisningen rättas så som konstateras ovan.

2 Närmare bestämmelser och föreskrifter

Reformen förutsätter justeringar i sex av statsrådets och i tre av justitieministeriets förordningar (se förordningsutkast).

Enligt domstolslagens 2 kap. 4 § 3 mom. och 5 § 2 mom. ska tingsrätternas domkretsar liksom för närvarande fastställas genom förordning av statsrådet samt placeringen av kanslierna och sammanträdesplatserna fastställas genom förordning av justitieministeriet. I förordningarna föreslås ändringar som anpassar dem till den domkretsindelning och det nätverk av verksamhetsställen som blir resultatet av de tingsrättssammanslagningar som ovan beskrivs i avsnittet om de viktigaste förslagen.

På motsvarande sätt ska statsrådsförordningarna om tingsrätternas domkretsar när det är fråga om jorddomstolsärenden, utökningsbesvärärenden och företagssaneringsärenden justeras på det sätt som tingsrättssammanslagningen och koncentreringen av särskilda ärendegrupper förutsätter. Också justitieministeriets förordning om jordrättsingenjörernas samarbetsområden justeras på det sätt som tingsrättssammanslagningen förutsätter.

Till följd av tingsrättssammanslagningen måste också statsrådets förordning om hovrätternas placeringsorter och domkretsar (866/2016) justeras.

Eftersom reformen innebär att också tvåspråkiga tingsrätter sammanslås måste det göras ändringar i statsrådets förordning om placering av domartjänster som kräver särskilda språkkunskaper. Antalet sådana tjänster motsvarar det nuvarande, men för språkdokumentation vid Österbottens tingsrätt kommer det i fortsättningen att förutsättas utmärkta kunskaper i finska i stället för utmärkta kunskaper i svenska.

Dessutom måste justitieministeriets förordning om handläggning av häktningsärenden och andra brådskande ärenden vid tingsrätter i vissa fall (953/2013) justeras i överensstämmelse med tingsrättssammanslagningarna.

3 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Det föreslås att lagarna träder i kraft samtidigt den 1 januari 2019, med undantag för ändringarna i 17 kap. 2, 7 och 15 § samt 19 kap. 6 § i domstolslagen samt 14 § i lagen om domstolspraktik. Dessa ändringar har inte något samband med reformen av tingsrättsnätverket och det föreslås därför att de träder i kraft så snart som möjligt.

Genom de föreslagna lagarna ändras tingsrätternas organisation. Reformen innebär att en del av personalen vid de tingsrätter som sammanslås flyttar till en annan ort. Verkställigheten av reformen förutsätter också lokalarrangemang. Tingsrätternas ändrade domkretsindelning och fördelning av verksamhetsställen förutsätter dessutom ändringar i flera förordningar. Av dessa skäl är det nödvändigt att reservera tillräckligt med tid för lagens verkställighet och förberedelserna för den.

Eftersom genomförandet av förslagen dels förutsätter flera förordningsändringar och dels också lokal- och tjänstearrangemang är det motiverat att verkställighetsåtgärder kan vidtas så snart som möjligt efter det att lagstiftningen antagits.

I övergångsbestämmelserna till lagen om ändring av domstolslagen föreskrivs om överföring av ärenden som inletts till sammanslagna domstolar. Överföringarna ska ske enligt sammanslagningarna, dvs. från Esbo tingsrätt till Västra Nylands tingsrätt, från Kemi-Torneå tingsrätt till Lapplands tingsrätt, från Mellersta Österbottens tingsrätt till Österbottens tingsrätt, från Tusby tingsrätt till Östra Nylands tingsrätt, från Vanda tingsrätt till Östra Nylands tingsrätt och från Ylivieska-Brahestads tingsrätt till Uleåborgs tingsrätt. För Hyvinge tingsrätts vidkommande innebär detta att till Egentliga Tavastlands tingsrätt ska överföras ärenden som inletts i Riihimäki och Hausjärvi medan ärenden från domkretsens övriga kommuner ska överföras till Östra Nylands tingsrätt.

På motsvarande sätt ska i lagarna om ändring av fastighetsbildningslagen, sjölagen, lagen om grupptalan, utskökningsbalken, företagssaneringslagen och av militära rättegångslagen tas in övergångsbestämmelser för överföring till de nya tingsrätterna av ärenden som hör till respektive särskilda ärendegrupper och har inletts innan lagen träder i kraft. Detta gäller enligt förslaget utskökningsbesvärärenden och företagssaneringsärenden som från Esbo tingsrätt ska överföras till nya Västra Nylands tingsrätt samt jordrättsärenden och utskökningsbesvärärenden som ska överföras från Vanda tingsrätt till nya Östra Nylands tingsrätt.

I fråga om de särskilda ärendegrupperna är utgångspunkten dessutom den att en tingsrätt som är behörig då ändringslagen träder i kraft och som bevaras vid reformen kommer att vara behörig att slutbehandla ärenden som inletts vid tingsrätten. Sålunda ska Egentliga Finlands, Södra Savolax, Uleåborgs och Österbottens tingsrätter, som när lagstiftningen träder i kraft är behöriga i sjörättsärenden, slutbehandla sådana ärenden som vid ikraftträdandet eventuellt har inletts vid dem. Detsamma gäller Egentliga Finlands, Norra Savolax, Uleåborgs och Österbottens tingsrätter som är behöriga att behandla grupptalansmål. Med beaktande av att det är fråga om små ärendemängder kommer det visserligen knappast att finnas några ärenden att överföra i dessa grupper. Likaså ska Mellersta Finlands, Lapplands, Satakunta och Södra Karelen tingsrätter som för närvarande är behöriga i utskökningsbesvärärenden slutbehandla ärenden som har inletts vid dem när lagstiftningen träder i kraft. Detta gäller dessutom också utskökningsbesvärärenden som från Vanda tingsrätt överförs till Östra Nylands tingsrätt, trots att Östra Nylands tingsrätt i fortsättningen inte kommer att behandla ärenden som hör till denna grupp. På motsvarande sätt kan Lapplands, Mellersta Finlands, Norra Karelen, Satakunta och Södra Karelen tingsrätter som är behöriga i företagssaneringsärenden slutbehandla ärenden som har inletts vid dem innan lagstiftningen träder i kraft. Vidare ska Birkalands,

Mellersta Finlands, Norra Karelens, Norra Savolax, Södra Karelens, Päijänne-Tavastlands och Österbottens tingsrätter ska slutbehandla militära rättegångsärenden som har inletts vid dem.

Eftersom Esbo, Hyvinge, Kemi-Torneå, Mellersta Österbottens, Tusbys, Vanda och Ylivieska-Brahestads tingsrätter sammanslås med andra tingsrätter, gäller efter ikraftträdandet enligt domstolslagens övergångsbestämmelse i fråga om dem vad som någon annanstans föreskrivs om Västra Nylands, Egentliga Tavastlands, Lapplands, Österbottens, Östra Nylands och Uleåborgs tingsrätter.

Såsom ovan konstateras i den allmänna motiveringen ska de anställda vid de tingsrätter som omstruktureras enligt sina uppgifter flytta till de nya tingsrätterna. Detta ska ske med iakttagande av vad som i domstolslagens 14 kap. 4 § föreskrivs om förflyttning av domare vid omstrukturering vid domstolsväsendet och vad som i statstjänstemannalagens 5 a § föreskrivs om övriga tjänstemäns ställning. Det behövs sålunda inga övergångsbestämmelser om personalförflyttning. Vid tingsrätter som inrättats genom sammanslagning av domkretsar kan vid behov finnas flera än en lagmanstjänst (domstolslagens 2 kap. 6 § 3 mom.). Av dessa skulle endast en vara ledande lagman. Lagmän utnämns för sju år i sänder.

4 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

I grundlagens 103 § föreskrivs om domarnas rätt att kvarstå i tjänsten. Deras rätt är starkare än övriga tjänstemäns. Enligt paragrafen får en domare inte förklaras förlustig sin tjänst på annat sätt än genom dom av domstol. En domare får inte heller utan eget samtycke förflyttas till en annan tjänst, om inte förflyttningen beror på omorganisation av domstolsväsendet. Domarnas ställning och rätt att kvarstå i tjänsten tryggas dessutom genom domstolslagens 14 kap. 4 § där det föreskrivs om förfarandet vid omstrukturering av domstolsväsendet. Eftersom propositionen gäller omstrukturering av domstolsväsendet, vilket innebär att domarnas ställning sålunda är tryggad, är propositionen inte problematisk från grundlagssynpunkt.

I grundlagens 17 kap. föreskrivs om språkliga rättigheter. Bestämmelsen förutsätter dels att språken behandlas jämlikt i formellt hänseende och dels också att den faktiskt jämlikheten mellan den finskspråkiga och den svenskspråkiga befolkningen tryggas bl.a. i fråga om ordnandet av samhällsliga tjänster. Paragrafen har tolkats parallellt med grundlagens 122 § där det föreskrivs att när förvaltningen organiseras ska en indelning i sinsemellan förenliga områden eftersträvas så att den finskspråkiga och den svenskspråkiga befolkningens möjligheter att erhålla tjänster på det egna språket tillgodoses enligt lika grunder. I grundlagspropositionen (RP 1/1998 rd) framhölls vikten av att de grundläggande språkliga rättigheterna enligt grundlagens 17 § beaktas då förvaltningen organiseras samt att för den finskspråkiga och den svenskspråkiga befolkningen tryggas jämlika möjligheter att få service på sitt eget språk. I bestämmelsen understryks kravet på språklig jämlikhet så att dessa möjligheter ska tryggas på enahanda grunder (RP 1/1998 rd, s. 177/I, GrUU 21/2009 rd s. 3 och GrUU 37/2016 rd, s. 7).

I sitt betänkande med anledning av grundlagspropositionen konstaterade utskottet i sin bedömning av grundlagens 122 § att de språkliga förhållandena kan vara ett sådant särskilt skäl som berättigar till avsteg från i och för sig förenliga områden (GrUB 10/1998 rd, s. 33). Enligt utskottets åsikt innebär detta bl.a. att om en administrativt fungerande områdesindelning kan definieras på flera alternativa sätt, förutsätter skyldigheten att trygga de grundläggande rättigheterna att man väljer det alternativ som bäst tillgodoser de grundläggande språkliga rättigheterna. Samma princip upprepades sedermera också i utlåtandet (GrUU 67/2014 rd s. 14) om regeringens proposition (RP 324/2014 rd) med förslag till lag om ordnandet av social- och hälsovården samt till vissa lagar som hänför sig till den. Till denna princip hänvisas också i utlåtandet (GrUU 20/2013 rd, s. 8) om revidering av kommunindelningsslagen och i samband med statsrådets redogörelse till riksdagen om verkställandet och utfallet av regionförvaltningsre-

RP 270/2016 rd

formen (GrUU 15/2013 rd, s. 2). Utskottet har betonat att ändringar i kommunindelningen inte får påverka kommunens språkliga ställning eller försämra språkgruppernas möjligheter att klara sig på sitt eget språk (GrUB 10/1998 rd, s. 33//II, GrUU 37/2006 rd, s. 7//II och GrUU 33/2009 rd, s. 2//II).

I anslutning till reformen av regionförvaltningen har utskottet vidare konstaterat att det finns risk för att möjligheterna för dem som hör till en språklig minoritet att få tillgång till tjänster på sitt eget språk, liksom också deras möjligheter till medinflytande i den regionala förvaltningen över lag, ställs på spel, inte minst om den språkliga minoriteten blir en mycket liten grupp i periferin. I princip är det åtminstone ett problem ur grundlagssynvinkel om det bara finns en enda tvåspråkig kommun inom en myndighets eller centrals verksamhetsområde. Dessutom har utskottet understrukit att de grundläggande språkliga rättigheterna måste beaktas redan vid beredningen av områdesindelningar och ändringar i dem. I samband med en reform som berör hela den statliga regionförvaltningen är det viktigt att göra en grundlig bedömning av hur olika tänkbara områdesindelningar tillgodoser den finskspråkiga och den svenskspråkiga befolkningens faktiska möjligheter att få tjänster på sitt eget språk i enlighet med grundlagens krav (GrUU 21/2009 rd, s. 3).

Dessutom har grundlagsutskottet nyligen i samband med behandlingen av regeringens proposition med förslag till lagar om ändring av hälso- och sjukvårdslagen och av socialvårdslagen (RP 224/2016 rd) konstaterat att bestämmelserna i grundlagens 17 § 2 mom. förutsätter att också den föreslagna lösningen i allt väsentligt tryggar den svenskspråkiga befolkningens rätt till brådskande sjukvård och andra social-, hälsovårds- och sjukvårdstjänster på det egna språket och på samma grunder som gäller för den finskspråkiga befolkningen. En förutsättning för att lagförslaget skulle kunna behandlas i vanlig lagstiftningsordning var enligt utskottets åsikt att de språkliga rättigheterna tillgodoses genom att sjukhuset åläggs en uttryckligen lagfäst skyldighet att se till att de svenskspråkiga som i praktiken kan använda sitt eget språk (GrUU 63/2016 rd, s. 6).

Dessutom har grundlagsutskottet med hänvisning till 122 § i grundlagen poängterat att det måste ses till att de språkliga rättigheterna enligt grundlagens 17 § fullföljs när de statliga region- och lokalmyndigheternas verksamhetsområden organiseras genom bestämmelser och beslut på lägre nivå än lag. Enligt grundlagsutskottet hindrar grundlagen inte i sig att det i lag anges att den som utfärdar förordningen ska föreskriva om myndigheternas verksamhetsområden och verksamhetsställen. Enligt såväl 17 § som 122 § i grundlagen gäller att när statens region- och lokalförvaltning organiseras ska särskild uppmärksamhet fästas vid de språkliga rättigheterna. (GrUU 21/2009 rd, s. 2//II och 3//I). Motsvarande ställningstaganden har också framförts i fråga om ordnande av social- och hälsovårdstjänster, utskökningsväsendets förvaltning och lokalpolisens verksamhetsområden (GrUU 63/2016 rd, s. 6, GrUU 42/2006 rd, s. 3//I och GrUU 29/2006 rd, s. 2//II,).

Grundlagsutskottet har i sin tolkningspraxis inte tagit ställning till förhållandet mellan grundlagens 122 § och det oberoende domstolsväsendet. Det är klart att det allmännas skyldighet enligt grundlagens 17 § tillgodoses de språkliga rättigheterna måste beaktas vid omstruktureringen av tingsrätterna. Såsom ovan redan konstaterats innebär tingsrättsreformen att tvåspråkiga tingsrätter sammanslås. Deras domkretsar kommer enligt förslaget också i fortsättningen att omfatta både enspråkiga och tvåspråkiga kommuner. Tingsrätternas domkretsar fastställs på basis av landskapsindelningen. Ett undantag utgör tvåspråkiga Pyttis kommun som hör till det annars enspråkiga landskapet Kymmenedalen och som enligt förslaget ska hänföras till tvåspråkiga Östra Nylands tingsrätt. Detta är inte problematiskt med beaktande av grundlagsutskottets ovan nämnda ställningstagande, eftersom avsikten med förslaget är att säkerställa att de språkliga rättigheterna tillgodoses.

Propositionen innebär inte att den språkliga indelningen av tingsrätterna ändras, med undantag för Österbottens tingsrätt vars arbetsspråk byts från svenska till finska. Tingsrättens arbetsspråk är inte avgörande med tanke på tillgodoseendet av medborgarnas grundläggande språkliga rättigheter, eftersom behandlingsspråket bestäms enligt kundens språk. Vid en tingsrätt kan också inrättas en språkavdelning vars arbetsspråk kan vara svenska. Utvidgningen av domkretsarna innebär att de svenskspråkigas andel i sammanslagna Östra Nylands och Västra Nylands tingsrätter minskar en aning. Inte heller detta har i och för sig någon betydelse för tillgodoseendet av de språkliga rättigheterna, om tingsrätterna fortsättningsvis kan ge service också på minoritetsspråket.

Så som nämns i avsnittet om genomförandalternativen har under beredningen av propositionen framförts åsikten att tillgodoseendet av de grundläggande språkliga rättigheterna förutsätter att separata kanslier bevaras på starkt svenskspråkiga områden, dvs. i detta fall i Borgå och Raseborg. Denna åsikt bygger på att de nuvarande tingsrätternas svenskspråkiga personal inte är villig att flytta till nya orter, där det inte heller är möjligt att rekrytera motsvarande personal. För det andra har man gjort den bedömningen att den svenskspråkiga befolkningens vilja att använda sitt eget språk minskar om funktionerna från starkt svenskspråkiga orter (Borgå och Raseborg) koncentreras till mera finskspråkiga områden (Vanda och Esbo).

Det är nödvändigt att genomföra reformen för att den grundläggande rätten till rättssäkerhet också i framtiden ska kunna tillgodoses på ett effektivt och kvalitativt sätt. Propositionens primära målsättning är att förstärka tingsrätterna genom att bilda administrativt större enheter. Detta förutsätter att man minskar antalet tingsrätter och verksamhetsställen. I samband med reformen har tingsrättsnätverket bedömts som en helhet och avsikten är att skapa ett i funktionellt hänseende effektivt och geografiskt sett tillräckligt täckande nätverk av verksamhetsställen. Vid bedömningen har också de språkliga rättigheterna beaktats liksom även alternativa sätt att genomföra reformen. Man har försökt ta fram en lösning som så väl som möjligt uppfyller alla dessa delvis motstridiga kriterier. På denna grund anser regeringen att det med beaktande av reformens målsättningar inte är motiverat att bevara kanslierna i Borgå och Raseborg. De språkliga rättigheterna måste sålunda tillgodoses på något annat sätt.

Större enheter har bättre möjligheter att tillgodose de språkliga rättigheterna genom att bilda förstärkta sammansättningar eller inrätta en språkavdelning för svenskspråkiga ärenden. Större enheter kan också satsa på språkundervisning för personalen samt erbjuda mångsidiga möjligheter också för rättstradenomutbildning och domstolspraktik. Vid rekryteringen av rättstradenomer och tingsnotarier är det skäl att fästa större avseende vid språkkunskaperna. Genom att bilda större enheter är det sålunda också möjligt att främja tillgodoseendet av de språkliga rättigheterna till och med så att de i framtiden kan tillgodoses bättre än för närvarande. En förutsättning är dock att de fästs särskilt avseende vid de språkliga rättigheterna och att man vid de sammanslagna tingsrätterna satsar på att tillgodose dem.

En förutsättning för att de grundläggande språkliga rättigheterna faktiskt tillgodoses på ett jämlikt sätt är att de tvåspråkiga domstolarna har tillräckligt många anställda som behärskar både finska och svenska. Detta säkerställs för det första genom att vid de tvåspråkiga tingsrätterna placeras språkdokumentationstjänster som det föreskrivs om i lagen. Antalet sådana tjänster minskar inte till följd av reformen. För det andra måste man se till att det finns tillräckligt med svenskkunnig kanslipersonal vid de tvåspråkiga tingsrätterna. Genom förordning av statsrådet föreskrivs om behörighetsvillkoren när det gäller de anställdas språkkunskaper. Enligt förordningen ska det dessutom när kanslipersonal rekryteras till en tvåspråkig tingsrätt fästas avseende vid att tjänsteuppdrag som förutsätter användning av finska eller svenska kan tilldelas personer som behärskar språket i fråga. Bestämmelsen har en särskild betydelse för de tvåspråkiga tingsrätter som sammanslås i samband med reformen. På så sätt kan den svenskspråkiga kundservicen tryggas trots sammanslagningarna. Detta är fallet också då de nuvarande

RP 270/2016 rd

tvåspråkiga tingsrätternas språkkunniga personal inte tillsammans med sina uppgifter flyttar till de nya tingsrätterna. Med beaktande av befolkningsunderlaget i de tvåspråkiga tingsrätternas domkretsar finns det ingen anledning att anta att tillräckligt många språkkunniga personer inte skulle kunna rekryteras till de nya tvåspråkiga tingsrätterna.

Genom reformen försämras inte heller den samiskspråkiga befolkningens rätt att enligt grundlagens 17 § 2 mom. använda sitt eget språk vid uträttandet av ärenden i tingsrätten.

Enligt regeringens uppfattning kan propositionen på basis av vad som konstateras ovan behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Med stöd av vad som anförs ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag

om ändring av domstolslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i domstolslagen (673/2016) 2 kap. 3 och 5 §, 17 kap. 2, 7 och 15 § samt 19 kap. 6 §
som följer:

2 kap.

Tingsrätter

3 §

Tingsrätter

Tingsrätter är Birkalands, Egentliga Finlands, Egentliga Tavastlands, Helsingfors, Kajana-lands, Kymmenedalens, Lapplands, Mellersta Finlands, Norra Karelen, Norra Savolax, Päijänne-Tavastlands, Satakunta, Södra Karelen, Södra Savolax, Södra Österbottens, Uleåborgs, Västra Nylands, Ålands, Österbottens och Östra Nylands tingsrätt.

Särskilda bestämmelser gäller för tingsrätterna när de behandlar mål och ärenden i egenskap av jorddomstolar, sjörättsdomstolar och krigsrätter.

5 §

Tingsrätternas domkretsar

En tingsrätts domkrets omfattar ett eller flera landskap eller en eller flera kommuner i ett landskap, om det inte särskilt genom lag föreskrivs något annat om tingsrätternas behörighet.

Bestämmelser om tingsrätternas domkretsar utfärdas genom förordning av statsrådet.

17 kap.

Sakkunnigledamöter

2 §

En sakkunnigledamots rätt att kvarstå i uppdraget

På sakkunnigledamöters rätt att kvarstå i uppdraget till utgången av mandattiden tillämpas, med i 18—21 § föreskrivna undantag, vad som föreskrivs om rätten för innehavare av domartjänst att kvarstå i tjänsten.

Vad som i 16 kap. 1 § föreskrivs om avsked som beviljas en domare tillämpas också på en sakkunnigledamot.

7 §

Framställning om förordnande till ett uppdrag

Domstolen gör en motiverad framställning till justitieministeriet för föredragning för statsrådet eller republikens president om vilken av de sökande till ett sakkunniguppdrag som bör förordnas att sköta uppdraget.

Framställning om förordnande av de av arbetsdomstolens ledamöter som är förtrogna med arbetsavtalsförhållanden eller tjänsteförhållanden görs utifrån de förslag som avses i 13 §. Framställning om förordnande av de av försäkringsdomstolens ledamöter som är insatta i förhållandena inom arbetslivet eller företagsverksamheten och de ledamöter som är insatta i militärskadeärenden görs utifrån de förslag som avses i 15 §. Försäkringsdomstolen kan dessutom vid behov höra social- och hälsovårdsministeriet innan en framställning om förordnande av en läkarledamot vid försäkringsdomstolen lämnas till justitieministeriet.

15 §

Förslag till förordnande av de av försäkringsdomstolens sakkunnigledamöter som ska vara insatta i förhållandena inom arbetslivet eller företagsverksamheten eller i militärskadeärenden

Av de av försäkringsdomstolens sakkunnigledamöter som ska vara insatta i förhållandena inom arbetslivet eller företagsverksamheten eller i militärskadeärenden förordnas

1) de ledamöter som är insatta i förhållandena inom arbetslivet och på arbetsmarknaden eller i företagsverksamhet på förslag av

a) representativa arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer,
b) kommunala arbetsmarknadsverket och huvudavtalsorganisationer som representerar kommunala tjänsteinnehavare och arbetstagare,

c) statens arbetsmarknadsverk och de mest representativa centralorganisationerna för statens tjänstemän och arbetstagare,

d) de mest representativa företagarorganisationerna,

e) de mest representativa lantbruksföretagarorganisationerna, och

f) försvarsministeriet och de mest representativa av de organisationer som är insatta i ersättningstagarnas förhållanden, när det är fråga om ärenden som gäller olycksfall i militärtjänst, samt

2) de ledamöter som är förtrogna med militärskadeärenden och insatta i ersättningstagarnas förhållanden på förslag av de mest representativa centralorganisationerna för ersättningstagarna och de militära ledamöterna på förslag av försvarsministeriet.

För att de i 1 mom. avsedda aktörernas förslag ska bli beaktade ska aktörerna i förslagen uppge minst dubbelt så många kandidater som det finns medlemmar att utse. Till förslagen ska det fogas utredning som visar att de föreslagna personerna samtycker till att utses till ledamöter.

Innan försäkringsdomstolen gör en framställning om förordnande ska försäkringsdomstolen av de aktörer som avses i 1 mom. begära förslag på de sakkunnigledamöter som ska förordnas. Ledamöterna förordnas även om inget förslag har lämnats inom en av försäkringsdomstolen utsatt tid eller det förslag som har lämnats är bristfälligt och ett förslag trots begäran inte lämnas eller det bristfälliga förslaget inte kompletteras. Försäkringsdomstolen kan begära ett nytt förslag, om kandidaterna inte uppfyller de allmänna grunderna för tjänsteutnämning.

På en person som står i anställningsförhållande till en sådan organisation som avses i 1 mom. och som sköter den kandidatnominering som avses i denna paragraf tillämpas bestämmelserna om straffrättsligt tjänsteansvar.

19 kap.

Övrig personal

6 §

Kanslipersonalens behörighet

Tingsrättens lagman kan skriftligen förordna någon som hör till kanslipersonalen och som har avgett en försäkran enligt 4 mom. samt fått den utbildning som uppgiften kräver och har tillräckligt kunnande för uppgiften att

- 1) i mål som avses i 5 kap. 3 § i rättegångsbalken
 - a) meddela tredsdom,
 - b) meddela avgörande om rättegångskostnader med stöd av 21 kap. 8 c § i rättegångsbalken samt meddela dom, om svaranden har medgett käromålet,
 - c) fatta beslut om att avskriva målet, om käranden har återkallat talan och svaranden inte yrkar på avgörande,

- 2) avgöra en ansökan om äktenskapsskillnad med stöd av 25 § 1 mom. i äktenskapslagen (234/1929), om båda makarna har hemort i Finland.

Om ett i 1 mom. avsett mål eller ärende som ska avgöras av någon som hör till kanslipersonalen visar sig vara omfattande, lämnar rum för tolkning eller annars är svårt att avgöra, ska det hänskjutas till en tingsnotarie eller en lagfaren ledamot vid tingsrätten för avgörande.

Chefsdomaren kan skriftligen förordna någon som hör till kanslipersonalen och som har tillräckligt kunnande att utfärda stämningar och intyg samt verkställa delgivningar och vidta andra åtgärder i anknytning till beredningen, behandlingen eller verkställandet av rättskipningsärenden och rättskipningsmål.

En person som sköter rättskipningsuppgifter med stöd av 1 mom. ska innan han eller hon inleder uppdraget avge följande försäkran som motsvarar domarförsäkringen: "Jag N.N. lovar och försäkrar på heder och samvete att jag efter bästa förstånd och samvete ska handla rättvist i alla rättskipningsuppgifter och iakttäta lag." Försäkringen avges vid den tingsrätt där personen börjar sköta rättskipningsuppgifter.

Denna lag träder i kraft den 20 . Lagens 17 kap. 2, 7 och 15 § samt 19 kap. 6 § träder dock i kraft redan den 20 .

Ärenden som är anhängiga vid ikraftträdandet av denna lag överförs

- 1) från Esbo tingsrätt till Västra Nylands tingsrätt,
- 2) från Hyvinge tingsrätt till Östra Nylands eller Egentliga Tavastlands tingsrätt,
- 3) från Kemi-Torneå tingsrätt till Lapplands tingsrätt,
- 4) från Mellersta Österbottens tingsrätt till Österbottens tingsrätt,
- 5) från Tusby tingsrätt till Östra Nylands tingsrätt,
- 6) från Vanda tingsrätt till Östra Nylands tingsrätt,
- 7) från Ylivieska-Brahestads tingsrätt till Uleåborgs tingsrätt.

Vad som någon annanstans föreskrivs om Esbo, Hyvinge, Kemi-Torneå, Mellersta Österbottens, Tusby, Vanda eller Ylivieska-Brahestads tingsrätt gäller efter att denna lag trätt i kraft Västra Nylands, Egentliga Tavastlands, Lapplands, Österbottens, Östra Nylands och Uleåborgs tingsrätter.

2.

Lag

om ändring av 241 a och 259 § i fastighetsbildningslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i fastighetsbildningslagen (554/1995) 241 a och 259 §, sådana de lyder, av dem 241 a § i lag 1757/2009 och 259 § delvis ändrad i lag 1180/2000, som följer:

241 a §

Jorrdomstolar är Egentliga Finlands, Egentliga Tavastlands, Lapplands, Norra Savolax, Södra Savolax, Uleåborgs, Österbottens och Östra Nylands tingsrätter i den sammansättning som föreskrivs i denna lag. Genom förordning av statsrådet föreskrivs om tingsrätternas domkretsar i mål och ärenden som ska behandlas vid jorrdomstol.

259 §

När förberedelsen har avslutats överförs saken till huvudförhandling.

Huvudförhandlingen hålls i den kommun inom vilken det område är beläget som den förättning i vilken ändring söks gäller. Jorrdomstolen kan dock sammanträda även i en närbelägen kommun eller på den ort där jorrdomstolens kansli är beläget, om detta inte orsakar sakägarna oskäligen kostnader eller oskäligt men.

Huvudförhandling behöver inte hållas och saken kan avgöras på grundval av det skriftliga rättegångsmaterialet, om saken är av sådan art att avgörandet inte kräver muntlig förhandling och de sakägare vilkas rätt ändringsansökan gäller samtycker till att saken avgörs utan att huvudförhandling hålls. Saken kan avgöras utan huvudförhandling enbart på grundval av det skriftliga rättegångsmaterialet, när behandlingen avser besvär över ett avgörande i ett inskrivningsärende enligt 9 kap. i jordabalken (540/1995). Huvudförhandling ska dock hållas på yrkande av en sakägare eller om avgörandet annars kräver muntlig förhandling.

Denna lag träder i kraft den _____ 20 _____.

Ärenden som är anhängiga vid Vanda tingsrätt vid ikraftträdandet av denna lag överförs till Östra Nylands tingsrätt.

3.

Lag

om ändring av sjölagen

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i sjölagen (674/1994) 23 kap. 1 §,
ändras 21 kap. 1, 3, 3 b, 9 och 13 §, av dem 1 § sådan den lyder i lag 283/2013 och 3 b § så-
dan den lyder i lag 1363/2006, samt
fogas till 21 kap. en ny 1 a § som följer:

21 kap.

Laga domstol och rättegång i sjörättsmål

1 §

Sjörättsdomstolarna

Underrätter som behandlar i denna lag avsedda mål och ärenden (*sjörättsdomstolar*) är Helsingfors och Ålands tingsrätter.

Ålands sjörättsdomstols domkrets består av landskapet Åland och Helsingfors sjörättsdomstols domkrets består av övriga Finland.

1 a §

Sjörättsdomstolens domförhet

I fråga om sjörättsdomstolens domförhet tillämpas vad som i 2 kap. i rättegångsbalken föreskrivs om tingsrättens domförhet.

Vid behandling av ärenden som gäller sjöförklaring, kvarstad på fartyg enligt 4 kap. samt ärenden enligt 18 kap. 21 och 22 § är sjörättsdomstolen trots vad som föreskrivs i 1 mom. domför med ordföranden ensam.

2 §

Sakkunniga vid sjörättsdomstolen

Sjörättsdomstolen består av två sakkunniga som är insatta i och förtrogna med sjöfartsärenden och som ska vara närvarande vid behandlingen av ärenden. De sakkunniga behöver dock inte vara närvarande, om sjörättsdomstolens ordförande med hänsyn till sakens ringa betydelse eller sakens beskaffenhet så beslutar.

En sakkunnig ska bistå sjörättsdomstolen med upplysningar i nautiska och sjötekniska frågor, om sjörättsdomstolen ber om det eller om den sakkunniga själv anser det vara behövligt för att utreda saken. En sakkunnig är berättigad att genom förmedling eller med samtycke av sjörättsdomstolens ordförande ställa frågor till en sakägare, ett vittne eller till en person som har kallats för att höras. Om sjörättsdomstolen ber en sakkunnig om utlåtande i en viss fråga, ska den sakkunniga ge det för protokollet.

RP 270/2016 rd

Sjörättsdomstolen förordnar sjöfartssakkunniga och fyra suppleanter för dem för två år i sänder. Innan en sakkunnig förordnas till uppdraget ska den sakkunnige inför sjörättsdomstolen avge en i 19 kap. 6 § 4 mom. i domstolslagen (673/2016) avsedd försäkran som motsvarar domarförsäkran.

En sakkunnig har rätt till ett skäligt arvode som domstolen bestämmer särskilt för varje sammanträde. I tvistemål ska käranden betala arvodet i förskott, men arvodet stannar den förlorende parten till last. I andra mål och för biträde vid behandling av sjöförklaring betalas arvodet av statsmedel med iakttagande av vad som föreskrivs i 17 kap. 22 § i domstolslagen.

3 §

Behörig domstol i tvistemål

Tvistemål som avses i denna lag ska behandlas vid den sjörättsdomstol i vars domkrets svaranden har sin hemort eller där svaranden varaktigt idkar rörelse eller där fartyget finns. Som ett rederibolags hemort betraktas fartygets hemort.

Om det för en fordran har ställts säkerhet hos en myndighet för att befria fartyget från kvarstad eller från någon annan säkringsåtgärd, kan ärendet behandlas också vid den sjörättsdomstol inom vars domkrets säkerheten har ställts. Talan om fordran för vilken säkerheten har ställts kan behandlas vid denna sjörättsdomstol, även om säkerheten har frigetts.

3 b §

Behörig domstol vid bärgningsföretag

Utöver vad som föreskrivs i 3 § kan mål och ärenden som gäller bestämmande eller fördelning enligt 16 kap. av bärgarlön eller särskild ersättning behandlas vid den sjörättsdomstol inom vars domkrets bärgningen utfördes eller där den bärgade egendomen fördes i land.

Om ett i 1 mom. avsett mål eller ärende gäller bärgningsarbete som har utförts någon annanstans än i Finland, kan det utöver vad som föreskrivs i 3 § behandlas vid Helsingfors tingsrätt.

9 §

Behörig domstol i brottmål

Brottmål som ska behandlas enligt denna lag samt mål och ärenden som gäller överträdelse av bestämmelserna om förhindrande av sammanstötning mellan fartyg ska behandlas av den sjörättsdomstol inom vars domkrets brottet har begåtts. Om brottet har begåtts under pågående resa ska målet behandlas av den sjörättsdomstol vars domkrets svaranden först anländer till med fartyget eller där svaranden annars anträffas eller där fartyget har sin hemort.

Ringare brottmål får också upptas och avgöras i samband med en sjörättstvist som inletts, om det finns ett oskiljaktigt eller nära samband mellan dem.

13 §

Ändringsökande

Ändring i sjörättsdomstolens avgöranden, med undantag för sådana som avses i 8 §, söks genom besvär hos Helsingfors hovrätt så som föreskrivs i rättegångsbalken.

Denna lag träder i kraft den 20 .

RP 270/2016 rd

Trots vad som föreskrivs i 21 kap. 1 § behandlar Egentliga Finlands, Södra Savolax, Uleåborgs och Österbottens tingsrätter sådana i denna lag avsedda mål och ärenden som är anhängiga vid dem vid ikraftträdandet av denna lag. Sakkunniga som har förordnats till sjörättsdomstolen före ikraftträdandet av denna lag får delta i behandlingen.

4.

Lag

om ändring av 3 § i lagen om grupptalan

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om grupptalan (444/2007) 3 §, sådan den lyder i lag 284/2013, som följer:

3 §

Behörig domstol

Behörig tingsrätt i mål som handläggs som grupptalan är Helsingfors tingsrätt, vars domkrets omfattar hela landet.

Denna lag träder i kraft den _____ 20 .

Trots vad som föreskrivs i 3 § behandlar Egentliga Finlands, Norra Savolax, Uleåborgs och Österbottens tingsrätter sådana i denna lag avsedda mål och ärenden som är anhängiga vid dem vid ikraftträdandet av denna lag.

5.

Lag

om ändring av 11 kap. 2 § i utsökningsbalken

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i utsökningsbalken (705/2007) 11 kap. 2 §, sådan den lyder delvis ändrad i lag
1756/2009, som följer:

11 kap.

Sökande av ändring i utmätningsmannens förfarande

2 §

Behörig domstol

Ändring i en verkställighetsåtgärd eller i utmätningsmannens beslut får sökas hos tingsrätten genom besvär.

Utsökningsbesvär handläggs av Birkalands, Egentliga Finlands, Helsingfors, Norra Savolax, Päijänne-Tavastlands, Uleåborgs, Västra Nylands, Ålands och Österbottens tingsrätter. Genom förordning av statsrådet föreskrivs om tingsrätternas domkretsar i dessa ärenden.

Ändring söks hos den tingsrätt inom vars domkrets verkställighetsåtgärden har utförts.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Vid ikraftträdandet av denna lag överförs de ärenden som är anhängiga vid Esbo tingsrätt till Västra Nylands tingsrätt och de ärenden som är anhängiga vid Vanda tingsrätt till Östra Finlands tingsrätt.

Trots vad som föreskrivs i 11 kap. 2 § behandlar Mellersta Finlands, Satakunta och Södra Karelens tingsrätter sådana i denna lag avsedda ärenden som är anhängiga vid dem vid ikraftträdandet av denna lag. Detsamma gäller de ärenden som enligt 2 mom. överförs från Vanda tingsrätt till Östra Finlands tingsrätt.

6.

Lag

om ändring av 67 § i lagen om företagssanering

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om företagssanering (47/1993) 67 §, sådan den lyder i lagarna 609/1993, 1029/1993, 247/2007 och 1755/2009, som följer:

67 §

Behörig domstol i ett ärende som gäller saneringsförfarande

Ärenden som gäller saneringsförfarande enligt denna lag behandlas i Birkalands, Egentliga Finlands, Helsingfors, Norra Savolax, Päijänne-Tavastlands, Uleåborgs, Västra Nylands, Ålands och Österbottens tingsrätter. Genom förordning av statsrådet föreskrivs om tingsrätternas domkretsar i dessa ärenden.

Ett ärende som gäller saneringsförfarande behandlas av den i 1 mom. nämnda domstol inom vars domkrets gäldenärens förvaltning huvudsakligen sköts. Ett ärende som gäller saneringsförfarande för ett dotterbolag i en koncern behandlas dock vid den domstol där moderbolagets saneringsärende är anhängigt. Om ett ärende som gäller saneringsförfarande för moderbolaget inleds senare, kan den domstol som behandlar dotterbolagets saneringsärende överföra ärendet till den domstol där det ärende som gäller moderbolaget är anhängigt. Om den överförande domstolen behandlar en konkursansökan som har gjorts efter att saneringsförfarandet har inletts och som gäller gäldenären, ska också konkursansökan överföras för avgörande av den nämnda domstolen. Ett ärende som gäller rättelse eller ändring av ett fastställt saneringsprogram eller frågan om ett sådant program ska förfalla ska behandlas av den domstol där saneringsförfarandet var anhängigt. Om en saneringsansökan görs hos den domstol som behandlar konkursansökan, ska domstolen, om den inte är behörig i saneringsärendet, på sökandens begäran överföra saneringsansökan till behörig domstol.

Denna lag träder i kraft den _____ 20__ .

Vid ikraftträdandet av denna lag överförs de ärenden som är anhängiga vid Esbo tingsrätt till Västra Nylands tingsrätt.

Trots vad som föreskrivs i 67 § behandlar Lapplands, Mellersta Finlands, Norra Karelen, Satakunta och Södra Karelen tingsrätter sådana i denna lag avsedda ärenden som är anhängiga vid dem vid ikraftträdandet av denna lag.

7.

Lag

om ändring av 1 § i militära rättegångslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i militära rättegångslagen (326/1983) 1 §, sådan den lyder i lag (688/2016), som följer:

1 §

Militära rättegångsärenden behandlas vid allmänna domstolar i den ordning som föreskrivs för brottmål och med iakttagande ytterligare av vad som föreskrivs i denna lag. Bestämmelser om krigsrätter finns i 6 kap.

Underrätter som behandlar militära rättegångsärenden är Egentliga Finlands, Egentliga Tavastlands, Helsingfors, Kajanalands, Kymmenedalens, Lapplands, Satakunta och Västra Nylands tingsrätter. Fullföljdsdomstol är Helsingfors hovrätt.

Denna lag träder i kraft den _____ 20 _____.

Trots vad som föreskrivs i 1 § behandlar Birkalands, Mellersta Finlands, Norra Karelen, Norra Savolax, Päijänne-Tavastlands och Södra Karelen tingsrätter sådana i denna lag avsedda ärenden som är anhängiga vid dem vid ikraftträdandet av denna lag.

8.

Lag

om ändring av 14 § i lagen om domstolspraktik

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om domstolspraktik (674/2016) 14 § som följer:

14 §

Tingsnotariens befogenheter vid tingsrätten

En tingsnotarie får utan särskilt förordande förrätta vigsel till äktenskap samt i tingsrättens kansli behandla och avgöra mål som avses i 5 kap. 3 och 14 § i rättegångsbalken samt ansökningsärenden. Dessutom får en tingsnotarie föra protokoll vid tingsrättens sammanträden och utföra de uppgifter som avses i 19 kap. 6 § 3 mom. i domstolslagen.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

Helsingfors den 26 januari 2017

Statsminister

Juha Sipilä

Justitie- och arbetsminister Jari Lindström

1.

Lag

om ändring av domstolslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i domstolslagen (673/2016) 2 kap. 3 och 5 §, 17 kap. 2, 7 och 15 § samt 19 kap. 6 §
som följer:

Gällande lydelse

3 §

Tingsrätter

Tingsrätter är Birkalands, Egentliga Finlands, Egentliga Tavastlands, *Esbo*, Helsingfors, *Hyvinge*, Kajanalands, *Kemi-Torneå*, Kymmenedalens, Lapplands, Mellersta Finlands, *Mellersta Österbottens*, Norra Karelen, Norra Savolax, Päijänne-Tavastlands, Satakunta, Södra Karelen, Södra Savolax, Södra Österbottens, *Tusby*, Uleåborgs, *Vanda*, Västra Nylands, *Ylivieska-Brahestad*, Ålands, Österbottens och Östra Nylands tingsrätt.

Särskilda bestämmelser gäller för tingsrätterna när de behandlar mål och ärenden i egenskap av jorddomstolar, sjörättsdomstolar och krigsrätter.

5 §

Tingsrätternas domkretsar

En tingsrätts domkrets består av en eller flera kommuner, om det inte särskilt genom lag föreskrivs något annat om tingsrätternas behörighet.

Föreslagen lydelse

3 §

Tingsrätter

Tingsrätter är *Birkalands, Egentliga Finlands, Egentliga Tavastlands, Helsingfors, Kajanalands, Kymmenedalens, Lapplands, Mellersta Finlands, Norra Karelen, Norra Savolax, Päijänne-Tavastlands, Satakunta, Södra Karelen, Södra Savolax, Södra Österbottens, Uleåborgs, Västra Nylands, Ålands, Österbottens och Östra Nylands tingsrätt.*

Särskilda bestämmelser gäller för tingsrätterna när de behandlar mål och ärenden i egenskap av jorddomstolar, sjörättsdomstolar och krigsrätter.

5 §

Tingsrätternas domkretsar

En tingsrätts domkrets *omfattar* ett eller flera *landskap eller en eller flera kommuner i ett landskap*, om det inte särskilt genom lag föreskrivs något annat om tingsrätternas be-

RP 270/2016 rd

Gällande lydelse

Bestämmelser om tingsrätternas domkretsar utfärdas genom förordning av statsrådet.

17 kap.

Sakkunnigledamöter

2 §

En sakkunnigledamots rätt att kvarstå i uppdraget

På sakkunnigledamöters rätt att kvarstå i uppdraget till utgången av mandattiden tillämpas, med i 18—21 § föreskrivna undantag, vad som föreskrivs om rätten för innehavare av domartjänst att kvarstå i tjänsten.

7 §

Framställning om förordnande till ett uppdrag

Domstolen gör en motiverad framställning till justitieministeriet för föredragning för statsrådet eller republikens president om vilken av de sökande till ett sakkunniguppdrag som bör förordnas att sköta uppdraget.

Framställning om förordnande av de av arbetsdomstolens ledamöter som är förtrogna med arbetsavtalsförhållanden eller tjänsteförhållanden görs utifrån de förslag som avses i 13 §. Framställning om förordnande av de av försäkringsdomstolens ledamöter som är insatta i förhållandena inom arbetslivet eller företagsverksamheten och de ledamöter som är insatta i militärskadeärenden görs utifrån de förslag som avses i 15 §. Försäkringsdomstolen ska dessutom höra social- och hälsovårdsministeriet innan en framställning om förordnande av en läkarledamot vid försäkringsdomstolen lämnas till justitieministeriet.

Föreslagen lydelse

hörighet.

Bestämmelser om tingsrätternas domkretsar utfärdas genom förordning av statsrådet.

17 kap.

Sakkunnigledamöter

2 §

En sakkunnigledamots rätt att kvarstå i uppdraget

På sakkunnigledamöters rätt att kvarstå i uppdraget till utgången av mandattiden tillämpas, med i 18—21 § föreskrivna undantag, vad som föreskrivs om rätten för innehavare av domartjänst att kvarstå i tjänsten.

Vad som i 16 kap. 1 § föreskrivs om avsked som beviljas en domare tillämpas också på en sakkunnigledamot.

7 §

Framställning om förordnande till ett uppdrag

Domstolen gör en motiverad framställning till justitieministeriet för föredragning för statsrådet eller republikens president om vilken av de sökande till ett sakkunniguppdrag som bör förordnas att sköta uppdraget.

Framställning om förordnande av de av arbetsdomstolens ledamöter som är förtrogna med arbetsavtalsförhållanden eller tjänsteförhållanden görs utifrån de förslag som avses i 13 §. Framställning om förordnande av de av försäkringsdomstolens ledamöter som är insatta i förhållandena inom arbetslivet eller företagsverksamheten och de ledamöter som är insatta i militärskadeärenden görs utifrån de förslag som avses i 15 §. Försäkringsdomstolen *kan dessutom vid behov höra* social- och hälsovårdsministeriet innan en framställning om förordnande av en läkarledamot vid försäkringsdomstolen lämnas till justitieministeriet.

Gällande lydelse

15 §

Förslag till förordnande av de av försäkringsdomstolens sakkunnigledamöter som ska vara insatta i förhållandena inom arbetslivet eller företagsverksamheten eller i militärskadeärenden

Av de försäkringsdomstolens sakkunnigledamöter som ska vara insatta i förhållandena inom arbetslivet eller företagsverksamheten och sakkunnigledamöter som ska vara insatta i militärskadeärenden förordnas

1) de ledamöter som är insatta i förhållandena inom arbetslivet och på arbetsmarknaden eller i företagsverksamhet på förslag av

a) representativa arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer,

b) kommunala arbetsmarknadsverket och huvudavtalsorganisationer som representerar kommunala tjänsteinnehavare och arbetstagarare,

c) statens arbetsmarknadsverk och de mest representativa centralorganisationerna för statens tjänstemän och arbetstagarare,

d) de mest representativa företagarorganisationerna,

e) de mest representativa lantbruksföretagarorganisationerna, och

f) försvarsministeriet och de mest representativa arbetstagarorganisationerna, samt

2) de ledamöter som är förtrogna med militärskadeärenden och insatta i förhållandena för ersättningstagare på förslag av de mest representativa centralorganisationerna för ersättningstagarna och de militära ledamöterna på förslag av försvarsministeriet.

För att de i 1 mom. avsedda aktörernas förslag ska bli beaktade ska aktörerna i förslagen uppge minst dubbelt så många kandidater som det finns medlemmar att utse. Till förslagen ska det fogas utredning som visar att de föreslagna personerna samtycker till att utses till ledamöter.

Innan försäkringsdomstolen gör en framställning om förordnande ska försäkringsdomstolen av de aktörer som avses i 1 mom. begära förslag på de sakkunnigledamöter som ska förordnas. Ledamöterna förordnas

Föreslagen lydelse

15 §

Förslag till förordnande av de av försäkringsdomstolens sakkunnigledamöter som ska vara insatta i förhållandena inom arbetslivet eller företagsverksamheten eller i militärskadeärenden

Av de av försäkringsdomstolens sakkunnigledamöter som ska vara insatta i förhållandena inom arbetslivet eller företagsverksamheten eller i militärskadeärenden förordnas

1) de ledamöter som är insatta i förhållandena inom arbetslivet och på arbetsmarknaden eller i företagsverksamhet på förslag av

a) representativa arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer,

b) kommunala arbetsmarknadsverket och huvudavtalsorganisationer som representerar kommunala tjänsteinnehavare och arbetstagarare,

c) statens arbetsmarknadsverk och de mest representativa centralorganisationerna för statens tjänstemän och arbetstagarare,

d) de mest representativa företagarorganisationerna,

e) de mest representativa lantbruksföretagarorganisationerna, och

f) försvarsministeriet och de mest representativa av de organisationer som är insatta i ersättningstagarnas förhållanden, när det är fråga om ärenden som gäller olycksfall i militärtjänst, samt

2) de ledamöter som är förtrogna med militärskadeärenden och insatta i ersättningstagarnas förhållanden på förslag av de mest representativa centralorganisationerna för ersättningstagarna och de militära ledamöterna på förslag av försvarsministeriet.

För att de i 1 mom. avsedda aktörernas förslag ska bli beaktade ska aktörerna i förslagen uppge minst dubbelt så många kandidater som det finns medlemmar att utse. Till förslagen ska det fogas utredning som visar att de föreslagna personerna samtycker till att utses till ledamöter.

Innan försäkringsdomstolen gör en framställning om förordnande ska försäkringsdomstolen av de aktörer som avses i 1 mom. begära förslag på de sakkunnigledamöter som ska förordnas. Ledamöterna förordnas

Gällande lydelse

även om inget förslag har lämnats inom en av försäkringsdomstolen utsatt tid eller det förslag som har lämnats är bristfälligt och ett förslag trots begäran inte lämnas eller det bristfälliga förslaget inte kompletteras. Försäkringsdomstolen kan begära ett nytt förslag, om kandidaterna inte uppfyller de allmänna grunderna för tjänsteutnämning.

På en person som står i anställningsförhållande till en sådan organisation som avses i 1 mom. och som sköter den kandidatnominering som avses i denna paragraf tillämpas bestämmelserna om straffrättsligt tjänsteansvar.

19 kap.

Övrig personal

6 §

Kanslipersonalens behörighet

Tingsrättens lagman kan skriftligen förordna någon som hör till kanslipersonalen och som har avgett en försäkran som motsvarar domarförsäkran samt har fått den utbildning som uppgiften kräver och har tillräckligt kunnande för uppgiften att

1) i mål som avses i 5 kap. 3 § i rättegångsbalken

a) meddela tredsdom,

b) meddela avgörande om rättegångskostnader med stöd av 21 kap. 8 c § i rättegångsbalken samt meddela dom, om svaranden har medgett käromålet,

c) fatta beslut om att avskriva målet, om kändanden har återkallat talan och svaranden inte yrkar på avgörande,

2) avgöra en ansökan om äktenskapsskillnad med stöd av 25 § 1 mom. i äktenskapslagen (234/1929), om båda makarna har hemort i Finland.

Om ett i 1 mom. avsett mål eller ärende som ska avgöras av någon som hör till kanslipersonalen visar sig vara omfattande, lämnar rum för tolkning eller annars är svårt att avgöra, ska det hänskjutas till en tingsnotarie eller en lagfaren ledamot vid tingsrätten för avgörande.

Chefsdomaren kan skriftligen förordna någon som hör till kanslipersonalen och som har tillräckligt kunnande att utfärda stämningar och intyg, verkställa delgivningar

Föreslagen lydelse

även om inget förslag har lämnats inom en av försäkringsdomstolen utsatt tid eller det förslag som har lämnats är bristfälligt och ett förslag trots begäran inte lämnas eller det bristfälliga förslaget inte kompletteras. Försäkringsdomstolen kan begära ett nytt förslag, om kandidaterna inte uppfyller de allmänna grunderna för tjänsteutnämning.

På en person som står i anställningsförhållande till en sådan organisation som avses i 1 mom. och som sköter den kandidatnominering som avses i denna paragraf tillämpas bestämmelserna om straffrättsligt tjänsteansvar.

19 kap.

Övrig personal

6 §

Kanslipersonalens behörighet

Tingsrättens lagman kan skriftligen förordna någon som hör till kanslipersonalen och som har avgett *en försäkran enligt 4 mom.* samt fått den utbildning som uppgiften kräver och har tillräckligt kunnande för uppgiften att

1) i mål som avses i 5 kap. 3 § i rättegångsbalken

a) meddela tredsdom,

b) meddela avgörande om rättegångskostnader med stöd av 21 kap. 8 c § i rättegångsbalken samt meddela dom, om svaranden har medgett käromålet,

c) fatta beslut om att avskriva målet, om kändanden har återkallat talan och svaranden inte yrkar på avgörande,

2) avgöra en ansökan om äktenskapsskillnad med stöd av 25 § 1 mom. i äktenskapslagen (234/1929), om båda makarna har hemort i Finland.

Om ett i 1 mom. avsett mål eller ärende som ska avgöras av någon som hör till kanslipersonalen visar sig vara omfattande, lämnar rum för tolkning eller annars är svårt att avgöra, ska det hänskjutas till en tingsnotarie eller en lagfaren ledamot vid tingsrätten för avgörande.

Chefsdomaren kan skriftligen förordna någon som hör till kanslipersonalen och som har tillräckligt kunnande att utfärda stämningar och intyg *samt* verkställa delgivningar

RP 270/2016 rd

Gällande lydelse

samt vidta andra åtgärder i anknytning till beredningen, behandlingen eller verkställandet av rättskipningsärenden och rättskipningsmål.

Föreslagen lydelse

och vidta andra åtgärder i anknytning till beredningen, behandlingen eller verkställandet av rättskipningsärenden och rättskipningsmål.

En person som sköter rättskipningsuppgifter med stöd av 1 mom. ska innan han eller hon inleder uppdraget avge följande försäkran som motsvarar domarförsäkringen: "Jag N.N. lovar och försäkrar på heder och samvete att jag efter bästa förstånd och samvete ska handla rättvist i alla rättskipningsuppgifter och iakttäta lag." Försäkran avges vid den tingsrätt där personen börjar sköta rättskipningsuppgifter.

Denna lag träder i kraft den 20 . Lagens 17 kap. 2, 7 och 15 § samt 19 kap. 6 § träder dock i kraft redan den 20 .

Ärenden som är anhängiga vid ikraftträdandet av denna lag överförs

1) från Esbo tingsrätt till Västra Nylands tingsrätt,

2) från Hyvinge tingsrätt till Östra Nylands eller Egentliga Tavastlands tingsrätt,

3) från Kemi-Torneå tingsrätt till Lapplands tingsrätt,

4) från Mellersta Österbottens tingsrätt till Österbottens tingsrätt,

5) från Tusby tingsrätt till Östra Nylands tingsrätt,

6) från Vanda tingsrätt till Östra Nylands tingsrätt,

7) från Ylivieska-Brahestads tingsrätt till Uleåborgs tingsrätt.

Vad som någon annanstans föreskrivs om Esbo, Hyvinge, Kemi-Torneå, Mellersta Österbottens, Tusby, Vanda eller Ylivieska-Brahestads tingsrätt gäller efter att denna lag trätt i kraft Västra Nylands, Egentliga Tavastlands, Lapplands, Österbottens, Östra Nylands och Uleåborgs tingsrätter.

2.

Lag

om ändring av 241 a och 259 § i fastighetsbildningslagen

I enlighet med riksdagens beslut *ändras* i fastighetsbildningslagen (554/1995) 241 a och 259 §, sådana de lyder 241 a § i lag 1757/2009 och 259 § delvis ändrad i lag 1180/2000, som följer:

Gällande lydelse

241 a §
Jorrdomstolar är Egentliga Finlands, Egentliga Tavastlands, Lapplands, Norra Savolax, Södra Savolax, Uleåborgs, *Vanda* och Österbottens tingsrätter i den sammansättning som föreskrivs i denna lag. Genom förordning av statsrådet föreskrivs om tingsrätternas domkretsar i *dessa* mål och ärenden.

259 §
När förberedelsen har avslutats överförs saken till huvudförhandling.

Huvudförhandlingen hålls i den kommun inom vilken det område är beläget som den förrättning i vilken ändring söks gäller. Jorddomstolen kan dock sammanträda även i en närbelägen kommun eller på den ort där jorddomstolens kansli är beläget, om detta inte orsakar sakägarna oskäligen kostnader eller oskäligt men.

Huvudförhandling behöver inte hållas och saken kan avgöras på grundval av det skriftliga rättegångsmaterialet, om saken är av sådan art att avgörandet inte kräver muntlig förhandling och de sakägare vilkas rätt ändringsansökan gäller samtycker till att saken avgörs utan att huvudförhandling hålls.

Föreslagen lydelse

241 a §
Jorrdomstolar är Egentliga Finlands, Egentliga Tavastlands, Lapplands, Norra Savolax, Södra Savolax, Uleåborgs, Österbottens och *Östra Nylands* tingsrätter i den sammansättning som föreskrivs i denna lag. Genom förordning av statsrådet föreskrivs om tingsrätternas domkretsar i mål och ärenden *som ska behandlas vid jorddomstol*.

259 §
När förberedelsen har avslutats överförs saken till huvudförhandling.

Huvudförhandlingen hålls i den kommun inom vilken det område är beläget som den förrättning i vilken ändring söks gäller. Jorddomstolen kan dock sammanträda även i en närbelägen kommun eller på den ort där jorddomstolens kansli är beläget, om detta inte orsakar sakägarna oskäligen kostnader eller oskäligt men.

Huvudförhandling behöver inte hållas och saken kan avgöras på grundval av det skriftliga rättegångsmaterialet, om saken är av sådan art att avgörandet inte kräver muntlig förhandling och de sakägare vilkas rätt ändringsansökan gäller samtycker till att saken avgörs utan att huvudförhandling hålls. *Saken kan avgöras utan huvudförhandling enbart på grundval av det skriftliga rättegångsmaterialet, när behandlingen avser besvär över ett avgörande i ett inskrivningsärende enligt 9 kap. i jordabalken (540/1995). Huvudförhandling ska dock hållas på yrkande av en sakägare eller om avgörandet annars kräver muntlig förhandling.*

Denna lag träder i kraft den 20 .

RP 270/2016 rd

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

Ärenden som är anhängiga vid Vanda tingsrätt vid ikraftträdandet av denna lag överförs till Östra Nylands tingsrätt.

3.

Lag

om ändring av sjölagen

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i sjölagen (674/1994) 23 kap. 1 §,
ändras 21 kap. 1, 3, 3 b, 9 och 13 §, av dem 1 § sådan den lyder i lag 283/2013 och 3 b § så-
dan den lyder i lag 1363/2006, samt
fogas till 21 kap. en ny 1 a § som följer:

Gällande lydelse

21 kap.

Laga domstol och rättegång i sjörättsmål

1 §

Sjörättsdomstolarna

Behöriga underrätter (*sjörättsdomstolar*) i de mål och ärenden som ska avgöras enligt denna lag är följande domstolar fördelade på hovrätternas domkretsar:

Åbo hovrätts domkrets: Ålands och Egentliga Finlands tingsrätter,

Vasa hovrätts domkrets: Österbottens tingsrätt,

Östra Finlands hovrätts domkrets: Södra Savolax tingsrätt,

Helsingfors hovrätts domkrets: Helsingfors tingsrätt,

Rovaniemi hovrätts domkrets: Uleåborgs tingsrätt.

Vid behandlingen av sjöförklaringar och i 4 kap. avsedd kvarstad på fartyg samt i ärenden som avses i 18 kap. 21 och 22 § är domstolen domför med sjörättsdomstolens ordförande ensam.

Vid behandlingen av mål och ärenden som avses i 1 och 2 mom. ska två i sjöfartsväsen- det kunniga och erfarna samt ojäviga personer vara närvarande och biträda domstolen som sakkunniga. Sakkunniga behöver dock inte vara närvarande, om ordföranden i sjö- rättsdomstolen med hänsyn till sakens ringa betydelse eller dess beskaffenhet så beslutar.

Sjörättsdomstolen utser sjöfartssakkunniga

Föreslagen lydelse

21 kap.

Laga domstol och rättegång i sjörättsmål

1 §

Sjörättsdomstolarna

Underrätter som behandlar i denna lag av- sedda mål och ärenden (sjörättsdomstolar) är Helsingfors och Ålands tingsrätter.

Ålands sjörättsdomstols domkrets består av landskapet Åland och Helsingfors sjörätt- domstols domkrets består av övriga Finland.

Gällande lydelse

och fyra suppleanter för dem för två år i sänder. Ingen får utan laga förfall avböja uppdraget.

(ny)

2 §

Sakkunniga vid sjörättsdomstol

Innan en sakkunnig utövar sin befattning, skall han avlägga tjänsteed.

En sakkunnig skall då rätten begär det eller han själv anser det vara nödvändigt för att utreda saken ge rätten nödvändiga upplysningar i nautiska och sjötekniska frågor. En sakkunnig är berättigad att i sådant syfte genom rättens ordförande eller, med dennes samtycke, själv framställa frågor till en sakägare, ett vittne eller till en person som har kallats för att höras. Om rätten ber om en sakkunnigs utlåtande i en viss fråga, skall han ge det för protokollet.

En sakkunnig får för varje mål ett skäligt arvode, som bestäms av rätten för varje särskilt sammanträde. I tvistemål betalas arvodet i förskott av käranden, men stannar den

Föreslagen lydelse

1 a §

Sjörättsdomstolens domförhet

I fråga om sjörättsdomstolens domförhet tillämpas vad som i 2 kap. i rättegångsbalken föreskrivs om tingsrättens domförhet.

Trots vad som i 1 mom. föreskrivs om behandling av ärenden som gäller sjöförklaring, kvarstad på fartyg enligt 4 kap. samt ärenden enligt 18 kap. 21 och 22 §, är sjörättsdomstolen domför med ordföranden ensam.

2 §

Sakkunniga vid sjörättsdomstolen

Sjörättsdomstolen består av två sakkunniga som är insatta i och förtrogna med sjöfartsärenden och som ska vara närvarande vid behandlingen av ärendena. De sakkunniga behöver dock inte vara närvarande, om sjörättsdomstolens ordförande med hänsyn till sakens ringa betydelse eller sakens beskaffenhet så beslutar.

En sakkunnig ska bistå sjörättsdomstolen med upplysningar i nautiska och sjötekniska frågor, om sjörättsdomstolen ber om det eller om den sakkunniga själv anser det vara behövligt för att utreda saken. En sakkunnig är berättigad att genom förmedling eller med samtycke av sjörättsdomstolens ordförande ställa frågor till en sakägare, ett vittne eller till en person som har kallats för att höras. Om sjörättsdomstolen ber en sakkunnig om utlåtande i en viss fråga, ska den sakkunniga ge det för protokollet.

Sjörättsdomstolen förordnar sjöfartssakkunniga och fyra suppleanter för dem för två år i sänder. Innan en sakkunnig förordnas till uppdraget ska den sakkunnige inför sjörättsdomstolen avge en i 19 kap. 6 § 4 mom. i domstolslagen (673/2016) avsedd försäkran som motsvarar domarförsäkran.

En sakkunnig har rätt till ett skäligt arvode som domstolen bestämmer särskilt för varje sammanträde. I tvistemål ska käranden betala arvodet i förskott, men arvodet stannar

Gällande lydelse

tappande parten till last. I andra mål och för biträde vid behandling av sjöförklaring utgår arvodet av statsmedel så som därom stadgas genom förordning.

3 §

Behörig domstol i tvistemål

Tvistemål som behandlas enligt denna lag och om vilka inte stadgas annorlunda nedan skall instämmas till sjörättsdomstolen i den hovrättsdomkrets där svaranden har sin hemort eller där han varaktigt idkar rörelse eller där fartyget finns. Såsom ett rederibolags hemort anses fartygets hemort.

Har för fordran ställts säkerhet hos en myndighet för att befria fartyget från kvarstad eller annan säkringsåtgärd, får talan väckas vid sjörättsdomstolen i den hovrättsdomkrets där säkerheten har ställts. Talan angående fordran för vilken säkerhet har ställts får väckas vid denna sjörättsdomstol, även om säkerheten har frigetts.

3 b §

Behörig domstol vid bärgningsföretag

Utöver vad som bestäms i 3 § får talan om bestämmande eller fördelning av bärgarlön eller särskild ersättning enligt 16 kap. väckas vid sjörättsdomstolen i den hovrättsdomkrets där bärgningen utfördes eller där den bärgade egendomen fördes iland.

Gäller en talan enligt 1 mom. bärgningsarbete som har utförts någon annanstans än i Finland, får talan utöver vad som föreskrivs i 3 § väckas vid Helsingfors tingsrätt.

9 §

Behörig domstol i brottmål

Brottmål som skall dömas enligt denna lag samt mål om överträdelse av stadgandena om förhindrande av sammanstötning mellan fartyg behandlas av sjörättsdomstolen i den hovrättsdomkrets där brottet har begåtts. Har

Föreslagen lydelse

den förlorande parten till last. I andra mål och för biträde vid behandling av sjöförklaring betalas arvodet av statsmedel med iakttagande av vad som föreskrivs i 17 kap. 22 § i domstolslagen.

3 §

Behörig domstol i tvistemål

Tvistemål som avses i denna lag ska behandlas vid den sjörättsdomstol i vars domkrets svaranden har sin hemort eller där svaranden varaktigt idkar rörelse eller där fartyget finns. Såsom ett rederibolags hemort betraktas fartygets hemort.

Om det för en fordran har ställts säkerhet hos en myndighet för att befria fartyget från kvarstad eller från någon annan säkringsåtgärd, kan ärendet behandlas också vid den sjörättsdomstol inom vars domkrets säkerheten har ställts. Talan angående fordran för vilken säkerheten har ställts kan behandlas vid denna sjörättsdomstol, även om säkerheten har frigetts.

3 b §

Behörig domstol vid bärgningsföretag

Utöver vad som föreskrivs i 3 § kan mål och ärenden som gäller bestämmande eller fördelning enligt 16 kap. av bärgarlön eller särskild ersättning behandlas vid den sjörättsdomstol inom vars domkrets bärgningen utfördes eller där den bärgade egendomen fördes i land.

Om ett i 1 mom. avsett mål eller ärende gäller bärgningsarbete som har utförts någon annanstans än i Finland, kan det utöver vad som föreskrivs i 3 § behandlas vid Helsingfors tingsrätt.

9 §

Behörig domstol i brottmål

Brottmål som ska behandlas enligt denna lag samt mål och ärenden som gäller överträdelse av bestämmelserna om förhindrande av sammanstötning mellan fartyg ska behandlas av den sjörättsdomstol inom vars

Gällande lydelse

brottet begåtts under resan, behandlas målet av sjörättsdomstolen i den hovrättsdomkrets dit svaranden först anländer med fartyget eller där han annars anträffas eller där fartyget har sin hemort.

Ringare brottmål får också upptas och avgöras i sammanhang med en anhängig sjörättstvist, om det finns ett oskiljaktigt eller nära samband mellan dem.

13 §

Ändringssökande

Ändring i sjörättsdomstolens avgörande, med undantag för sådana ärenden som avses i 8 §, söks hos hovrätten genom besvär så som stadgas i rättegångsbalken.

23 kap.

Särskilda stadganden

1 §

Handhavande av sjörättsdomstols uppgifter i landskapet Åland

Om den myndighet i landskapet Åland som enligt denna lag sköter de uppgifter som ankommer på sjörättsdomstolen stadgas i lagen om handhavandet av sjörättsmål, sjöförklaringar och vissa andra i sjölagen avsedda ärenden samt fartygsregisterärenden i landskapet Åland (894/80).

Föreslagen lydelse

domkrets brottet har begåtts. Om brottet har begåtts under *pågående* resa ska målet behandlas av *den sjörättsdomstol vars domkrets* svaranden först anländer till med fartyget eller där svaranden annars anträffas eller där fartyget har sin hemort.

Ringare brottmål får också upptas och avgöras i *samband* med en sjörättstvist som inlett, om det finns ett oskiljaktigt eller nära samband mellan dem.

13 §

Ändringssökande

Ändring i sjörättsdomstolens avgöranden, med undantag för sådana som avses i 8 §, söks *genom besvär hos Helsingfors hovrätt* så som föreskrivs i rättegångsbalken.

(upphävs)

*Denna lag träder i kraft den 20 .
Trots vad som föreskrivs i 21 kap. 1 § behandlar Egentliga Finlands, Södra Savolax, Uleåborgs och Österbottens tingsrätter sådana i denna lag avsedda mål och ärenden som är anhängiga vid dem vid ikraftträdandet av denna lag. Sakkunniga som har förordnats till sjörättsdomstolen före ikraftträdandet av denna lag får delta i behandlingen.*

4.

Lag

om ändring av 3 § i lagen om grupptalan

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om grupptalan (444/2007) 3 §, sådan den lyder i lag 284/2013, som följer:

Gällande lydelse

3 §

Behörig domstol

Tingsrätter som handlägger grupptalan är Egentliga Finlands, Helsingfors, Norra Savolax, Uleåborgs och Österbottens tingsrätter. Behörig av dessa är den tingsrätt inom en hovrätts domkrets vid vilken svaranden skulle vara skyldig att svara på något av de yrkanden som framställs i grupptalan.

Föreslagen lydelse

3 §

Behörig domstol

Behörig tingsrätt i mål som handläggs som grupptalan är Helsingfors tingsrätt, vars domkrets omfattar hela landet.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Trots vad som föreskrivs i 3 § behandlar Egentliga Finlands, Norra Savolax, Uleåborgs och Österbottens tingsrätter sådana i denna lag avsedda mål och ärenden som är anhängiga vid dem vid ikraftträdandet av denna lag.

5.

Lag

om ändring av 11 kap. 2 § i utsökningsbalken

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i utsökningsbalken (705/2007) 11 kap. 2 §, sådan den lyder delvis ändrad i lag
1756/2009, som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

11 kap.

11 kap.

**Sökande av ändring i utmätningmannens
förfarande**

**Sökande av ändring i utmätningmannens
förfarande**

2 §

2 §

Behörig domstol

Behörig domstol

Ändring i en verkställighetsåtgärd eller i utmätningmannens beslut får sökas hos tingsrätten genom besvär.

Utsökningsbesvär handläggs av Birkalands, Egentliga Finlands, *Esbo*, Helsingfors, *Lapplands*, *Mellersta Finlands*, Norra Savolax, *Päijänne-Tavastlands*, *Satakunta*, *Södra Karelen*, *Uleåborgs*, *Vanda*, Ålands och Österbottens tingsrätter. Genom förordning av statsrådet föreskrivs om tingsrätternas domkretsar i dessa ärenden.

Ändring söks hos den tingsrätt inom vars domkrets verkställighetsåtgärden har utförts.

Ändring i en verkställighetsåtgärd eller i utmätningmannens beslut får sökas hos tingsrätten genom besvär.

Utsökningsbesvär handläggs av *Birkalands*, *Egentliga Finlands*, *Helsingfors*, *Norra Savolax*, *Päijänne-Tavastlands*, *Uleåborgs*, *Västra Nylands*, *Ålands och Österbottens tingsrätter*. Genom förordning av statsrådet föreskrivs om tingsrätternas domkretsar i dessa ärenden.

Ändring söks hos den tingsrätt inom vars domkrets verkställighetsåtgärden har utförts.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Vid ikraftträdandet av denna lag överförs de ärenden som är anhängiga vid Esbo tingsrätt till Västra Nylands tingsrätt och de ärenden som är anhängiga vid Vanda tingsrätt till Östra Nylands tingsrätt.

Trots vad som föreskrivs i 11 kap. 2 § behandlar Lapplands, Mellersta Finlands, Satakunta och Södra Karelen tingsrätter sådana i denna lag avsedda ärenden som är anhängiga vid dem vid ikraftträdandet av denna lag. Detsamma gäller de ärenden som enligt 2 mom. överförs från Vanda tingsrätt till Östra Nylands tingsrätt.

6.

Lag

om ändring av 67 § i lagen om företagssanering

I enlighet med riksdagens beslut *ändras* i lagen om företagssanering (47/1993) 67 §, sådan den lyder i lagarna 609/1993, 1029/1993, 247/2007 och 1755/2009, som följer:

Gällande lydelse

67 §

Behörig domstol i ett ärende som gäller saneringsförfarande

Ärenden som gäller saneringsförfarande enligt denna lag behandlas i Birkalands, Egentliga Finlands, *Esbo*, Helsingfors, *Lapplands*, *Mellersta Finlands*, *Norra Karelen*, *Norra Savolax*, *Päijänne-Tavastlands*, *Satakunta*, *Södra Karelen*, *Uleåborgs*, *Ålands* och *Österbottens tingsrätter*. Genom förordning av statsrådet föreskrivs om tingsrätternas domkretsar i dessa ärenden.

Ett ärende som gäller saneringsförfarande behandlas av den i 1 mom. nämnda domstol inom vars domkrets gäldenärens förvaltning huvudsakligen sköts. Ett ärende som gäller saneringsförfarande för ett dotterbolag i en koncern behandlas dock vid den domstol där moderbolagets saneringsärende är *anhängigt*. Om ett ärende som gäller saneringsförfarande för moderbolaget *anhängiggörs* senare, kan den domstol som behandlar dotterbolagets saneringsärende överföra ärendet till den domstol där det ärende som gäller moderbolaget är *anhängigt*. Om den överförande domstolen behandlar en konkursansökan som har gjorts efter att saneringsförfarandet har inletts och som gäller gäldenären, skall också den överföras för avgörande av den nämnda domstolen. Ett ärende som gäller rättelse eller ändring av ett fastställt saneringsprogram eller frågan om ett sådant program skall förfalla skall behandlas av den domstol där saneringsförfarandet var *anhängigt*. Om en saneringsansökan görs hos den domstol som behandlar en konkursansökan skall domstolen, om den inte är behörig i saneringsärendet, på sökandens begäran överföra sane-

Föreslagen lydelse

67 §

Behörig domstol i ett ärende som gäller saneringsförfarande

Ärenden som gäller saneringsförfarande enligt denna lag behandlas i *Birkalands*, *Egentliga Finlands*, *Helsingfors*, *Norra Savolax*, *Päijänne-Tavastlands*, *Uleåborgs*, *Västra Nylands*, *Ålands* och *Österbottens tingsrätter*. Genom förordning av statsrådet föreskrivs om tingsrätternas domkretsar i dessa ärenden.

Ett ärende som gäller saneringsförfarande behandlas av den i 1 mom. nämnda domstol inom vars domkrets gäldenärens förvaltning huvudsakligen sköts. Ett ärende som gäller saneringsförfarande för ett dotterbolag i en koncern behandlas dock vid den domstol där moderbolagets saneringsärende *är anhängigt*. Om ett ärende som gäller saneringsförfarande för moderbolaget inleds senare, kan den domstol som behandlar dotterbolagets saneringsärende överföra ärendet till den domstol där det ärende som gäller moderbolaget *är anhängigt*. Om den överförande domstolen behandlar en konkursansökan som har gjorts efter att saneringsförfarandet har inletts och som gäller gäldenären, ska också *konkursansökan* överföras för avgörande av den nämnda domstolen. Ett ärende som gäller rättelse eller ändring av ett fastställt saneringsprogram eller frågan om ett sådant program ska förfalla ska behandlas av den domstol där saneringsförfarandet *var anhängigt*. Om en saneringsansökan görs hos den domstol som behandlar konkursansökan, ska domstolen, om den inte är behörig i saneringsärendet, på sökandens begäran överföra saneringsansö-

RP 270/2016 rd

Gällande lydelse

ringsansökan till behörig domstol.

Föreslagen lydelse

kan till behörig domstol.

*Denna lag träder i kraft den 20 .
Vid ikraftträdandet av denna lag överförs
de ärenden som är anhängiga vid Esbo
tingsrätt till Västra Nylands tingsrätt.*

*Trots vad som föreskrivs i 67 § behandlar
Lapplands, Mellersta Finlands, Norra Kare-
lens, Satakunta och Södra Karelen tingsrät-
ter sådana i denna lag avsedda ärenden som
är anhängiga vid dem vid ikraftträdandet av
denna lag.*

7.

Lag

om ändring av 1 § i militära rättegångslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i militära rättegångslagen (326/1983) 1 §, sådan den lyder i lag (688/2016), som följer:

Gällande lydelse

1 §

Militära rättegångsärenden behandlas vid allmänna domstolar i den ordning som föreskrivs för brottmål och med iakttagande ytterligare av vad som föreskrivs i denna lag. Bestämmelser om krigsrätter finns i 6 kap.

Underrätter som behandlar militära rättegångsärenden är *Birkalands, Egentliga Finlands, Egentliga Tavastlands, Helsingfors, Kajanalands, Kymmenedalens, Lapplands, Mellersta Finlands, Norra Karelen, Norra Savolax, Päijänne-Tavastlands, Satakunta, Södra Karelen, Västra Nylands* och *Österbottens* tingsrätter. Fullföljdsdomstol är Helsingfors hovrätt.

Föreslagen lydelse

1 §

Militära rättegångsärenden behandlas vid allmänna domstolar i den ordning som föreskrivs för brottmål och med iakttagande ytterligare av vad som föreskrivs i denna lag. Bestämmelser om krigsrätter finns i 6 kap.

Underrätter som behandlar militära rättegångsärenden är *Egentliga Finlands, Egentliga Tavastlands, Helsingfors, Kajanalands, Kymmenedalens, Lapplands, Satakunta* och *Västra Nylands tingsrätter*. Fullföljdsdomstol är Helsingfors hovrätt.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Trots vad som föreskrivs i 1 § behandlar Birkalands, Mellersta Finlands, Norra Karelen, Norra Savolax, Päijänne-Tavastlands och Södra Karelen tingsrätter sådana i denna lag avsedda ärenden som är anhängiga vid dem vid ikraftträdandet av denna lag.

8.

Lag

om ändring av 14 § i lagen om domstolspraktik

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om domstolspraktik (674/2016) 14 § som följer:

Gällande lydelse

14 §

Tingsnotariens befogenheter vid tingsrätten

En tingsnotarie får utan särskilt förordande förrätta vigsel till äktenskap samt i tingsrättens kansli behandla och avgöra mål som avses i 5 kap. 3 och 14 § i rättegångsbalken samt ansökningsärenden. Dessutom får en tingsnotarie föra protokoll vid tingsrättens sammanträden och utföra de uppgifter som avses i 19 kap. 6 § 1 mom. i domstolslagen.

Föreslagen lydelse

14 §

Tingsnotariens befogenheter vid tingsrätten

En tingsnotarie får utan särskilt förordande förrätta vigsel till äktenskap samt i tingsrättens kansli behandla och avgöra mål som avses i 5 kap. 3 och 14 § i rättegångsbalken samt ansökningsärenden. Dessutom får en tingsnotarie föra protokoll vid tingsrättens sammanträden och utföra de uppgifter som avses i 19 kap. 6 § 3 mom. i domstolslagen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Statsrådets förordning

om tingsrätternas domkretsar

I enlighet med statsrådets beslut föreskrivs med stöd av 2 kap. 5 § 2 mom. i domstolslagen (673/2016):

1 §

Tingsrätternas domkretsar omfattar ett eller flera landskap eller en eller flera kommuner i ett landskap enligt följande:

- 1) Ålands tingsrätt: landskapet Åland,
- 2) Södra Karelens tingsrätt: landskapet Södra Karelen,
- 3) Södra Österbottens tingsrätt: landskapet Södra Österbotten,
- 4) Södra Savolax tingsrätt: landskapet Södra Savolax,
- 5) Helsingfors tingsrätt: Helsingfors av kommunerna i landskapet Nyland,
- 6) Östra Nylands tingsrätt: Askola, Borgnäs, Borgå, Hyvinge, Kervo, Lapträsk, Lovisa, Mäntsälä, Mörskom, Nurmijärvi, Pukkila, Sibbo, Träskända, Tusby, Vanda av kommunerna i landskapet Östra Nyland, samt Pyttis av kommunerna i landskapet Kymmenedalen,
- 7) Kajanalands tingsrätt: landskapet Kajanaland,
- 8) Egentliga Tavastlands tingsrätt: landskapet Egentliga Tavastland,
- 9) Mellersta Finlands tingsrätt: landskapet Mellersta Finland,
- 10) Kymmenedalens tingsrätt: landskapet Kymmenedalen med undantag av Pyttis kommun,
- 11) Lapplands tingsrätt: landskapet Lappland,
- 12) Västra Nylands tingsrätt: Esbo, Grankulla, Hangö, Högfors, Ingå, Kyrkslätt, Lojo, Raaseborg, Sjundeå och Vichtis,
- 13) Uleåborgs tingsrätt: landskapet Norra Österbotten,
- 14) Birkalands tingsrätt: landskapet Birkaland,
- 15) Österbottens tingsrätt: landskapet Mellersta Österbotten och landskapet Österbotten,
- 16) Norra Karelens tingsrätt: landskapet Norra Karelen,
- 17) Norra Savolax tingsrätt: landskapet Norra Savolax,
- 18) Päijänne-Tavastlands tingsrätt: landskapet Päijänne-Tavastland,
- 19) Satakunta tingsrätt: landskapet Satakunta, och
- 20) Egentliga Finlands tingsrätt: landskapet Egentliga Finland,

2 §

Denna förordning träder i kraft den 20 .
Genom denna förordning upphävs statsrådets förordning om tingsrätternas domkretsar (1053/2014).

Statsrådets förordning

om tingsrätternas domkretsar i mål och ärenden som ska behandlas av jorddomstol

I enlighet med statsrådets beslut föreskrivs med stöd av 241 a § i fastighetsbildningslagen (554/1995), sådan paragrafen lyder i lag (/):

1 §

Domkretsarna för de tingsrätter som avses i 241 a § i fastighetsbildningslagen (554/1995) i mål och ärenden som ska behandlas av jorddomstol är följande:

- 1) till Södra Savolax tingsrätts domkrets omfattar landskapen Södra Karelen och Södra Savolax samt landskapet Kymmenedalen med undantag av Pyttis kommun,
- 2) till Östra Nylands tingsrätts domkrets omfattar landskapet Nyland samt kommunerna Pyttis, Salo och Somero,
- 3) till Egentliga Tavastlands tingsrätts domkrets omfattar landskapen Egentliga Tavastland, Birkaland och Päijänne-Tavastland,
- 4) till Lapplands tingsrätts domkrets omfattar landskapen Kajanaland och Lappland samt kommunerna Kuusamo, Taivalkoski och Pudasjärvi,
- 5) till Uleåborgs tingsrätts domkrets omfattar landskapet Norra Österbotten med undantag av kommunerna Kuusamo, Taivalkoski och Pudasjärvi,
- 6) till Österbottens tingsrätts domkrets omfattar landskapen Södra Österbotten, Mellersta Österbotten och Österbotten,
- 7) till Norra Savolax tingsrätts domkrets omfattar landskapen Mellersta Finland, Norra Karelen och Norra Savolax,
- 8) till Egentliga Finlands tingsrätts domkrets omfattar landskapen Satakunta och Åland samt landskapet Egentliga Finland med undantag av kommunerna Salo och Somero.

2 §

Denna förordning träder i kraft den 20 .

Genom denna förordning upphävs statsrådets förordning om tingsrätternas domkretsar i mål och ärenden som ska behandlas av jorddomstol (1075/2013).

Statsrådets förordning

om tingsrätternas domkretsar i ärenden som gäller utsökningsbesvär

I enlighet med statsrådets beslut föreskrivs med stöd av 11 kap. 2 § 2 mom. i utsökningsbalken (705/2007), sådant det lyder i lag (/):

1 §

I ärenden som gäller utsökningsbesvär är domkretsarna för de tingsrätter som avses i 11 kap. 2 § 2 mom. i utsökningsbalken följande:

- 1) Ålands tingsrätts domkrets omfattar Ålands tingsrätts domkrets,
- 2) Helsingfors tingsrätts domkrets omfattar Helsingfors tingsrätts domkrets,
- 3) Västra Nylands tingsrätts domkrets omfattar Västra Nylands och Östra Nylands tingsrätters domkretsar,
- 4) Uleåborgs tingsrätts domkrets omfattar Kajanalands, Lapplands och Uleåborgs tingsrätters domkretsar,
- 5) Birkalands tingsrätts domkrets omfattar Birkalands och Egentliga Tavastlands domkretsar,
- 6) Österbottens tingsrätts domkrets omfattar Mellersta Österbottens, Satakunta, Södra Österbottens och Österbottens tingsrätters domkretsar,
- 7) Norra Savolax tingsrätts domkrets omfattar Norra Karelens, Norra Savolax och Södra Savolax tingsrätters domkretsar,
- 8) Päijänne-Tavastlands tingsrätts domkrets omfattar Kymmenedalens, Päijänne-Tavastlands och Södra Karelens tingsrätters domkretsar,
- 9) Egentliga Finlands tingsrätts domkrets omfattar Egentliga Finlands tingsrätts domkrets.

2 §

Denna förordning träder i kraft den 20 .

Genom denna förordning upphävs statsrådets förordning om tingsrätternas domkretsar i ärenden som gäller utsökningsbesvär (340/2013).

Statsrådets förordning

om tingsrätternas domkretsar i ärenden som gäller företagssanering

I enlighet med statsrådets beslut föreskrivs med stöd av 67 § 1 mom. i lagen om företagssanering (47/1993), sådant det lyder i lag 1755/2009:

1 §

I ärenden som gäller företagssanering är domkretsarna för de tingsrätter som avses i 67 § 1 mom. i lagen om företagssanering (47/1993), sådant det lyder i lag (/), följande:

- 1) Ålands tingsrätts domkrets omfattar Ålands tingsrätts domkrets,
- 2) Helsingfors tingsrätts domkrets omfattar Helsingfors tingsrätts domkrets,
- 3) Västra Nylands tingsrätts domkrets omfattar Västra Nylands och Östra Nylands tingsrätters domkretsar,
- 4) Uleåborgs tingsrätts domkrets omfattar Kajanalands, Lapplands och Uleåborgs tingsrätters domkretsar,
- 5) Birkalands tingsrätts domkrets omfattar Egentliga Tavastlands och Birkalands tingsrätters domkretsar,
- 6) Österbottens tingsrätts domkrets omfattar Mellersta Österbottens, Satakunta, Södra Österbottens och Österbottens tingsrätters domkretsar,
- 7) Norra Savolax tingsrätts domkrets omfattar Norra Karelen, Norra Savolax och Södra Savolax tingsrätters domkretsar,
- 8) Päijänne-Tavastlands tingsrätts domkrets omfattar Kymmenedalens, Päijänne-Tavastlands och Södra Karelen tingsrätters domkretsar,
- 9) Egentliga Finlands tingsrätts domkrets omfattar Egentliga Finlands tingsrätts domkrets.

2 §

Denna förordning träder i kraft den 20 .

Genom denna förordning upphävs statsrådets förordning om tingsrätternas domkretsar i ärenden som gäller företagssanering (339/2013).

Statsrådets förordning

om ändring av 2 § i statsrådets förordning om hovrätternas placeringsorter och domkretsar

I enlighet med statsrådets beslut
ändras 2 § i statsrådets förordning om hovrätternas placeringsorter och domkretsar (864/2016) som följer:

2 §

Hovrätternas domkretsar är följande:

- 1) Helsingfors hovrätts domkrets som omfattar Helsingfors, Västra Nylands och Östra Nylands tingsrätter,
- 2) Östra Finlands hovrätts domkrets som omfattar Kymmenedalens, Norra Karelens, Norra Savolax, Päijänne-Tavastlands, Södra Karelens och Södra Savolax tingsrätter,
- 3) Rovaniemi hovrätts domkrets som omfattar Kajanalands, Lapplands och Uleåborgs tingsrätter,
- 4) Åbo hovrätts domkrets som omfattar Birkalands, Egentliga Finlands, Egentliga Tavastlands och Ålands tingsrätter,
- 5) Vasa hovrätts domkrets som omfattar Mellersta Finlands, Satakunta, Södra Österbottens och Österbottens tingsrätter.

Denna förordning träder i kraft den 20 .

Besvär över domar, beslut, deldomar eller mellandomar som Hyvinge eller Västra Nylands tingsrätt har meddelat före ikraftträdandet av denna förordning ska anföras hos den hovrätt till vars domkrets tingsrätten hörde vid ikraftträdandet. Detsamma gäller besvär över avgöranden som en tingsrätt efter förordningens ikraftträdande har meddelat i mål där en deldom eller mellandom som meddelats före ikraftträdandet antingen har överklagats eller inom föreskriven tidsfrist får överklagas genom besvär hos hovrätten.

Statsrådets förordning

om ändring av 1 § i statsrådets förordning om placering av domartjänster som kräver särskilda språkkunskaper

I enlighet med statsrådets beslut
ändras 1 § i statsrådets förordning om placering av domartjänster som kräver särskilda språkkunskaper (866/2016) som följer:

1 §

De i 10 kap. 10 § i domstolslagen (673/2016) avsedda tingsdomartjänster för vilka de behörighetsvillkor som gäller språkkunskaperna är utmärkta muntliga och skriftliga kunskaper i befolkningsminoritetens språk inom domkretsen samt nöjaktiga muntliga och skriftliga kunskaper i majoritetens språk, placeras enligt följande:

- 1) tre vid Helsingfors tingsrätt,
- 2) tre vid Östra Nylands tingsrätt,
- 3) fem vid Västra Nylands tingsrätt,
- 4) åtta vid Österbottens tingsrätt och
- 5) fyra vid Egentliga Finlands tingsrätt.

Denna förordning träder i kraft den 20 .

Justitieministeriets förordning

om tingsrätternas kansli- och sammanträdesplatser

I enlighet med justitieministeriets beslut föreskrivs med stöd av 2 kap. 4 § 3 mom. i domstolslagen (673/2016):

1 §

Tingsrätternas kansli- och sammanträdesplatser är följande:

Tingsrätt	Kansli	Sammanträdesplats
Birkalands tingsrätt	Tammerfors	Tammerfors
Egentliga Finlands tingsrätt	Åbo	Salo Åbo
Egentliga Tavastlands tingsrätt	Tavastehus	Tavastehus
Helsingfors tingsrätt	Helsingfors	Helsingfors
Kajanalands tingsrätt	Kajana	Kajana
Kymmenedalens tingsrätt	Kouvola	Kouvola
Lapplands tingsrätt	Kemi Rovaniemi	Enare (Ivalo) Kemi Kittilä Rovaniemi Sodankylä Utsjoki
Mellersta Finlands tingsrätt	Jyväskylä	Jyväskylä
Norra Karelen tingsrätt	Joensuu	Joensuu Nurmes
Norra Savolax tingsrätt	Kuopio	Kuopio
Päijänne-Tavastlands tingsrätt	Lahtis	Lahtis
Satakunta tingsrätt	Björneborg	Björneborg Raumo
Uleåborgs tingsrätt	Uleåborg Ylivieska	Kuusamo Uleåborg Ylivieska
Västra Nylands tingsrätt	Esbo	Esbo Raseborg
Södra Karelen tingsrätt	Villmanstrand	Villmanstrand

RP 270/2016 rd

Södra Savolax tingsrätt	S:t Michel	S:t Michel Nyslott
Södra Österbottens tingsrätt	Seinäjäki	Kauhava Seinäjäki
Ålands tingsrätt	Mariehamn	Mariehamn
Österbottens tingsrätt	Vasa Karleby	Karleby Vasa
Östra Nylands tingsrätt	Vanda Hyvinge	Hyvinge Borgå Vanda

2 §

Denna förordning träder i kraft den 20 .
Genom denna förordning upphävs justitieministeriets förordning om tingsrätternas kansli-
och sammanträdesplatser (454/2009).

Justitieministeriets förordning

om jordrättsingenjörernas samarbetsområden

I enlighet med justitieministeriets beslut
ändras 1 § i justitieministeriets förordning om jordrättsingenjörernas samarbetsområden
(889/2016) som följer:

1 §

Jordrättsingenjörernas samarbetsområden

I 14 kap. 3 § i domstolslagen (673/2016) avsedda samarbetsområden för jordrättsingenjörer bildas av domkretsarna för de tingsrätter som i enlighet med 241 a § i fastighetsbildningslagen (554/1995) är jorrdomstolar i jordrättsmål och jordrättsärenden enligt följande:

- 1) samarbetsområdet för jordrättsingenjörerna vid Egentliga Finlands, Egentliga Tavastlands och Östra Nylands tingsrätter,
- 2) samarbetsområdet för jordrättsingenjörerna vid Lapplands, Uleåborgs och Österbottens tingsrätter, och
- 3) samarbetsområdet för jordrättsingenjörerna vid Norra Savolax och Södra Savolax tingsrätter.

Denna förordning träder i kraft den 20 .

Justitieministeriets förordning

om ändring av 4 § i justitieministeriets förordning om handläggning av häktningsärenden och andra brådskande ärenden vid tingsrätter i vissa fall

I enlighet med justitieministeriets beslut
ändras 4 § i justitieministeriets förordning om handläggning av häktningsärenden och andra brådskande ärenden vid tingsrätter i vissa fall (953/2013) som följer:

4 §

Jourhavande tingsrätter

Inom jourområdena för hovrätternas domkretsar har följande tingsrätter jour under de tider som avses i 2 § 1 mom.:

- 1) inom jouområdet för Åbo hovrätts domkrets Birkalands, Egentliga Finlands, Egentliga Tavastlands och Ålands tingsrätter,
- 2) inom jouområdet för Vasa hovrätts domkrets Mellersta Finlands, Satakunta, Södra Österbottens och Österbottens tingsrätter,
- 3) inom jouområdet för Östra Finlands hovrätts domkrets Kymmenedalens, Norra Karelen, Norra Savolax, Päijänne-Tavastlands, Södra Karelen och Södra Savolax tingsrätter,
- 4) inom jouområdet för Helsingfors hovrätts domkrets Västra Nylands och Östra Nylands tingsrätter,
- 5) inom jouområdet för Rovaniemi hovrätts domkrets Kajanalands, Lapplands och Uleåborgs tingsrätter.

Tingsrätterna inom respektive jouområde har jour i tur och ordning. Helsingfors tingsrätt har jour fortgående.

Varje tingsrätt kan behandla ärenden som hör till dess egen domkrets, även om tingsrätten inte har jour.

Denna förordning träder i kraft den 20 .